

KULTUURIMINISTEERIUM

Integratsiooni
Sihtasutus

CIVITTA

Integratsiooni Sihtasutuse eesti keele majade tegevuste ja teenuste mõjuanalüüs

LÕPPARUANNE

Juuni 2021

Käesoleva mõjuanalüüsi eesmärk oli uurida Integratsiooni Sihtasutuse eesti keele majade tegevustes osalejate rahulolu, keelemajade tegevuste mõju lõimumisele, tegevuste koosmõju teiste Integratsiooni Sihtasutuse tegevustega ja töötada välja seiremetoodika. Lisaks uuriti Integratsiooni Sihtasutuse infokanalite kasutamist.

Analüüs viidi läbi Integratsiooni Sihtasutuse tellimusel perioodil september 2020 kuni juuni 2021.

Mõjuanalüüsi autorid:

Piia Viks-Binsol, Civitta Eesti AS uuringute ja hindamiste valdkonnajuht ja projektijuht

Ave Lauren, SA Estonian Business School rändeekspert

Laura Palling, Civitta Eesti AS analüütik

Reet Marii Rokk, Civitta Eesti AS vanemanalüütik

Maarja Vollmer, Civitta Eesti AS vanemanalüütik

Autorid tänavad kõiki intervjuudes osalenuid, keeleõppe korraldamisega ja osutamisega seotud spetsialiste, Integratsiooni Sihtasutuse juhtkonda ja projektijuhti Anastassia Tuuderit, eesti keele majade juhte ja teisi töötajaid igakülgse toe ja abi eest töö läbiviimisel.

SISUKORD

MÕISTED	4
SISSEJUHATUS	5
MÕJUANALÜÜSI EESMÄRK JA SIHTRÜHMAD	7
TEOREETILINE RAAMISTIK	8
MÕJUANALÜÜSI METOODIKA	11
MÕJUANALÜÜSI TULEMUSED	12
1. RAHULOLU EESTI KEELE MAJADE TEGEVUSTE JA TEENUSTEGA	13
1.1. Eesti keele kursused (Tegevused 1-2).....	14
1.2. Eesti keele harjutamisele suunatud üritused (Tegevus 3).....	19
1.3. Keelesõbra programm (Tegevus 4).....	23
1.4. Iseseisev keeleõpe veebikeskkonnas.....	25
1.5. Nõustamisteenus (Teenus 1)	27
1.6. Tagasipöördujate nõustamine (Teenus 2)	29
1.7. Teenustes ja tegevustes mitteosalemise põhjused	31
1.8. Integratsiooni sihtasutuse ja eesti keele majade sotsiaalmeedia kanalid.....	33
2. EESTI KEELE MAJADE TEGEVUSTE MÕJU LÕIMUMISELE	36
2.1. Keeleoskuse hindamine	36
2.2. Suhestumine ühiskonnaga.....	37
2.3. Võrdsed võimalused	39
2.4. Ebavõrdne kohtlemine.....	39
2.5. Üritustel osalemine.....	40
2.6. Infoallikate kasutus	41
2.7. Eestikeelne keskkond ja suhtlusringkond	43
3. SEIREMUDELI METOODIKA KIRJELDUS	45
3.1. Andmete kogumine	45
3.2. Seiremudeli moodsikud.....	46
3.2.1. Lõimumise moodsikud.....	46
3.2.2. Rahulolu moodsikud	47
3.3. Seiremudeli täiendamine.....	52
JÄRELDUSED JA SOOVITUSED	53
LISA 1. KÜSITLUSTELE VASTANUTE PROFIIL	55
LISA 2. INTERVJUEERITUTE NIMEKIRI	57

MÕISTED

Keelemaja all mõeldakse Integratsiooni Sihtasutuse eesti keele maja.

Vähelõimunud püsielanik on seaduslikult Eestis viibiv isik, kes on omandanud Eesti kodakondsuse naturalisatsiooni korras, on määratlemata kodakondsusega või mõne muu riigi kodakondsusega ning kellel on madal kodanikuidentiteet, puudulik või vähene eesti keele oskus ja/või kes ei osale ühiskondlikus elus.

Ussisserändaja on vähem kui viis aastat Eestis seaduslikult elanud Euroopa Liidu või kolmanda riigi kodanik.

Tagasipöörduja on Eesti kodakondsust omav isik või Eesti elamisluba omav etniline eestlane, kes on Eestist vähemalt kümne aasta eest emigreerunud või välisriigis sündinud ja soovib tagasi Eestisse elama asuda.

SISSEJUHATUS

Integratsiooni Sihtasutus loodi 1998. aastal eesmärgiga edendada Eesti ühiskonna lõimumist. Eduka lõimumise juures on kesksel kohal elanikkonna gruppide üksteise mõistmine ja ühises inforuumis toimetamine, mis omakorda eeldab head eesti keele oskust. Varasem praktika on aga näidanud, et edukat keeleõpet toetab inimese sisemine motivatsioon ja vajadus keeleoskuse järele. Kuna eesti keele õppijate sihtrühma keeletasemed ja vajadused on erinevad, tuleb ka keeleõppe pakkumisele läheneda laiemalt, sealhulgas suurendada mitteformaalse ja sisutegevuste kaudu õppimist ning leida traditsiooniliste keeleõppe meetodite kõrvale muid alternatiivseid meetodeid.

Just sellel eesmärgil loodi 2018. aastal Integratsiooni Sihtasutuse koosseisus Tallinnas ja Narvas eesti keele majad (edaspidi nimetatud ka kui keelemaja), et läheneda lõimumisele ning eesti keele õppele mitmekülgsemalt. 2019. aastal avati keelemajade ruumid, mis avardas veelgi keeleõppe pakkumise võimalusi. Keelemajade loomisel võeti inspiratsiooni Brüsselis loodud hollandi keele majast. Keelemaja eesmärk ei ole olla pelgalt teenindusbüroo, kuhu inimene pöördub vaid konkreetse teenuse, ehk keelekursuse saamiseks, vaid on loonud täiendavaid keeleõppevõimalusi ning aidanud eesti keelest erineva emakeelega inimestel arendada suhtluskeele oskusi. Lisaks pakutakse sihtrühmale nõustamisteenuseid, mille eesmärk on kaardistada iga keeleõppija individuaalsed vajadused ning vastavalt sellele neid keeleõppe teekonnal paremini suunata. Keelemaja täidab seega justkui kogukonna keskuse rolli, kus inimestel on võimalus küsimuste ja muredega pöörduda, saada asjakohast nõu ning lisaks keeleõppele leida ka läbi erinevate tegevuste sõpru ja olla ühiskonda kaasatud.

Keelemajade pakutavad tegevused ja teenused jaotuvad kolmeks – keelekursused, keele praktiseerimise eesmärgil toimuvad tegevused ning nõustamisteenused. Järgnevas tabelis on välja toodud keelemajade pakutavate teenuste ja tegevuste loetelu ning nendes osalenute arvud 2018, 2019 ning 2020 aastal.

TABEL 1. KEELEM AJADE TEGEVUSED JA TEENUSED^{1 2}

TEGEVUS/TEENUS		TEENUSES OSALENUTE ARV		
		2018	2019	2020
1	Tegevus 1 – Eesti keele majades toimuvad suhtluskeele kursused (A1-C1 tase)	309	580	932
2	Tegevus 2 – Partnerite korraldatud eesti keele kursused (A1-C1 tase)	2774	2272	6006 ³
3	Tegevus 3 – Eesti keele harjutamisele suunatud avalikud üritused	-	3855	3907 ⁴
4	Tegevus 4 – Keelesõbra programm	-	-	885
5	Teenus 1 – Nõustamine	1275	3952	7537 ⁵
6	Teenus 2 – Tagasipöördujate nõustamine	-	191	300

Tegevused 1 ja 2 on klassikalised keelekursused, mida võimalikult laia auditoriumini jõudmiseks pakuvad paralleelselt nii Tartu Ülikooli poolt keelemajade tellimisel väljakoolitatud õpetajad kui hanke korras leitud

¹ Andmete allikaks on Integratsiooni Sihtasutuse majandusaasta aruanded (2018, 2019, 2020). Veebilink: <https://integratsioon.ee/aastaaruanded>.

² Tegevus 3 kohta koguti 2018. aastal osalejate statistikat erineva meetodika alusel, mistõttu ei ole osalejate andmed 2019. ja 2020. aasta andmetega võrreldavad. Tegevus 4 ei toimunud veel 2018. ja 2019. aastal ja teenus 2 ei toimunud veel 2018. aastal.

³ Nendest 1472 korral osaleti veebikursusel. 2020. aastal eraldati erakorraliselt keeleõppe läbiviimiseks 2 miljonit eurot, mis mõjutas oluliselt osalejate arvu kasvu.

⁴ Seoses COVID19 eriolukorraga oli üritustel osalejate koguarv oodatust väiksem.

⁵ Teenus 1 statistika puhul arvestati 2020. aastal osalemise kordasid, mistõttu võib sama osaleja esineda statistikas korduvalt. 2018. ja 2019. aastal arvestati osalejaid.

koostööpartnerid (keeltekoolid jt toetavate tegevuste läbiviijad) kokkulepitud programmi alusel. Tegevused 3 ja 4 on suunatud eesti keele praktiseerimisele, mille käigus on sihtrühmal võimalus osaleda erinevates keelemajade poolt korraldatud tegevustes ja üritustes, nagu aruteluõhtud, õpitoad, väljasõidud, kultuuriasutuste külastamised jpm, kuhu kõigil on võimalik ennast registreerida ning nendest osa võtta – ka neil, kes pole veel keelekursusele pääsenud. Kolmandaks suunaks on sihtrühma nõustamisteenus, mida pakutakse lisaks vähelõimunutele (teenus 1) ka Eestisse tagasipöörduvatele inimestele (teenus 2). Teenuste eesmärk on sihtrühma nõustamine ja suunamine erinevatel keeleõpet, lõimumist ning kohanemist puudutavatel teemadel.

KEELEM AJADE TEGEVUSE ARENG

Eesti keele majad on loomisest saadik olnud pidevas arengus. Keelemajade esimesel tegevusaastal toimus tegevuste käivitamine, 2019. aastal avati uued ruumid ja jätkati personali täiendamisega. Keelemajade pakutavate tegevuste ja teenuste valik järk-järgult laienenud kuni käesoleva uuringu läbiviimiseni.

Keelemajade loomine on ennast igati õigustanud – majad ise ja seal toimuv tegevus on sihtrühma poolt väga hästi vastu võetud, mida peegeldab suur nõudlus keelemajades toimuvate kursuste järele ning kõrge osalemisaktiivsus korraldatud üritustel. Teisest küljest on kõrge nõudlus olnud keelemajadele väljakutseks, kuna kõigile soovijatele pole olnud võimalik tasuta keelekursust kohe pakkuda. Kursustele pääsemine toimus 2019. aasta lõpuni läbi avaliku registreerimise, mille vabad kohad täitusid üldjuhul tundidega. Paljud soovijaid jäävad õppekohast ilma, mis tekitab nõrdimust. Selleks, et keeleõppest huvitatute motivatsioon ei langeks, tuli välja töötada alternatiivne lahendus.

Olukorra parandamiseks alustati 2020. aastal kursustele registreerimist läbi nõustamisteenuse. Nõustamisele saab ennast registreerida igaüks ning ootejärjekorrad nõustamisele saamiseks on üldjuhul alla nädala. Nõustajaga koos täidetakse ankeet, mille käigus fikseeritakse konkreetse inimese huvid, keeletase ning võimalikud sobivad ajad keelekursusel osalemiseks, mis kantakse omakorda andmebaasi. Selle eesmärk on järgneva kursusi paremini organiseerida ning võimaldada koht nõustamisteenusel käinud inimesele järgneval talle sobival keelekursusel.

Keelemajade avamisest saadik on teenuste pakkumisel oldud üsna paindlikud ja julged uute meetodite katsetamisel või juurutamisel. Näiteks peeti 2018. aasta sügisel toimunud keelekursuste 9-kuulist õppeperioodi õpilaste poolt liiga pikaks, mistõttu alates 2019. aasta sügisest mindi üle peamiselt pooleaastasele graafikule. Pidevalt otsitakse ning rakendatakse uusi keeleõppemeetodeid. Samuti reageeriti 2020. aasta kevadel kiiresti COVID-19 viiruse levikust tingitud valitsuse kehtestatud eriolukorrale, kus traditsioonilise klassiõppe asemel organiseeriti keelemajade ning nende partnerite poolt kiire üleminek e-õppele ning alustati teiste e-lahendustel toimivate programmidega (vt täpsemalt alapeatükk 1.1.3). Käesoleva uuringu tulemused näitavad, et keelemajade tegevustes osalejate poolt on sellised teenused ja tegevused hästi vastu võetud.

TULEVIKUPLAANID

Kui viimased kaks aastat on tegeletud keelemajade kontseptsiooni ülesehitamise ja teenuste käimalükkamisega, siis edaspidiselt soovitakse suuremat rõhku panna teenuse kvaliteedi tagamisele ja tõstmisele, kliendisuhetele ning kuvandi loomisele. Selleks, et paremini juhtida teenuste kvaliteeti ja kaardistada inimeste ootusi ja vajadusi, on keelemajadel käsil kliendihaldusprogrammi arendus. Kliendihaldusprogrammi raames on plaanis digitaliseerida osalejatelt tagasiside kogumine, mis võimaldab klienditeekondi analüüsida ja mõista. Seni toimub teenustele ja tegevustele tagasiside kogumine MS Exceli tabelites, mis teeb statistika koostamise keeruliseks. Uues programmis viiakse kliendi info ja tagasiside kogumine ühte andmebaasi, mis võimaldab teenuseid efektiivsemalt jälgida ja juhtida, sh võimalikke kitsaskohti tuvastada ja vastavalt sellele ka olukorrale kiiremini reageerida, et teenus inimeste vajadustele paremini vastaks. Tegevustes ja teenustes osalejate rahulolu ja keelemajade tegevuse laiema mõju analüüsimiseks plaanitakse kasutada koos loodava kliendihaldusprogrammiga antud uuringu tulemusel välja töötatud seiremudelit (vt täpsemalt peatükk 3).

MÕJUANALÜÜSI EESMÄRK JA SIHTRÜHMAD

Käesoleva mõjuanalüüsi eesmärk on anda ülevaade, milline on olnud keelemajade tegevuste mõju eesti keelest erineva emakeelega isikute lõimumisprotsessile, milline on tegevustes ja teenustes osalejate rahulolu, kuidas aitavad keelemajade tegevused kaasa Integratsiooni Sihtasutuse strateegiliste eesmärkide saavutamisele, kas ja milline on teenuste ja tegevuste omavaheline koosmõju, milline roll on Integratsiooni Sihtasutuse ja keelemajade sotsiaalmeedia kanalitel ning millised on soovitusettepanekud tegevuste või teenuste mõju suurendamiseks tulevikus.

Kuna eesti keele majades pakutakse mitmekülgseid teenuseid ja tegevusi, on ka mõjuanalüüsi sihtrühmade koosseis mitmekesine, hõlmates nii teenuse korraldajaid kui keeleõppijaid. Nii on võimalik analüüsida nii tegevuste ja teenuste osutajate kui ka neis osalejate vaadet ning luua terviklikum ülevaade eesti keele majade tegevuse mõjust. Mõjuanalüüsi sihtrühmad jagunevad kaheks suuremaks grupiks: teenuste korraldajad ja pakkujad ning teenuste senised ja potentsiaalsed kasutajad.

Täpsemalt kuuluvad mõjuanalüüsi sihtrühma teenuste korraldajate ja pakujate poolt:

- Integratsiooni Sihtasutuse ja eesti keele majade tegevuste ja teenuste osutamise eest vastutavad töötajad;
- Nõustamisteenust pakuvad nõustajad;
- Tagasipöördujate nõustamist läbiviiv nõustaja;
- Keelemajade eesti keele õpetajad;
- Eesti keele kursuseid pakkuvate koostööpartnerite eesti keele õpetajad;
- Keelesõbra programmi eesti keele mentorid.

Teenuste seniste ja potentsiaalsete kasutajate poolt kuuluvad sihtrühma:

- Eesti keelest erineva emakeelega täiskasvanud, sh uussisserändajad, kes on Integratsiooni Sihtasutuse ja keelemajade tegevustes ja teenustes osalenud;
- Eesti keelest erineva emakeelega täiskasvanud, sh uussisserändajad, kes ei ole erinevatel põhjustel Integratsiooni Sihtasutuse ja keelemajade tegevustes ja teenustes osalenud;
- Rahvuskaaslastest tagasipöördujad;
- Keelesõbra programmi keelekaaslased;
- Keelemajade ja Integratsiooni Sihtasutuse sotsiaalmeedia kasutajad.

Mõjuanalüüsi läbiviimiseks kasutatud teoreetilisi lähtekohti tutvustatakse järgnevas peatükis.

TEOREETILINE RAAMISTIK

Mõjuanalüüsi koostamisel on aluseks teoreetiline raamistik, mis tugineb Eesti laiemale lõimumislähenemisele. Eestis mõistetakse lõimumise all ühiskonna kultuurilise, poliitilise ja sotsiaalmajandusliku sidususe suurenemist, millest tulenevalt on kõigi lõimumistegevuste lõppeesmärgiks jõuda sotsiaalselt sidusa Eesti ühiskonnani, kus erineva keele- ja kultuuritaustaga inimesed osalevad aktiivselt ühiskonnaelus ning jagavad demokraatlikke väärtusi⁶.

Taalise lähenemise kujundamisel, kus püütakse ühendada kahte vastandlikku ühiskondlikku protsessi – erinevuste säilitamist ja sotsiaalse sidususe suurendamist – on olulist rolli mänginud Kanada sotsiaalpsühholoogi John W. Berry akulturatsiooniteooria⁷. Berry⁸ akulturatsioonimudel eristab nelja võimalikku vähemusgruppide kohanemisi viisi ühiskonnas – integratsioon, assimilatsioon, separatsioon (eraldumine) ja marginaliseerumine. Nendele vähemuste strateegiatele vastavad enamusgruppide poolt ühiskondlike hoiakutena mitmekultuurilisus, sulandumine, segregatsioon ja tõrjumine. Akulturatsioonimudelile toetuvates uuringutes on leitud, et sotsiaalset sidusust tõstab enim väärtustamine ressursina ning ühisidentiteedi loomine (integratsioon ja mitmekultuurilisus) mitte vähemuse sulandumine dominantssesse kultuuri (assimilatsioon ja sulandumine). Sellest tulenevalt ei tohiks Berry sõnul lõimumise eesmärgiks olla etniliste erinevuste kadumine, vaid eri rahvusi ühendava uue ühisidentiteedi (nn riigiidentiteedi) teke ja etniliste gruppide vahel valitseva ebavõrdsuse ületamine.

Ebavõrdsus võib väljenduda eri viisil, mistõttu vaatleb Berry mudel vähemusgruppide olukorda ja heaolu eri teemavaldkondade lõikes:

- **Toimetulek igapäevaeluga** – ligipääs teenustele, võime tulla toime igapäevase suhtlusega, leida eluase, oskus ühiskonnas turvaliselt hakkama saada;
- **Sotsiaalne kohanemine** – võime luua sotsiaalseid kontakte, perekondlikud ja sõprussuhted;
- **Tööalane või hariduslik kohanemine** – töötamise või töö otsimise võime, võime jätkata või alustada haridusteed;
- **Kultuuriline kohanemine** – kultuuri tarbimine või kultuuriline eneseväljendus;
- **Poliitiline kohanemine** – võime teostada enda kodanikuõigusi.

Lisaks rõhutab akulturatsioonimudel ka vajadust pöörata lõimumise hindamisel tähelepanu sotsiaalsete gruppide turvatundele ja koostöövalmidusele. Kuna integratsioon on Berry kohaselt kahe osapoole koosloome, siis selle edukus eeldab mõlema grupi valmisolekut, mis omakorda sõltub nende turvatundest: enamusgrupi liikmed, kes on kindlamad oma grupi identiteedi turvalisuses, on avatumad vähemusgrupi kaasamisele ja vähemusgrupid, kes näevad end väärtustatuna, on huvitatud osalemisest laiemas ühiskonnas.

Nendest põhimõtetest lähtub ka käesolev mõjuanalüüs. Antud raamistiku kohaselt ei ole lõimumise eesmärgiks etniliste erinevuste kadumine, vaid ebavõrdsuse vähenemine eri gruppide vahel eelpoolmainitud eluvaldkondades. Samuti pöörame tähelepanu vähemusgruppide turvatundele ning avatusele koostööle. Kuna mõjuanalüüsis ja seiremetoodika välja töötamise puhul vaatleme eelkõige keele rollile lõimumises ning kogume tagasisidet eelkõige eesti keele majade tegevustes osalenutelt, siis sellest

⁶ Kultuuriministeerium (2014) Lõimuv Eesti 2020. Veebilink:

https://www.kul.ee/sites/kulminn/files/arengukava_loimuv_eesti.pdf

⁷ Kaldur, K., Vetik, R., Kirss, L., Kivistik, K., Seppel, K., Kallas, K., Masso, M. ja K. Anniste (2017) Eesti ühiskonna integratsiooni monitooring 2017. Veebilink: <https://www.ibs.ee/wp-content/uploads/EIM2017.pdf>

⁸ Berry, J. W. (1997). Immigration, acculturation and adaptation. *Applied Psychology: An International Review*, 46, 5-68; Berry, J. W. (2003). Conceptual approaches to acculturation. *Kõites*: K. Chun, P. Balls-Organista, & G. Marin (Eds.), *Acculturation: Advances in theory, measurement and application*. Washington: APA Books, 17-37.

johtub vajadus lihtsustada Berry raamistikku. Sel põhjusel ei kajasta me näiteks poliitilist sfääri nii detailselt kui Berry raamistikule tuginevates uuringutes tavapärase.

Samas näeme mõnes muus osas vajadust Berry raamistikku laiendada. Berry mudel eeldab teatavat binaarsust dominantse ja vähemdominantse sotsiaalse grupi vahel (nt eestlased vs eestivenelased), mis ei peegelda aga enam siinset olukorda. Eesti on viimastel aastatel muutunud sisseränderiigiks, kus on toimunud märkimisväärne etniliste kogukondade mitmekesisustumine⁹. Sellest tulenevalt tasub akulturatsioonimudelilist tulenevat teoreetilist raamistikku laiendada supermitmekesisuse ('superdiversity') mõistega. Termin võttis kasutusele antropoloog Steven Vertovec 2007. aastal, et paremini mõtestada nn mitmekesisuse mitmekesisustumist ehk eri vähemuskogukondade kiiret kasvu ning sellest tulenevaid muutusi ühiskonnas¹⁰.

See mõjutab otseselt ka lõimumist. Lõimumine ei mõjuta enam kahte peamist osapoolt – enamusgrupp ja vähemusgrupp – vaid see toimub paljude osapoolte 'läbirääkimistena'. Loodav ühisidentiteet võib selle tulemusena erineda oluliselt ajalooliselt piirkonnas esinenud identiteetidest. Supermitmekesisust ja selle mõjusid on eelkõige uuritud suuremates sisserändekeskustes nagu London, kus eri vähemusgrupid moodustavad enamuse (nn *minority majority* kogukonnad), kuid globaliseerumise tulemusena näeb seda ka mujal (nt keelte ja kultuuride kreoliseerumine inglise keele ja läänekultuuri mõjul)¹¹. Eesti kontekstis võib see lähenemine osaliselt aidata lahti mõtestada näiteks inglise keele staatuse kasvu tööl ja õpingutel nii eestlaste kui ka venelaste hulgas¹².

Käesoleva mõjuanalüüsi seisukohast tähendab see seda, et lõimumisest ei saa mõelda kui protsessist 'eesti enamus – vene vähemus' teljel, vaid integratsiooni kulgu ja tulemust mõjutavad üha enam nii uued vähemusgrupid Eestis kui ka laiemad globaalsed kultuurilised arengud. Kuigi inglise keel ei ähvarda eesti keele püsijäämist laiemalt¹³, siis lõimumise seisukohast ei saa välistada selle kasvavat rolli. Siinsed etnilised vähemused ei pruugi tulevikus lõimuda enam eesti kultuuriruumi või eralduda oma kogukonda, vaid tugevam side võib neil tekkida hoopis mõne alles areneva ingliskeelse kultuuriruumiga.

Ühine keel ja selle oskus mängivad aga olulist rolli lõimumise edukuses ning gruppide vahelise ebavõrdsuse vähendamisel. Kuigi viimastel aastatel on Euroopa Liidu riikides hakatud välismaalaste ja vähemuskogukondade lõimimisel üha enam keskenduma sotsiaalmajandusliku integratsioonile, siis keeleline lõimumine ning rahvuskeele säilitamine on jätkuvalt olulised kõikjal Euroopas¹⁴. Euroopat eristab teistest sisserändepiirkondadest see, et siin pole ühte dominantset regionaalset keelt (nagu inglise keel Põhja-Ameerikas ja Okeaanias või araabia keel Lähis-Idas), mis on pärssinud uussisserändajate keeleõppe motivatsiooni ja toetanud inglise keele tähtsuse kasvu. Seda eriti olukorras, kus uustulnukad ei plaani alaliselt riiki elama jääda, mis on aga rändeajastul aina haruldasem¹⁵. Samas on ühine keel toimiva ja sidusa ühiskonna eelduseks. Nagu viimase Eesti ühiskonna integratsioonimonitoringu autorid rõhutasid: „Keelteoskus on oluline nii indiviidi jaoks instrumentaalsel kaalutlustel, näiteks parema hariduse, töökoha ja positsiooni saavutamiseks, kui ka ühiskonna jaoks lõimumise eesmärgil. Keeleoskus võimaldab

⁹ Lauren, A. (2020) Rände- ja kodakondsuspoliitika aastaraport 2020. Veebilink: <https://www.emn.ee/wp-content/uploads/2020/10/raport-2020-eraldi.pdf>

¹⁰ Vertovec, S. (2007) Super-diversity and its implications, *Ethnic and Racial Studies*, 30:6, 1024-1054

¹¹ Vertovec, S. (2007) Super-diversity and its implications, *Ethnic and Racial Studies*, 30:6, 1024-1054

¹² Kaldur, K., Vetik, R., Kirss, L., Kivistik, K., Seppel, K., Kallas, K., Masso, M. ja K. Anniste (2017) Eesti ühiskonna integratsiooni monitoringu 2017. Veebilink: <https://www.ibs.ee/wp-content/uploads/EIM2017.pdf>

¹³ Verschik, A. (2017) 'Ränne, identiteedi- ja keelemuutused'. Köites: Tammaru, T., Eamets, R., ja K. Kallas. *Eesti Inimarengu Aruanne 2016/2017. Eesti rändeajastul*, 163-168 Tallinn: Eesti Koostöö Kogu.

¹⁴ European Migration Network (EMN) (2020) *Annual Report on Migration and Asylum 2019*. Veebilink: <https://www.emn.ee/wp-content/uploads/2020/05/00-eu-arm2019-synthesis-report-final-en.pdf>

¹⁵ Castles, S., de Haas, H., & Miller, M. J. (2014). *The age of migration: International population movements in the modern world* (5th ed.). Guilford Press

eri kultuuri- ja keeleruumist inimestel omavahel suhelda, üksteise kultuuri tundma õppida ning rahumeelselt ja vastastikuse austusega koos eksisteerida.”¹⁶

Hoolimata keelelise lõimumise tähtsusest on selle mõõtmine ja hindamine keeruline. Keeletestidega mõõdetav tase ei peegelda isikute ühiskonnas osalemist, valmisolekut ja võimalusi keelt kasutada ning otsekontakte muude kogukondadega. Sellest tulenevalt toetutakse keelelise lõimumise analüüsid (nt Eesti integratsioonimonitooringus kui ka IPL integratsiooniindeksis ¹⁷) inimese enda subjektiivsele hinnangule oma keeletasemele, mida vaadeldakse seoses muude lõimumisnäitajatega, et hinnata kas keeleoskus võib pärssida isiku võimalusi ühiskonnas ja suurendada ebavõrdsust.

Mõjuanalüüsis on kombineeritud enesehinnangulise lähenemine eelpool kirjeldatud Berry raamistikuga ja analüüsitud isikute keelekasutust ning selle rolli tunnetusliku ebavõrdsuse vähendamisel eri teemavaldkondade lõikes (v.a. poliitiline kohanemine). Erilist tähelepanu on pööratud erinevates keeleõppe tegevustes osalemise seostele lõimumisel.

---

¹⁶ Kaldur, K., Vetik, R., Kirss, L., Kivistik, K., Seppel, K., Kallas, K., Masso, M. ja K. Anniste (2017) Eesti ühiskonna integratsiooni monitooring 2017. Veebilink: <https://www.ibs.ee/wp-content/uploads/EIM2017.pdf>

¹⁷ Immigration Policy Lab (IPL) integratsiooniindeks on Stanfordi ülikooli ja ETH Zurich poolt välja töötatud rahvusvaheliselt võrreldav multidimensionaalne küsimustik (lühiversioonis 12 küsimust, pikemas 24), mis hindab lõimumist kuues teemavaldkonnas: psühholoogiline, sotsiaalne, majanduslik, poliitiline, keeleline ja ühiskonnas orienteeruv.

MÕJU ANALÜÜSI METOODIKA

Analüüsi eesmärkide saavutamiseks jagati metoodika viieks etapiks – ettevalmistavad tegevused, sekundaarandmete analüüs, primaarandmete kogumine ja analüüs, seiremetoodika väljatöötamine ning lõpptulemuste koostamine. Andmekogumine hõlmas nii kvantitatiivseid kui ka kvalitatiivseid meetodeid.

Sekundaarsete andmete analüüs viidi läbi kahes osas. Esmalt töötati läbi teenuste ja tegevuste kirjeldused, tagasisidelehed, varasemad teemakohased uuringud ja hindamised, lõimumise valdkonna ja Integratsiooni Sihtasutuse strateegilised dokumendid jm asjakohased allikad. Statistilise analüüsi käigus töötati läbi varasemalt kogutud teenustel ja tegevustes osalejate tagasiside ning analüüsiti üldisemat lõimumisvaldkonna statistikat.

Uuringu kõige mahukama ja olulisema osana viidi läbi kvantitatiivsete ja kvalitatiivsete primaarandmete kogumine. Kvantitatiivne andmekogumine viidi läbi veebiküsitluse teel nii eesti keele majade tegevustes ja teenustes osalenud sihtrühmade kui ka potentsiaalsete sihtrühmade seas. Küsimustikud koostati nii eesti, inglise kui vene keeles. Tegevustes osalenute seas toimus vastuste kogumine perioodil 23. november kuni 23. detsember 2020 ning koguti 1009 vastust. Tegevustes ja teenustel mitteosalenute küsimustik oli avatud perioodil 9.-23. detsember ning küsimustikule vastas 213 inimest. Vastajate profiili ülevaade on toodud aruande lisas 1. Kvalitatiivses andmekogumises osalesid nii tegevuste läbiviijad, teenuste osutajad kui ka tegevuste sihtrühmade esindajad. Intervjuud toimusid perioodil 18. jaanuar kuni 28. veebruar 2021. Uuringu raames viidi läbi üheksa personaalintervjuud ja üheksa fookusgrupi intervjuud, kokku intervjueriti 47 inimest. Ülevaade intervjueritavatest on toodud aruande lisas 2.

Uuringu läbiviimisel kasutatud metoodika toimis ootuspäraselt, võimaldas saavutada mõjuanalüüsis püstitatud eesmärgid ning vastata uurimusküsimustele.

Mõjuanalüüsi tulemusel töötati välja seiremetoodika, mille põhjal Integratsiooni Sihtasutusel on tulevikus võimalik hinnata eesti keele majade tegevuste ja teenuste mõju tegevustes ja teenustel osalenud isikute ühiskonda lõimumisele, sh rahulolu eesti keele majade tegevuste ja teenustega. Metoodika väljatöötamise käigus määratleti esmalt mõju mõõtmise mõõdikud. Seejärel analüüsiti, millised alusandmed on vajalikud valitud mõõdikute välja arvutamiseks. Alusandmetena kasutati nii sekundaarandmeid kui ka küsitluse ja intervjuude käigus kogutud andmeid. Sekundaarandmetena analüüsiti, kas ja millises ulatuses on mõõdikute sisustamiseks võimalik kasutada registriandmeid, Statistikaameti andmebaase või integratsiooni monitooringu andmebaase, toetamaks seiramist just lõimumisprotsessi vaatenurgast. Esmalt töötati välja kolm alternatiivset seiremetoodika mudelit ning läbi viidi tööseminar, mille raames arutati erinevate võimaluste tugevusi, nõrkusi ja rakendatavust ning koguti sisendit parima võimaliku seiremetoodika kasutuselevõtuks. Seminari tulemuste põhjal täiendati lõplikku seiremudeli metoodikat, et see vastaks Integratsiooni Sihtasutuse vajadustele ja võimalustele.

Lõpparuande kvaliteedi tagamiseks saadeti mustandversioon kirjaliku tagasiside saamiseks Tellijale. Saadud tagasisidele tuginedes on tehtud vastavad muudatused käesolevas lõpparuandes.

MÕJU ANALÜÜSI TULEMUSED

Järgnevates peatükkides esitatakse Integratsiooni Sihtasutuse eesti keele majade mõjuanalüüsi peamised tulemused. Esmalt antakse ülevaade eesti keele majade sihtrühmade rahulolust tegevuste ja teenuste lõikes (peatükk 1). Seejärel kirjeldatakse keelemajade tegevuste ja teenuste mõju ning nende riskasutuse koosmõju lõimumisele (peatükk 2). Kolmandas osas kirjeldatakse mõjuanalüüsi tulemuste põhjal välja töötatud seiremetoodikat (peatükk 3). Aruande lõpus on toodud mõjuanalüüsi tulemuste põhjal koostatud järeldused ja soovitusel eesti keele majade tegevuste täiendamiseks.

Järeldused osalejate rahulolu ja lõimumise kohta ning seda iseloomustavad näitajad põhinevad kahe küsitluse ja intervjuude tulemustel. Esimene küsitlus viidi läbi eesti keele majade ja partnerite poolt läbiviidud tegevustes ja teenustel osalenutega. Küsitluses osales kokku 1009 vastajat. Vastajate jagunemine keelemajade tegevuses ja teenuses osalemise lõikes oli järgmine:

Tegevus	Vastajate arv, kes märkisid, et on tegevuses või teenuses osalenud	Osakaal kõikidest vastajatest
Eesti keele kursused (Tegevused 1-2)	775	77%
Eesti keele harjutamisele suunatud üritused (Tegevus 3)	476	47%
Keelesõbra programm (Tegevus 4)	104	10%
Iseseisev keeleõpe veebikeskkonnas	694	69%
Nõustamisteenus (Teenus 1)	521	52%
Tagasipöördujate nõustamine (Teenus 2)	310	31%

Teine küsitlus viidi läbi inimestega, kes on keelemajade pakutavate tegevuste ja teenuste potentsiaalne sihtgrupp, kuid ei ole seni tegevustes ega teenustel osalenud. Mitte-osalenute küsitlusele vastas kokku 213 inimest.

Küsitlustulemusi täiendati fookusgrupi- ja personaalintervjuude raames kogutud teabega. Intervjuud viidi läbi tegevuste ja teenuste sihtrühmade esindajatega ning teenuste ja tegevuste läbiviijate ja korraldajatega. Täpsem ülevaade vastajatest ja intervjuueeritavatest on toodud aruande lisades 1 ja 2.

1. RAHULOLU EESTI KEELE MAJADE TEGEVUSTE JA TEENUSTEGA

Eesti keele majade tegevustes ja teenustel osalenute tagasiside põhjal ollakse keelemajadega väga rahul – eriti väärtustatakse tasuta kaasaegse keeleõppe võimalust ja teisi keeleõpet toetavaid tegevusi. Enamasti hindavad teenustes osalejad, et nende keeleoskused paranesid oluliselt peale tegevuses osalenutest ning üldiselt üle 95% vastanutest soovitaksid Integratsiooni Sihtasutuste tegevustes ja teenustes osalemist ka enda tuttavatele (vt joonis 1).

JOONIS 1. TEGEVUSTES JA TEENUSTEL OSALENUTE HINNANGUD RAHULOLU KOHTA (N=1009)

Kõige rohkem osalejaid on keelekursustel, mida pakuvad nii eesti keele majad kui ka keeltekoolid. Kursuste kvaliteeti, õppevahendeid ning õpetajaid hinnatakse kõrgelt, kuid rahulolematud ollakse kursustele registreerimisel tekkivate pikkade ootejärjekordadega. Samuti väljendati kahetisi tundeid veebiõppe ülemineku osas – on nii inimesi, kelle jaoks veebiõpe on eelistatuim keeleõppe meetod kui ka neid, kellele veebiõpe erinevatel põhjustel ei sobi. Ära märgiti ka õpetajate kurnatus, mida peegeldas ka see, et mitu õpetajat pidid ajapuuduse tõttu ka käesolevas uuringus osalemisest ära ütleva, ent teisalt olid mitmed õpetajad, keda uuringu raames intervjueriti, motiveeritud ning optimistlikud.

Keeleõpet toetavate avalike ürituste puhul märkisid osalenud eeskätt, et need pakuvad head võimalust eesti keelt emakeelena kõnelevate inimestega suheldes keelt praktiseerida ning Eesti kultuuri tundma õppida. Ürituste juures olulisi kitsaskohti välja ei toodud, kuid avaldati soovi veebikeskkonnas erinevate ürituste, sh keelesõbra programmi jätkamist ka pärast eriolukorda.

Osalejaid nõustati peamiselt vahetutel kohtumistel ja telefoni teel ning peamine teema oli valdavalt keeleõpe, vähemal määral töö- ja karjäärilane nõustamine. Nõustamisteenust saanud inimesed on andnud keelemajadele head tagasisidet – läbi nõustamise jõuavad inimesed ka keelemajades toimuvate üritusteni ning uue süsteemi kohaselt saavad inimesed läbi nõustamise ka koha keelekursusele. Küll aga leiavad nõustajad ise, et nende töö on ülekaalukalt administratiivne infovahetus, mida on võimalik leida ka Integratsiooni Sihtasutuse kodulehelt. Ka mõned nõustamist saanud vastajad märkisid, et nõustamine on kasulikum neile, kes kodulehelt ise teavet otsinud pole. Samuti peegeldus nii nõustajate kui ka mõne nõustamisteenust kasutanu vastustest, et nõustamisteenust kasutatakse kohati vaid keelekursusele koha saamiseks.

Lähtudes keelemajade sihtrühma esindajate, kes ei ole tegevustes osalenud, on peamiseks mitte osalemise põhjuseks teadmatus eesti keele majade ning nende poolt pakutavate tegevuste osas. Teine oluline põhjus on see, et mitte-osalenud ei taju vajadust eesti keelt õppida. Seda näiteks juhul, kui inimene on tulnud

Eestisse ajutiselt ega plaani pikemaks jääda ja/või teda ümbritseb igapäevaselt muukeelne keskkond. Kolmas põhjus on vähem spetsiifiline – keelemajade tegevustes osalemiseks lihtsalt napib isiklikku aega.

Järgnevates peatükkides on iga tegevuse ja teenuse kohta toodud ülevaade selle sisust ja osalejate arvust ning seejärel küsitluse ja intervjuude põhjal selgunud aspektid ja arvamused.

1.1. EESTI KEELE KURSUSED (TEGEVUSED 1-2)

Keeleõppevõimalusi on keelemajades mitmeid, kuid neist kõige traditsioonilisemad on keelekursused. Eesti keele kursuste eesmärk on arendada õppijate kõiki osaoskusi (kirjutamine, lugemine, kuulamine, rääkimine). Tegevuse eesmärk on toetada Eestis elavaid vähelõimunud püsielanikke, uussisserändajaid ja tagasipöördujaid riigikeeleoskuse omandamisel. Eesti keele majade kursustel olevad vabad õppekohad saavad neile registreerimise päeval praktiliselt paari tunniga täis, millest võib järeldada, et nõudlus keelekursuste järele on väga suur. Selleks, et keelekursuseid oleks võimalik pakkuda veel laiemale soovijate ringile, korraldab Integratsiooni Sihtasutus igal aastal riigihanke, leidmaks keeleõppe teenuse pakkumisel keelemajade õpetajate kõrval ka koostööpartnerid.¹⁸ Eesti keele majades toimuvaid keelkursusi viivad läbi eesti keele õpetajad, kes on Integratsiooni Sihtasutuse tellimusel Tartu Ülikooli poolt eraldi välja koolitatud. Koostööpartnerite juures viivad keeleõppe kursusi läbi spetsiaalsed keeltekoolide õpetajad.

Analüüsi tarbeks olid keelekursused vastavalt tegevuse läbiviijale jaotatud kaheks eraldi tegevuseks (st tegevus 1 ja tegevus 2), kuid töö käigus ilmnis, et kursustel osalejad ise ei tee väga tihti vahet, kas nad on osalenud keelemaja või partneri korraldatud keeleõppel ning vastuste põhjal kahe tegevuse puhul olulisi erinevusi ei tuvastatud.

Keeleõppe käib partnerite juures keelemajadega sarnase õppemetoodika alusel. Kursus on ehitatud üles Euroopa keeleõppe raamdokumendi skaala tabelite vastavatele tasemetele kirjeldustele, mis on kohane keeleõppes osalejate jaoks A1, A2, B1 ja B2 ja C1 keeletasemel. Õppetöö toimub üldiselt eesti keeles, sõltumata õppija emakeelest. Osaleja omandab kursuse käigus lisaks üldkeelele (suhtluskeel ning töö- ja ametialaga seotud teemad) ka tavaelus toimimiseks vajaliku erialase sõnavara (nt tööalane keeleoskus või teenindusega seotud valdkondades). Sõltuvalt keeleoskuse tasemest, oskab koolituse läbinu suhelda eesti keele alg-, kesk- või kõrgtasemel.¹⁹

Integratsiooni Sihtasutuse aruande²⁰ kohaselt registreeris ennast eesti keele majas toimuvatele 2018-2019 õppeaasta keelekursustele 355 inimest, kuid kursusele asus õppima neist 307 – 147 Narvas ja 160 Tallinnas. Sama allika andmetel läbis kursused kokku 200 inimest, mis moodustab 65% kogu kursusele registreerunutest. Küsitlusele vastanutest osales keelekursustel 775 (77%) inimest, kellest 17,5% õppisid eesti keelt keelemajas ning 82,5% keeltekoolis (siinkohal meenutuseks, et paljud osalejad ei tee tegelikult vahet, kelle korraldatud kursusel nad osalesid). Enam kui veerand keeltekoolis õppinutest käisid Atlasnet MTÜ kursustel ning enam kui viiendik Kersti Võlu Koolituskeskuse kursustel. Üle 15% vastajatest ei osanud öelda, millise keeltekooli kursusel nad osalesid.

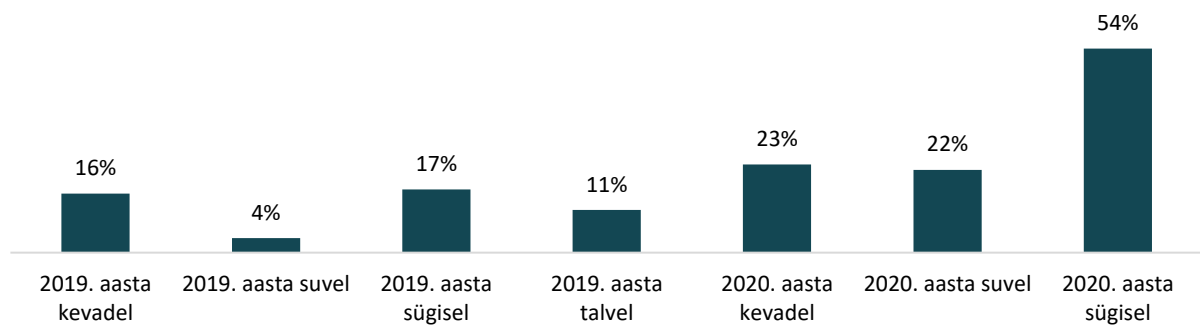
Üldiselt oli vastajate seas enim neid, kes olid keelekursustel käinud möödunud aastal, kusjuures enam kui pooled (54%) keelekursustel osalenud vastajatest käisid keelekursusel 2020. aasta sügisel (Joonis 2). See viitab, et altimad olid tagasisidet andma inimesed, kellel oli küsitluse ajaks keelekursus veel lõpetamata või kes olid hiljuti lõpetanud.

¹⁸ Eesti keele majade tegevuskava 2020

¹⁹ Integratsiooni Sihtasutuse kodulehekülj (2020). Veebilink: <https://www.integratsioon.ee/eesti-keele-kursused-taiskasvanutele>.

²⁰ Integratsiooni Sihtasutuse koostatud eesti keele majade tagasisidelehtede koondresüme.

JOONIS 2. MILLAL KEELEÕPE ASET LEIDIS? (N=775)

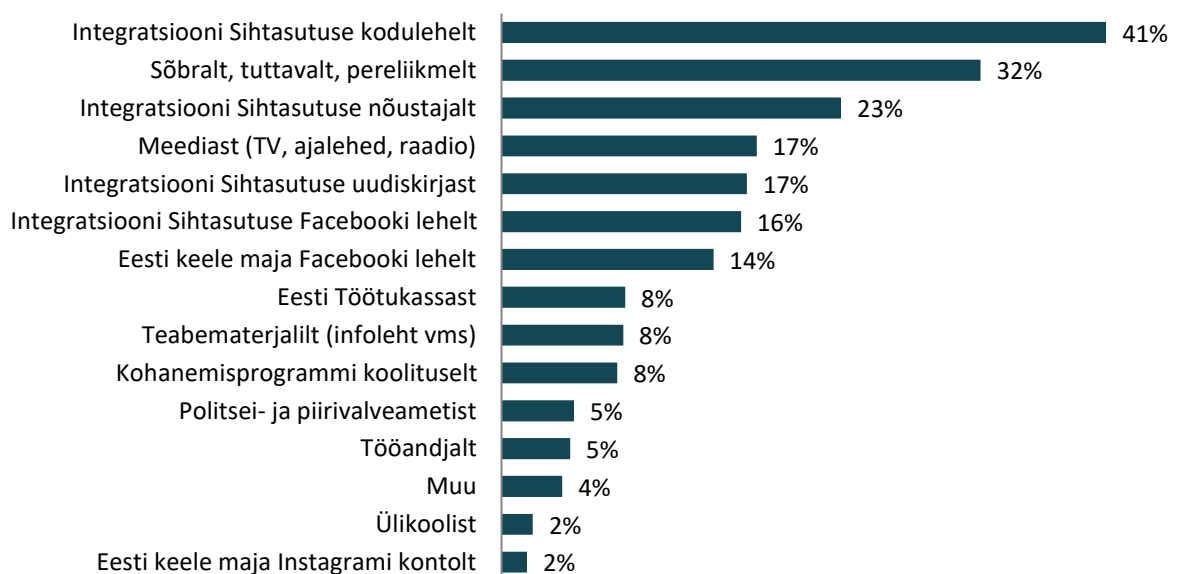

Veidi rohkem kui pooled küsimustikule vastanud õppijatest osalesid kursusel, mis toimus klassiruumis (52%), enam kui veerand õppijatest osalesid kursusel, mis toimus nii tava- kui ka veebikursusena (28%) ning 16% õppisid üksnes veebi vahendusel. Mitmed vastajad märkisid, et nad õppisid A1 tasemel eesti keelt klassiruumis, kuid jätkasid A2 tasemel õpet veebi teel. Samuti toodi välja COVID-19 leviku mõju, mille tõttu jätkati muidu klassiruumis toimunud kursuseid lühikese pausi järel interneti vahendusel. Intervjuude käigus toodi välja, et veebipõhised keelekursused on nii mõnelegi õppijale eelistatuim moodus keelt õppida ning sooviti, et veebikursuseid pakutaks edaspidigi, olenemata üldisest olukorrast.

Keelekursustel osalemise peamisteks põhjusteks oli soov Eestis elades igapäevase asjaajamisega paremini toime tulla (69%), Eesti kultuurist paremini aru saada (64%) ning tunda end osana Eesti ühiskonnast (62%). Kõige vähemal määral asusid vastajad keelt õppima tööga seotud nõuete täitmiseks (32%), Eesti kodakondsuse saamiseks (25%) ning hariduse omandamisega seoses (12%). Eesti keelt oleks õppima asunud ka ilma eesti keele majade pakutava keeleõppe ja toetavate tegevusteta 74% vastajatest, kuid 26% vastajatest keelemajade poolt pakutavate tegevuste ja teenusteta eesti keelt ilmselt õppinud ei oleks.

Keelekursuste kohta said informatsiooni vastajad peamiselt Integratsiooni Sihtasutuse kodulehelt (41%), sõbralt, tuttavalt või pereliikmelt (32%) ning Integratsiooni Sihtasutuse nõustajalt (23%). Ka meedia ning sotsiaalmeedia (sh Integratsiooni Sihtasutuse ja eesti keele majade Facebook) olid keelekursuseid puudutava informatsiooni osas olulisteks allikaks (Joonis 3). Muude allikatena toodi välja Facebooki grupid, keeltekoolid ning avalikud reklaamid.

JOONIS 3. KUST SA KEELEÕPPEST TEADA SAID? (N=775)

Integratsiooni Sihtasutuse aruande²¹ kohaselt läbis 2018/19 õppeaastal toimunud keelekursused Tallinna keelemajas 70% ja Narvas 37% registreerunutest. Antud analüüsi raames küsimustikule vastanutest osales kursusel lõpuni 87% keeleõppes osalenutest, kusjuures 89% inimestest, kes märkisid elukohaks Harjumaa ning 84% inimestest, kes märkisid elukohaks Ida-Virumaa. Peamisteks katkestamise põhjusteks (13% küsitlusele vastanutest) toodi kursuse toimumise aja muutumine ebasobivaks (31%), näiteks töökoha leidmise tõttu. Samuti toodi eraldi välja COVID-19 leviku mõju, sealhulgas selgus, et mõned kursused jäeti pooleli kursuste läbivijate poolt. Lisaks katkestati, kuna õppijale ei sobinud õppemetoodika või õpetaja (13%), keelekursuse tase ei vastanud osaleja keeletasemele (13%) ning kursuse vorm oli ebasobiv (11%), näiteks, kui toimus üleminek kontaktõppelt veebiõppele. Õpetajate sõnul oleneb rahulolu õppemetoodikatega tihti inimeste päritolust, taustast ja harjumustest.

„Neil on erinevad taustad, ma olen pannud tähele, et Lääne-Euroopa õpimeetodid on teistmoodi, nemad tahaksid rollimänge, midagi teistmoodi. Samas endisest Nõukogude Liidust, kes tahaksid just nimelt laua taga istuda ja õppida. Võitlen siin traditsiooniliste koolisüsteemidega.“ (Tallinna eesti keele maja keeleõpetaja)

„Osad on harjunud tõlkemeetodil õppima, siis tekib ehmatus, aga lõpuks harjuvad ära ja meeldib. Õpetaja ülesanne ei ole tõlkida, tõlkimine on kodutöö.“ (Tallinna eesti keele maja keeleõpetaja)

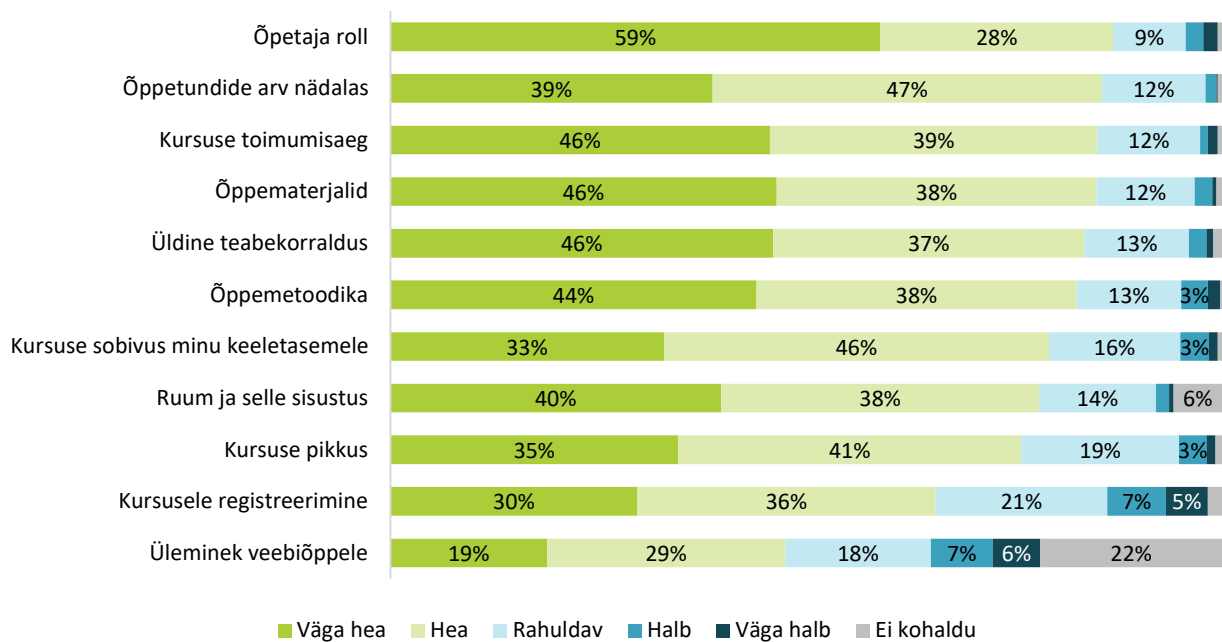
Nii uuringu küsitluse kui vahetult pärast kursust osalejatelt kogutud keelemajade tagasiside küsitluse²² tulemuste kokkuvõtteks võib öelda, et keelemajade õpe on lõpetanute seas väga kõrgelt hinnatud võimalus eesti keele õppimiseks ning tagasiside sellele on valdavalt väga positiivne. Keelemajade kursused aitavad õpilastel saavutada esmase keeletaseme, mille tulemusel väheneb hirm keele praktiseerimise ees ja mis võimaldab neil eestikeelses keskkonnas toimuvat paremini mõista. Vastajad näitasid seoses keelekursustega üles suhteliselt kõrget rahulolu kusjuures enim ollakse kursuste juures rahul õpetaja rolliga (87%). Kõige madalamat rahulolu näidati üles seoses kursusele registreerimisega (66%) ning üleminekuga tavakursuselt veebiõppele (48%) (Joonis 4). Tundidest või materjalidest paistab praegu kõige enam puudu olevat praegusest suurem fookus grammatikareeglitele. Küsitlustulemuste põhjal ollakse õppetundide arvuga nädalas küllaltki rahul, kuid kursuste üldise pikkusega on vähem rahul nii osalejad kui ka keeleõpetajad – hetkel pakutavad 120-tunnise mahuga kursused ei vasta paljude osalejate vajadustele.

²¹ Integratsiooni Sihtasutuse koostatud eesti keele majade tagasisidelehtede koondresüme

²² Integratsiooni Sihtasutuse korraldatud eesti keele majade kursustel osalenute tagasisideküsitlus 2018-2019

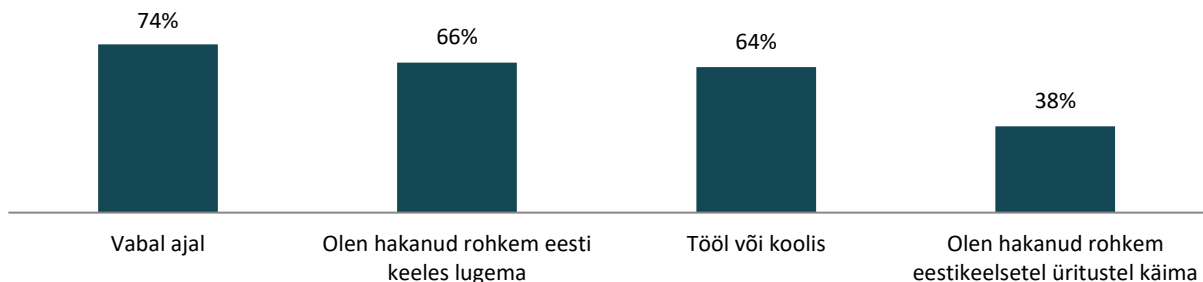

JOONIS 4. KUIDAS HINDAD EESTI KEELE ÕPPE KORRALDUST? (N=775)

Oma keeleoskuse arengule keelekursuse jooksul andsid õppijad 100-punkti skaalal keskmiselt hinde 68, kusjuures 15% inimestest märkisid hinnanguks 100. Pea kolmveerand (74%) keelekursustel osalenutest tõdesid, et on hakanud alates keelekursusel osalemisest eesti keelt rohkem kasutama vabal ajal (joonis 5). Kõige vähem on kursused mõjutanud eestikeelsetel üritustel osalemist (38%). Siinkohal tuleb rõhutada, et enam kui pooled vastajatest võtsid keelekursustest osa aastal 2020, mil kehtisid eriolukorra tõttu mitmed piirangud, sh seoses vaba aja veetmise ning üritustega.

JOONIS 5. KAS HAKKASID ALATES KURSUSEL OSALEMISEST EESTI KEELT ROHKEM KASUTAMA? (N=775)

Keeleõpe aitab lõimumisele kaasa, kui see ei jää vaid klassitunni põhiseks – lõimumine toimub, kui õppega koos avardatakse silmaringi ning tekib arusaamine kultuuriruumist. Selleks käiakse keelekursuste raames erinevatel väljasõitudel, külastatakse muuseumeid, teatreid ja muid kultuuriasutusi ja -üritusi. Samuti toodi uuringu raames välja, et venekeelne elanikkond on suuresti koondunud piirkonnapõhiselt – maakondadest Ida-Virumaale, Harjumaal näiteks Maardusse või Tallinnas Lasnamäele. Taolistes kogukondades puudub inimestel tihti vajadus või võimalus isegi eesti keelt kõneleda, rääkimata eestikeelse kultuuri tarbimisest.

„Kultuurimull Ida-Virumaal on just kohakeskne. Eestikeelsest ruumist ollakse väga kaugel, sest venekeelset on piisavalt palju võtta.“ (Narva eesti keele maja keeleõpetaja)

„Ma ütlen neile alati, et mida rohkem keelt oskate, seda avaramaks maailm muutub. Saate käia teatris, vaadata subtiitriteta filme, käia tähtpäevadel erinevatel üritustel.“ (keeltekooli õpetaja)

„Keeleõpe on üks osa lõimumisest, aga meie eesmärk on palju suurem sellest – et nad saaksid aru, mis keskkonnas nad elavad.“ (Tallinna eesti keele maja keeleõpetaja)

Ühe märkimisväärse takistusena eesti keele kasutamise juures töid nii keeleõppijad, -õpetajad kui -mentorid välja asjaolu, et eesti keelt kõnelevad inimesed lähevad muu emakeelega inimestega kõneledes ise üle keelele, mida mõlemad oskavad. Selliseid näiteid toodi nii ühiskonnast üldiselt kui ka töökohalt, nagu illustreerib alltoodud tsitaat kogemusest, mida keeleõppija on õpetajaga jaganud. Lisaks toodi sarnane näide kakskeelsest koolist, mille ühe õpetaja emakeel on vene keel ja kuigi kooli juhtkond räägib eesti keelt, siis lähevad nad õpetajaga vesteldes ise vene keele peale üle. Teisalt leidsid keeleõpetajad, et kui inimesel on soov ja sisemine motivatsioon, siis ta oskab leida võimalusi suhelda ja inimesi, kellega eesti keeles suhelda, kuid muukeelses kultuurikeskkonnas on praktiseerimine jällegi keerulisem.

„Üks raamatupidaja ütles, et töötab erafirmade heaks ja võttis nüüd ühe Eesti firma. Hakkas meelega harjutamiseks rääkima eesti keeles, aga lõi käega, kuna ettevõtte juht hakkas vene keeles rääkima.“ (keeltekooli õpetaja)

„Toon jälle ühe näite. Üks päästetöötaja ütles, et ta palub inimestel eesti keeles rääkida, muidu ei räägi nendega. Ükspäev nägin teda tänaval ja ta tunnistas, et hakkab unustama, mida ta teadis, kuna nii vähe praktikat saab.“ (keeltekooli õpetaja)

Valdav enamuse (97%) küsitlustele vastanud keelekursusel osalenutest tõesid, et soovitsid keeleõpet teistelegi. Põhjuseks toodi peamiselt seda, et eesti keele kursused pakuvad võimalust õppida ja suhelda paralleelselt, mis omakorda annab enesekindlust keele praktiseerimiseks ka väljaspool kursuseid. Eeskätt on suhtluspraktika oluline nende jaoks, kelle igapäevane keskkond ei ole eestikeelne ning keelekursused on ainuke võimalus keelt õppida ja harjutada. Suuresti rõhutati kursuste kvaliteedi juures just õpetajate olulisust ning õpetajad, kasutatav õppemethodika ning õppematerjalid said tagasisides palju kiita. Ka keeleõpetajad ise usuvad, et nende kasutatavad meetodid on tõhusad ning muudavad keelekursused atraktiivseks, kuid õpilaste edukus oleneb suuresti sellest, kuidas nad on harjunud õppima.

„Väga palju oleneb õpetajast ja tema lähenemisest. Ma olen kuulnud häid lugusid ja mitte nii häid kogemusi.“ (keeleõppija)

„See on suurepärane võimalus hiljuti Eestisse elama asunud inimestele. Võimalus tutvuda Eesti elu kultuuri ja eripäradega, kuna lisaks keele õppimisele pakub fond palju huvitavaid kohanemisprogramme.“ (keeleõppija)

„Töötavad imelised inimesed ja nad on oma tööga väga kirglikud ja see nakatab neid, kes tulevad keelt õppima.“ (keeleõppija)

„Ma arvan, et need on meie meetodid, mida me kasutame, miks me oleme nii hästi õnnestunud või populaarsed. Meie juurde tahetakse väga tulla ja kes on hakanud käima, need kasutavad erinevaid võimalusi. Rahulolu on kõrge. Iseasi, kas nad alati eesmärgi täidavad või kas üldse püstitavad, kuhu nad tahavad jõuda.“ (Narva eesti keele maja õpetaja)

Ka vähem positiivsed kogemused sõltuvad suuresti just õpetajast – 26 inimest, kes keeleõpet teistele ei soovitsid, töid peamiselt põhjuseks õpetajatega seotud aspekte ning vähemal määral kursuste toimumisaja muutumist. Näiteks mainiti, et ei piisa õpetaja teadmistest õpetatavast keelest, vaja on ka oskust luua õppimist soodustav keskkond ning kasutada õppe toetamiseks kaasaegseid vahendeid. Samuti toodi välja õpetajate silmnähtav kurnatus, mis õppija poolt on mõistetav rahulolu vähendav aspekt, kuid siinkohal on oluline silmas pidada keeleõpetajate suurt töökoormust.

„Õpetaja on silmnähtavalt kurnatud ja agressiivne ega taha õpetamisega tegeleda.“ (keeleõppija)

„Kulutatud aeg, pidevad kursuste aja muutused. Sobib ainult töötutele ja pensionäridele.“ (keeleõppija)

Õpetajad ise näevad kursuste läbiviimise juures peamise murekohana seda, et keeleõpet alustatakse erinevate eesmärkidega, mistõttu on õppijad valmis erinevalt panustama ning ligikaudu kuu aja jooksul saab selgeks, et tugevamad ja eesmärkidele orienteeritud õppijad liiguvad eest ära ning grupi tase muutub ebaühtlaseks. See aga nõuab õpetajalt väga paindlikku lähenemist, et aidata mahajäänuid kaasa ning ühtlasi toetada tugevamate õppijate edasist arengut. Õpetajad pakkusid esimese lahendusena kursuste lõikes inimeste ümber grupeerimise mingil ajahetkel pärast kursuste algust. Usutakse, et kui sarnasel

tasemel õppijad koos jätkata saaksid, saaks õpetaja tähelepanu võrdsemalt jaotada ning kursuste katkestamise osakaal võiks olla madalam.

„Raske on see, et kui alustame A1-ga, siis üsna homogeenne mass, teavad paar sõna rohkem-vähem, aga siis tase läheb väga ebaühtlaseks. Õpetaja poolt kulub poolteist kuud, et jõuaks ühele tasemele. Nad on erineva tasemega, õpioskused on erinevad.“ (Tallinna eesti keele maja keeleõpetaja)

Teise lahendusena pakuti, et enne kursusele pääsemist tuleks soovijaid testida, kuna praeguses süsteemis saavad inimesed end ise keeleoskuse skaalal hinnata või registreeritakse kursusele, kuna on eelneva taseme kursuse läbinud. Selline hindamissüsteem on aga subjektiivne, kuna põhineb inimese enesehinnangul ja julgusel, ent ei pruugi vastata tema reaalsele keeleoskusele.

„Kindlasti tuleks testida enne kui nad meile tulevad. Inimeste enesehinnangu teema on tihti. On inimesed, kes arvavad, et oskavad hästi ja mõni hindab ennast alla. Ja on ka julguse teema. (...) Enne kursusele tulekut võiks neid testida kuidagi. Praegu hindavad ise ennast keeleoskuse skaalal. Või on kusagil läbinud kunagi kursuse. Ja enesehinnangu põhjal satub valesti. See on väga erinev.“ (Tallinna eesti keele maja keeleõpetaja)

Kokkuvõttes on osalejad nii eesti keele majade kui keeltekoolide pakutavate eesti keele kursustega rahul. Kõige enam ollakse rahul õpetajate ja õppemetoodikaga ning keeleoskuse arengut kursuste jooksul hinnatakse 100-punkti skaalal keskmiselt hindega 68. Lausa 97% kursusel käinutest soovitaksid keelekursuseid teistele, kuna kursused pakuvad võimalust õppida ja praktiseerida paralleelselt – see on eeskätt kasulik õppijatele, keda igapäevaselt ümbritseb muukeelne keskkond. Kuigi keeleõppe alguses testitakse osalejaid, et nende keeletaset määrata ja nõustamisteenuse kaudu suunatakse osaleja õige tasemega gruppi, siis töid õpetajad välja, et keelerühmad võiks peale kursuste algust ümber grupeerida, kuna inimestel on erinevad taustad ja kogemused, mis mõjutavad nende õppeedukust. Selline soovitus aitaks veelgi tõsta õppijate rahulolu ja tõenäoliselt vähendada kursuse katkestamist ning aitaks õpetajal tasemetel ühtlustamise asemel keskenduda õpetamisele.

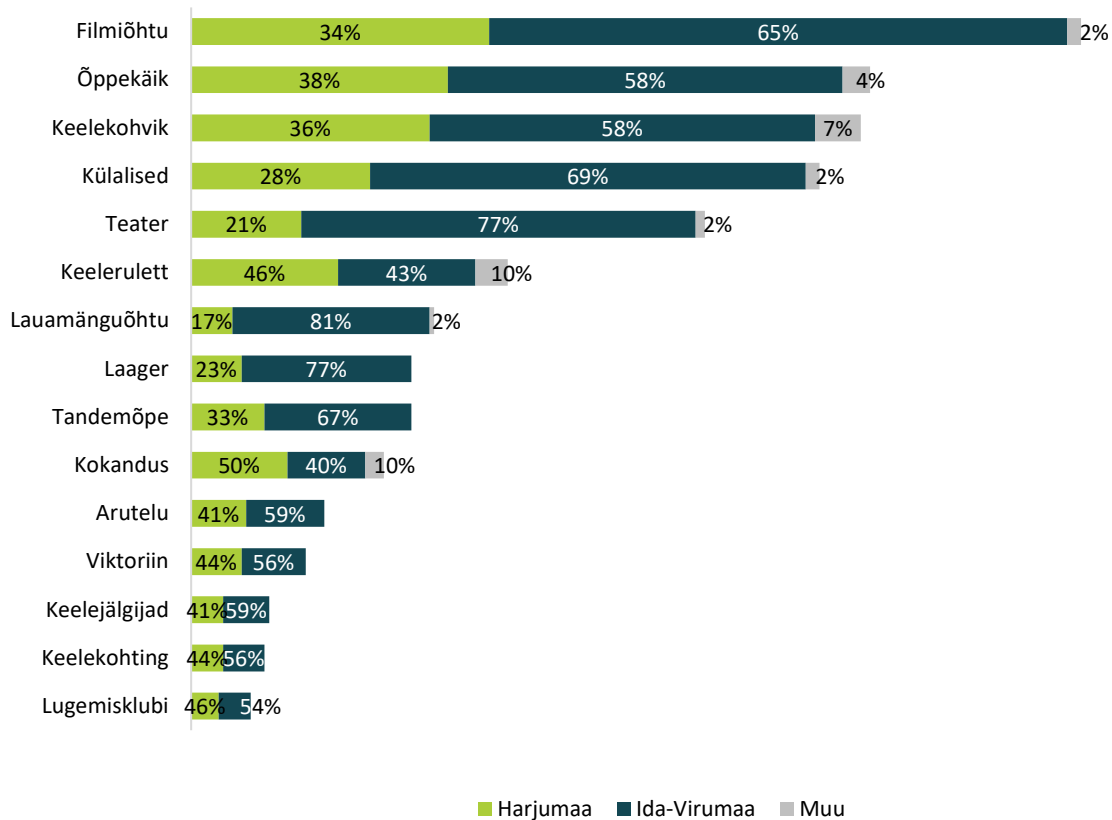
1.2. EESTI KEELE HARJUTAMISELE SUUNATUD ÜRITUSED (TEGEVUS 3)

Lisaks kursustele korraldavad eesti keele majad üritusi, kuhu on oodatud kõik keeleõppe praktiseerimise huvilised. Korraldatavate ürituste amplituud on lai – toimub erinevaid sisutegevusi, väljasõite, kultuuriürituste külastamist jne. Näiteks aruteluõhtud ja keelekohvikud, erinevad õpikojad ja -toad, filmiõhtud, keelekohtingud, klubiõhtud (suhtlusklubid, lugemisklubid), teatrikülastused ja raamatuesitlused, kuid ka õppekäigud teistesse linnadesse, matkaradadele jmt. 2019. aastal võttis eesti keele majade üritustest osa 3855 ja 2020. aastal 3907 inimest. Järgnevalt on välja toodud tagasiside, mis on kogutud küsitluse kaudu üritustel osalenute poolt ning sissejuhatavatest intervjuudest keelemajade juhtidega.

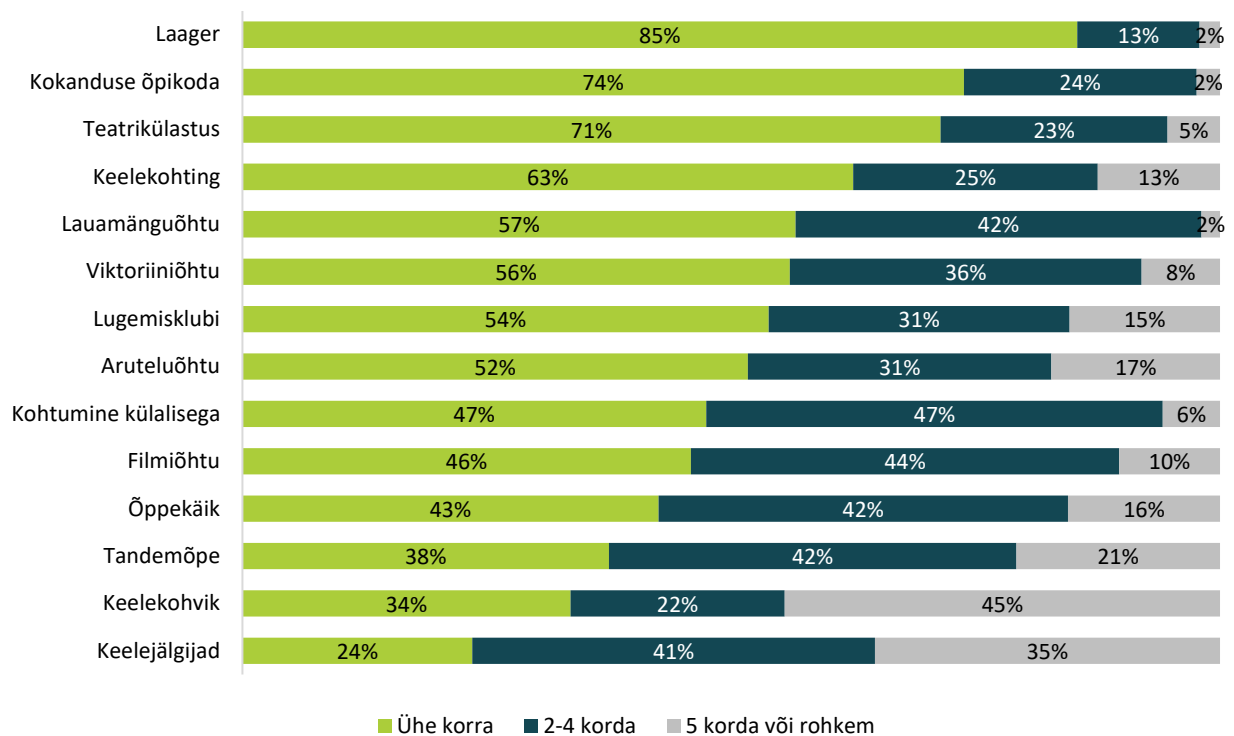
Keelemajade pakutavatel üritustel osales kokku 476 (47%) küsimustikule vastanud inimest, kellest 40% elukoht on Harjumaal, 56% elukoht Ida-Virumaal ning 4% mujal Eestis või välismaal. Üritused vastasid osalejate vajadusele keskmiselt 76% ulatuses, sh 95 inimest märkisid, et üritused vastasid nende vajadustele 100%. Integratsiooni Sihtasutuse ja keelemajade juhtide hinnangul on ürituste korraldusvajadus Tallinnas ja Narvas veidi erinev – mis osutub edukaks Narvas, ei pruugi töötada Tallinnas ning vastupidi. Ürituse edukaks osutumine oleneb paljuski sihtrühma taustast ja vajadustest – Tallinnas on rohkem inglise keelt kõnelevaid uussisserändajaid, kes on pigem huvitatud keeleõppest; Narvas on aga suurem venekeelsete osatähtsus, kelle osas on olulisem just ühiskondliku ja kultuurilise lõimumise aspekt. Seega on Narvas osalusaktiivsus erinevatel üritustel mõnevõrra kõrgem. Teisalt osutavad osalusaktiivsusele mõju ka asukoha enda eripärad – võrreldes Tallinnaga on Narva kultuuriürituste maastik ehk veidi tagasihoidlikum, mis tähendab, et Narvas õppijad janunevad selliste ürituste järele rohkem. Seda kinnitab ka käesoleva analüüsi käigus kogutud informatsioon. Üritustel osalemise peamisteks põhjusteks oli soov Eesti kultuurist paremini aru saada (67%), tunda end osana Eesti ühiskonnast (61%), Eestis elades igapäevase asjaajamisega paremini toime tulla (60%) ning Eesti ühiskonnas toimuvast paremini aru saada

(58%). Küsitlusele vastajate seas on populaarsemateks üritusteks filmiõhtud, erinevad õppekäigud ning arutelu- ja keelekohvikud (joonis 6). Üldiselt on üritustel osalemise määr kõrgem Ida-Virumaal.

JOONIS 6. MILLISTEL ÜRITUSTEL OLETE OSALENUD? (N=476)

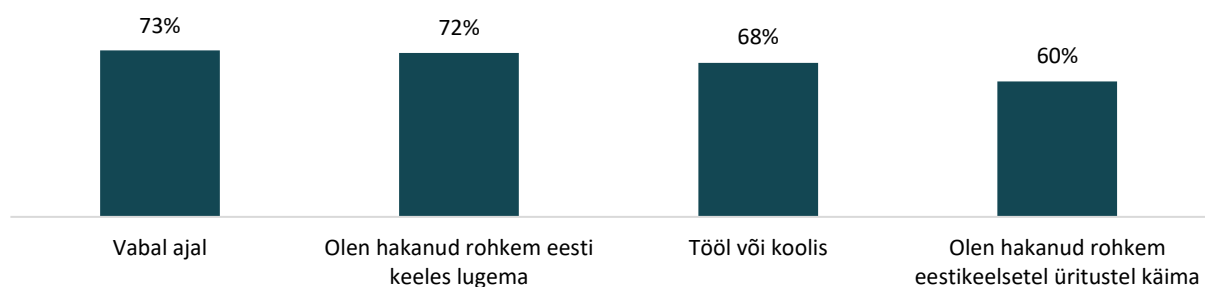

Suuremat osa üritustest külastatakse siiski valdavalt ühe korra (joonis 7). Küsitlusele vastanute seast moodustasid ühekordsed osavõtjad 53%, kaks kuni neli korda osalejad 33% ning viis või enam korda osalesid konkreetsetel üritustel keskmiselt 14% vastajatest. Seoses COVID-19 puhanguga oli 2020. aastal erinevate ürituste korraldamine mõistagi keeruline ja keele praktiseerimiseks tuli leida alternatiive, muuhulgas veebi teel korraldatud keelesõbra programm (vt peatükk 1.3). Kui vaadata eesti keele majade külastustiheduse aktiivsust, siis on näha, et keskmiselt 70% moodustavad ühekordsed osavõtjad, 13% kahel korral ning 18% on kordukülastajad ehk külastanud sama tüüpi üritust kolm või enam korda. Kordukülastuse poolest paistavad silma klubiüritused (suhtlusklubid, lugemisklubid), keelekohtingud ja tandemõpe. Samas oleneb külastustihedus ka ürituse tüübist. Näiteks jõuluõhtuid on aastas vaid üks, mis tähendab, et neist ei olegi aasta jooksul võimalik korduvalt osa võtta. Samas pakutakse eesti keele majades eeskätt üritusi, mille eesmärk on regulaarselt mingi aja tagant omavahel kokku saada.

JOONIS 7. KUI TIHTI OLED TEGEVUSTES OSALENUD? (N=476)

Ürituste kohta said informatsiooni vastajad peamiselt keelemajade Facebooki lehelt (34%), Integratsiooni Sihtasutuse kodulehelt (34%) ning sõpradelt-tuttavatelt (28%). Eesti keele maja Instagrami konto kaudu jõudis üritusteni üksnes 17 inimest ehk alla 5% osalenutest. Muude allikatena toodi välja ka keeltekoolides toimuvate kursuste eesti keele õpetajaid.

Oma keeleoskuse arengule üritustel osalemise jooksul andsid õppijad 100-punkti skaalal keskmiselt hinde 72, kusjuures 59 inimest (17%) märkisid hinnanguks 100. Üritustel osalemine on oluliselt tõstnud osalejate eesti keele kasutamist vabal ajal ning osalejad on hakanud rohkem lugema eestikeelseid materjale (vt joonis 8). Ootuspäraselt osalevad nad ka eestikeelsetel üritustel varasemast enam.

JOONIS 8. KAS HAKKASID ALATES ÜRITUSTEL OSALEMISEST EESTI KEELT ROHKEM KASUTAMA? (N=476)

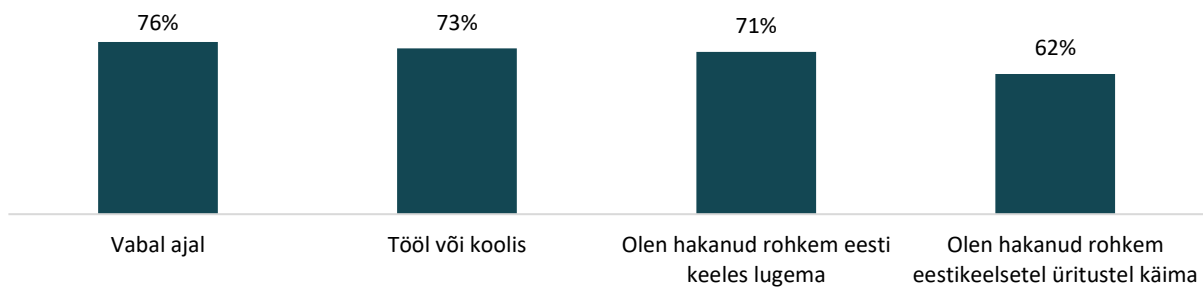
Eesti keele harjutamisele on suunatud ka pikemalt kestvad tegevused, sh keele ja kultuuri tundmise klubid ja kultuurimoodulid, mida korraldavad erinevad partnerid koostöös Integratsiooni Sihtasutusega. Klubides osalemise eeldus on teataval tasemel (B2 või C1) keeleoskus ning klubide eesmärk on pakkuda keele kasutamise praktikat. Võrreldes keeletundidega on klubi kohtumised vabama õhkkonnaga ning rikastatud suhtlemisolukordade ja mitteformaalse õppe elementidega. Klubide kohtumised toimuvad kord nädalas kuue kuu jooksul, millele lisandub igal kuul üks õppekäik, ekskursioon või kultuuriüritus ehk kokku toimub

24 kohtumist ning kuus õppekäiku. Klubi tegevustesse registreerimine on lubatud vaid ühel korral, mida peetakse klubide juures suureks miinuseks nii korraldajate kui ka osalejate poolt. Seda seetõttu, et mõnikord tuleb inimestel mõjuvatel põhjustel osalemine pooleli jätta (nt tervisemured, töökoha vahetus vms) kuid neil on siiski soov hiljem klubi tegevusega uuesti liituda.

Eesti keele ja kultuuri tundmise klubis on osalenud 248 küsitlusele vastajat ehk pea veerand kõikidest vastajatest. Klubides osalemine vastas osalejate vajadustele 74% ulatuses, kusjuures 68 inimese vajadustele vastas klubitegevus 100%-selt. Ka klubides osalemise peamisteks põhjusteks oli Eesti kultuuri parem mõistmine (68%), end osana Eesti ühiskonnast tundmine (62%), igapäevase asjaajamisega paremini toime tulemine (60%) ning Eesti ühiskonnas toimuvatest päevakajalistest asjadest paremini aru saamine (57%).

Informatsiooni klubide kohta on küsitlusele vastajad ammutanud peamiselt Integratsiooni Sihtasutuse kodulehelt (33%), sõpradelt ja tuttavatelt (28%) ning keelemajade Facebook'i lehelt (25%). Oma keeleoskuse arengule klubides osalemise järgselt andsid vastajad keskmiselt hinnangu 73, kusjuures 52 inimest hinnangu 100. Klubitegevused on oluliselt tõstnud osalejate eesti keele kasutamist nii vabal ajal kui töö ning osalejad on hakanud rohkem lugema eestikeelseid materjale (joonis 9).

JOONIS 9. KAS HAKKASID ALATES KLUBIDES OSALEMISEST EESTI KEELT ROHKEM KASUTAMA? (N=476)

Valdav enamus üritustel osalenutest (97%) soovitsid osalemist ka teistele, kuna üritusi peetakse heaks võimaluseks praktiseerida eesti keelt mitteformaalsetes tingimustes. Samuti tõid osalejad välja, et üritustel osalemine tõstab enesekindlust ning aitab kultuuri ja inimeste tundmaõppimise kaudu ühiskonda integreeruda. Vastajad, kes üritustel osalemist teistele ei soovits, täiendavaid selgitusi ei pakkunud.

Kultuurimoodulit korraldab Harjumaal ja Ida-Virumaal Eesti instituut programmina „Kultuurisamm“²³ ning Tartumaal Eesti Rahva Muuseum koostöös Tartu Rahvusvahelise Majaga²⁴. Kultuurimoodulite raames pakutakse rühmategevustena õppekäike, üritusi, loenguid ja muid tegevusi püsielanikele ja sisseandajatele, kelle emakeel ei ole eesti keel ning kes soovivad õppida Eesti kultuuri, looduse, ajaloo ja eluolu kohta. „Kultuurisammu“ programmi pakutakse inglise ja vene keeles, mahuga 25 akadeemilist tundi. Koolitusprogrammid toimuvad kolme kuu vältel kevadel ja sügisel. 2020. aastal kuulutati eriolukorra tõttu välja ka suveprogramm, kuna kevadhooajal suur osa tegevustest ei toimunud. Korraldajate sõnul on programmiga kokku liitunud umbes 2500 venekeelset osalejat ja umbes 1000 ingliskeelset osalejat. Küsitluses kultuurimooduli kohta eraldi küsimused puudusid, kuid vastajad tõid seda vabade vastuste juures ise välja kui Eesti ühiskonda integreerumise esimest sammu juba enne keeleõpet. „Kultuurisamm“ programmi läbiviimise peamist kitsaskohta kirjeldab järgnev tsitaat:

„Meie tegevustega on nagu keelekursustega – soovijaid on palju rohkem kui vabu kohti. Aga on ka sama probleem nagu keelekursustega – osalemine tasuta üritustel ei ole distsiplineeritud. Meie jaoks on väljakutse, kui inimesed registreerivad, aga ei tule. Me peame maksma renditasu, me peame maksma lektorile. Kui inimene ei tule, siis meie ei saa Integratsiooni Sihtasutuselt raha. Otsime praegu lahendust, kuidas mittetulekut reguleerida, seda vähendada.“ (kultuurimooduli projektijuht)

²³ Eesti Instituudi koduleht. Veebilink: <https://estinst.ee/tegevused/kultuurisamm/>

²⁴ Eesti Rahva Muuseumi koduleht. Veebilink: <https://www.erm.ee/et/news/kultuuriline-loimumine-18>

Erinevad keeleõpet soodustavad üritused ja tegevused on üldjuhul väga armastatud ja kiidetud, mis väljendub hästi ka kohtade kiires täitumises. Keelemajade nõustaja sõnul kiidavad osalejad ise eriti just üritusi ja programme, mis võimaldavad keelekandjatega suhtlemist, nagu keelesõprade projekt ja tandemlaagrid, kuna see võimaldab neil lisaks keele õppimisele ka eestlastega sotsialiseeruda ning suhteid luua ning aitab kahtlemata kaasa ka lõimumisele.

„Kui igal eestlasel oleks üks venelasest sõber, siis kõik vene keelt kõnelevad inimesed räägiksid juba eesti keelt. Isiklike suhete loomine, see huvi inimese vastu, hoiab motivatsiooni ja huvi ka kultuuri vastu. Lisaks keelekursustele peaks püüdlema selle poole, et pakkudagi keelekursuste kõrvale ka muid tegevusi.“ (keelemaja nõustaja)

Samuti kiidetakse väga suhtlusklubi, mille korraldajad otsivad pidevalt uusi ja põnevaid lahendusi selle läbiviimiseks. Tagasiside keelekohvikute osas on mõnevõrra erinev, kuna sinna tuleb kokku väga erineva keeletasemega inimesi, mis tähendab, et osade jaoks on arutelu liiga keeruline, kuid teise jaoks jällegi liiga lihtne. Siinkohal pakkusid nõustajad välja keelekohviku üritusi keeletaseme järgi eristada. Praegu on rohkem üritusi suunatud juba kõrgema taseme keeleõppijatele, kuid ka siin on võib-olla suurem vajadus just madalama taseme keeleoskusega õppijatel.

Kokkuvõttes saab järeldada, et keeleõpet toetavate tegevuste ja üritustega ollakse üldiselt väga rahul, kuna see pakub lisavõimalusi eesti keelt praktiseerida ning saada muuhulgas kultuuriteadmisi, mis toetavad lõimumist Eesti ühiskonda. Olgugi, et keeleõpet toetavate ürituste osalejad on pakutavaga väga rahul, töid tegevuste läbiviijad välja paar kitsaskohta. Nimelt puudub võimalus keeleklubides osaleda inimestel, kes on klubitegevusest kohe alguses endast mitte olenevatel põhjustel eemale jäänud, kuna klubisse registreerimine on piiratud ühele korrale. Teiseks tuleks ürituste planeerimise toetamiseks luua lahendus, mis tagaks, et inimesed, kes end tasuta üritustele registreerivad, neil päriselt ka osaleksid.

1.3. KEELESÕBRA PROGRAMM (TEGEVUS 4)

2020 kevadise COVID-19 eriolukorra seatud piirangute tõttu muutus keeleõppe tavapärase korraldus kontaktõppena võimatuks. Selleks, et keeleõpe siiski soiku ei jääks, algatasid keelemajad keelesõbra programmi, mille abil keeleõppijad vaatamata füüsilistele piirangutele siiski keelt praktiseerida saaksid.

Keelesõbra programmi tulemusel ühendati 885 inimest üle maailma eesti keele õppimise ja harjutamise eesmärgil. Projekti raames aitasid 410 vabatahtlikku mentorit 475 eesti keele õppijal kõnekeelt harjutada, vesteldes nendega mõned korrad nädalas e-kanalite kaudu, erinevatel elulistel teemadel eesti keeles²⁵.

Järgnevalt on välja toodud kokkuvõtlik tagasiside nii mentorite kui keelekaaslaste poolt, mis on kogutud eesti keele majade tegevustes osalenute küsitluse kaudu 60 keelesõbra programmi keelekaaslaselt ning intervjuude kaudu viielt keelementorilt.

Tegevuses osalenute küsitluse tulemuste kohaselt osaleti programmis peamiselt selleks, et Eesti kultuurist paremini aru saada (63%), tunda end osana Eesti ühiskonnast (62%) ning suhelda lähedaste ja sõpradega eesti keeles (57%). Keelesõbra programmis osalemine vastas nende vajadustele 74% ulatuses. 93% keelekaaslastest soovitasid projektis osalemist ka teistele, kuna see on hea võimalus keelt harjutada ning osadele inimestele eelistatum suhtlemise viis. Inimesed, kes ei soovitaks keelesõbra programmis osalemist teistele, töid välja, et neil ei olnud oma keelesõbraga palju ühiseid jututeemasid.

„I am referring to the online contact pairs set up during the spring lockdown, I did not have very much in common with my partner.“ (keelekaaslane)²⁶

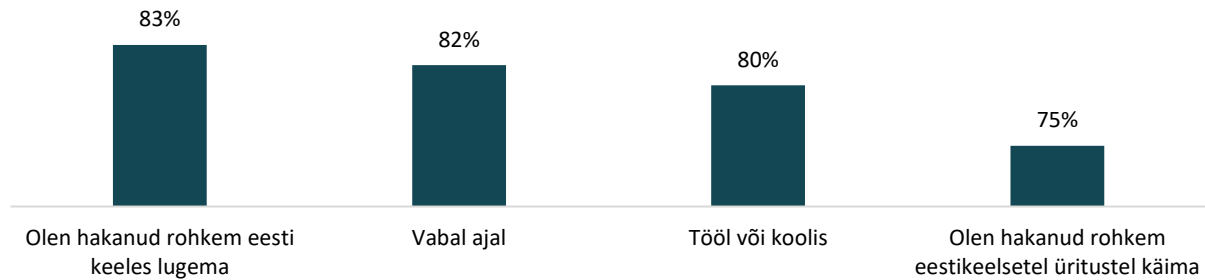
Keelesõbra programmist kuulsid osalejad peamiselt keelemajade Facebook'i lehelt (38%), sõpradelt ja tuttavatelt (32%) ning Integratsiooni Sihtasutuse kodulehelt (30%). Oma keeleoskuse arengule seoses

²⁵ Integratsiooni Sihtasutuse kodulehekülg (2020). Veebilink: <https://www.integratsioon.ee/node/2407>

²⁶ Eesti keeles: "Viidates kevadise eriolukorra ajal kokku viidud paaridele, mul ei olnud oma partneriga palju ühist."

keelesõbra programmiga andsid vastajad keskmiselt hinnangu 72, kusjuures 15 inimest andsid hinnangu 100. Projektis osalemise järel on osalejad hakanud oluliselt rohkem lugema eestikeelseid materjale, kasutama eesti keelt vabal ajal ning ka tööl või koolis (vt joonis 10). Vähemal määral mõjutas projektis osalemine üritustel käimist, kuid siinkohal tasub välja tuua, et keelesõbra programmiga alustati eriolukorra ajal, mil ürituste korraldamine ei olnud võimalik ning see polnudki projekti eesmärk.

JOONIS 10. KAS HAKKASID ALATES KEELESÕBRA PROGRAMMIS OSALEMISEST EESTI KEELT ROHKEM KASUTAMA? (N=104)

Mentorite puhul oli programmist osavõtmisel kõige olulisemaks motivaatoriks missioonitunne ja soov aidata. Eriti, kui tegemist on juba eesti keele õpetaja haridust omava inimesega, kelle jaoks ei vaja selle ettevalmistus ja läbiviimine nii olulist pingutust, kuna erialased teadmised selleks on juba olemas. Mentorid ise näevad antud programmis ka tohutut kasutegurit ning peavad oluliseks selle projektiga jätkamist. Üheks programmi oluliseks lisandväärtuseks on asjaolu, et see ei täida vaid keelepraktiseerimise eesmärki, vaid muuhulgas edendab oluliselt ka lõimumist – omavaheline kokkupuude ja suhtlus murrab stereotüüpe, avardab huvi üksteiste kultuuri tundmaõppimise osas ja loob sõprussuhteid.

„Me rääkisime, mis ümberringi toimub, mis uudist, mis peres toimub, mis töökohas toimub, poliitikast... Täiesti suvalistel teemadel, mis parasjagu aktuaalsed on. Tänu sellele tuli välja, et me viibime täiesti erinevates foruumides. /.../ Tänu sellele hakkas ta vaatama eestikeelseid Aktuaalse Kaamera uudiseid ja vaatama eestikeelseid uudiseid veebist, kuna ta hakkas tundma, et ta ei saa aru, millest me räägime.“ (keelementor)

„Kindlasti aitab kaasa ja murrab seda müüti, et lõimumine on venelase või siia sissetulnud inimese töö või ülesanne. /.../ Ma olen siiralt tänulik nendele mitmesajale inimesele, kes on tulnud sellega kaasa ja näidanud muukeelsetele inimestele, et nad on teretulnud siia. Ei ole, et keegi lõimub kuhugi, me kõik koos lõimume ja see ongi see panus.“ (keelementor)

Kahjuks on aga nõudlus keelementorite järele suurem, kui võimekus neid pakkuda. Keelementorid tegutsevad vabatahtlikkuse alusel ning paljud neist leidsid võimaluse kaasalöömiseks eeskätt tänu COVID-19 viirusest tingitud olukorrale, mille tulemusel tekkis juurde vaba aega. Tavaolukorras ei pruugi aga kõigil enam seda lisanduvat aega leiduda. Uute mentorite värbamiseks pakkusid intervjuus osalenud ühe võimalusena välja viia programmist osavõtmine sisse ka ülikooli õppekavadesse, kus keelementorlus võiks olla mõne õppeaine raames läbiviidava praktika osaks. Eriti asjakohane oleks see nt haridustöötajate ja personalijuhtide õppekavas, kuna nende igapäeva tööks on tulevikus samuti erinevate inimestega suhtlemine ja tegelemine. Kasutegur oleks siinkohal ka tudengite jaoks, kes saavad sellest kindlasti hea kogemuse tulevikuks.

Programmi enda juures peavad mentorid oluliseks, et selle juures säiliks personaliseeritud lähenemine ja et programm ei muutuks liiga struktureerituks, kus töötatakse välja kindel õppekava vmt. Keelekaaslaste tasemed ja vajadused on väga individuaalsed ja programm ise peaks olema paindlik ja võimalikult personaalne, et see ei muutuks järjekordseks keelekursuseks või kohustuseks, vaid oleks ikkagi tore ja sotsiaalne vaheldus suhtlemiseks.

Samas võiks mentoritele olla olemas mõni keskkond või tugispetsialist, kuhu nõu ja abi saamiseks vajadusel pöörduda saaks. Välja võiksid olla töötatud tugimaterjalid, et mentor saaks vajadusel uurida mõne kindla

õpetamistehnika kohta, et ta oleks ka võimeline seletama erinevaid keele- ja grammatikareegleid jmt, et õppija saaks ka keele loogikast paremini aru. Näitena töid mentorid välja grammatika reeglite osas omastava ja osastava käände moodustamist ning tehnikate osas, kuidas õpetada täpitate hääldamist. Kuna vajadused on väga individuaalsed, siis oleks abiks kui keelemajade või Integratsiooni Sihtasutuse poolt oleks tagatud keelekonsultant, kes oleks eesti keele ekspert ja oskaks mentoreid nende vajaduse põhiselt õigete materjalideni edasi suunata või neid konsulteerida.

Programmi lõpufaas on muuhulgas ka üks aspekt, mis on mentorite sõnul veel mõnevõrra läbimõtle mata, eeskätt selles osas, et millal ja kuidas lõpetada mentorlussuhe oma keelekaaslasega. Selle lahendamiseks peaks mentorlussuhte alguses mõlemad osapooled jõudma kokkuleppele, kui kaua nende mentorlussuhe kesta võiks. Ajaline raam ei pea kõigil programmis osalenutel olema samasugune, kuid oluline on, et see oleks osapooltel omavahel kokku lepitud, et vajadusel saaksid mõlemad osapooled suhtest ilma süütundeta välja astuda. Samas võiks jääda ka võimalus mõlema osapoolle soovi korral sama partneriga jätkata.

Mentorite motiveerimiseks võiks muuhulgas korraldada ka erinevaid üritusi või koosviibimisi, arengupäevi jmt, mis täidaksid nii harivat kui sotsiaalset eesmärki – näiteks päeval praktilised töötoad, õhtul kultuuriprogramm. Ühe positiivse näitena toodi välja Botaanikaaias toimunud üritust. Oluliseks peeti ka programmi lõpus toimuva kokkuvõtva ürituse korraldamist, kus mentorid ja Integratsiooni Sihtasutuse esindajad saaksid omavahel muljeid vahetada, kus mentorid saaksid tutvuda nii neile kui programmile endale antud tagasisidega ja kus arutataks lähemalt ka programmi tuleviku üle.

Programmi edukuse juures on oluline roll sellel, kas mentorite ja õppijate vahel tekib omavaheline klapp, vastasel juhul võib ühiste teemade leidmine keeruliseks osutuda. Kokkuvõttes saab öelda, et keelesõbra programm oli väga hea võimalus eriolukorras keeleõppega jätkamiseks. Osaliste tagasisidest jäi kajama, et programm võiks toimuda ka tulevikus ning seda võeti kuulda – 2021. aasta kevadel alustas keelesõbra programm uue hooajaga.

1.4. ISESEISEV KEELEÕPE VEEBIKESKKONNAS

Lisaks kohapealsetele tegevustele eesti keele majades ning partnerite juures, suunab Integratsiooni Sihtasutus inimesi kasutama ka iseseisva keeleõppe võimalusi. Keele iseseisvaks õppimiseks ja praktiseerimiseks on mitmeid võimalusi, mida saab kasutada tasuta.²⁷ Keeleõppijate seas kõige populaarsemateks digiõppe võimalusteks on Keeleklikk,²⁸ mis on eesti keele algtaseme e-õppe kursus. Keeleklikki saavad kasutada inglise ja vene keele baasil õppijad ning sellel on olemas õpetajatugi. Tegemist on põhjaliku kursusega, mis sisaldab 16 erinevat teemat ning üle 1000 harjutuse eesti keele praktiliseks õppimiseks. Keeleklikk e-õppe kursuse jätk on Keeletee, mis hõlmab erinevaid oskuseid B1 tasemel ning sobib nii iseõppijale kui ka kursustel kasutamiseks. Populaarne internetipõhine Speakly²⁹ keeleõppe platvorm pakub teiste keelte seas ka eesti keele õpet spetsiaalse keeleõppemeetodi alusel. Kuigi üldiselt on Speakly tasuline, siis Integratsiooni Sihtasutuse kaudu on olnud võimalik kasutada platvormi tasuta. Küsitlusele vastajad töid korduvalt välja, et tasuta ligipääs tihti ei toimi. Kirjeldatud tehniliselt probleemist on Integratsiooni Sihtasutus teadlik ning on sel teemal korduvalt suhelnud Speakly arendajaga.

Veebiõppe võimalusi on kasutanud kaks kolmandikku küsimustikule vastajatest (66%), kes leidsid, et veebiõppe vastas nende vajadustele 73% ulatuses, kellest 159 vajadustele vastas veebiõppe täies ulatuses. Veebiõppe võimalusi kasutati peamiselt selleks, et Eestis elades igapäevase asjaajamisega paremini toime tulla (64%), Eesti kultuurist paremini aru saada (59%) ning tunda end osana Eesti ühiskonnast (57%). Lisaks kirjeldasid vastajad, et kasutasid veebiõpet eelkõige eriolukorra ajal, kui muud võimalused õppimiseks ja keele praktiseerimiseks puudusid. Samuti kasutati veebiõpet näiteks paralleelselt keelekursustega, et keeleõpet toetada, õpitud harjutada ning keeleoskust enne järgmise taseme keelekursuse algust säilitada.

²⁷ Integratsiooni Sihtasutuse koduleht. Veebilink: <https://integratsioon.ee/eesti-keele-iseisvalt-oppimine>

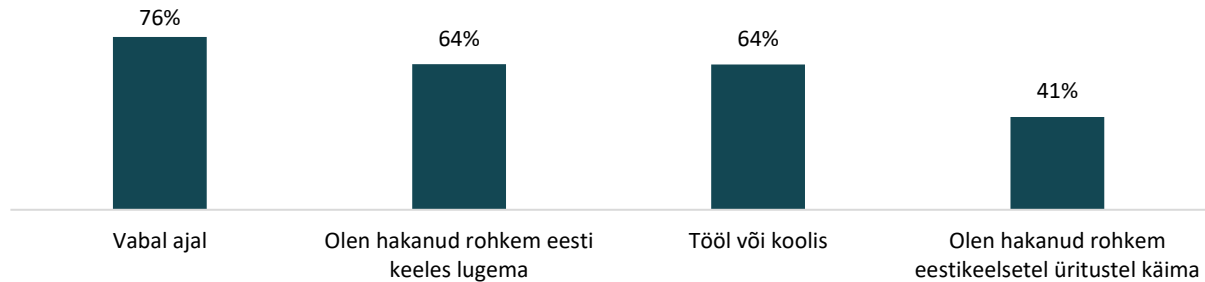
²⁸ Eesti keele e-kursuse „Keeleklikk“ ja „Keeletee“ koduleht. Veebilink: <https://www.keeleklikk.ee/>

²⁹ Speakly OÜ koduleht. Veebilink: <https://www.speakly.me/>

Veel kasutati veebipõhiseid keeleõppevorme grammatika õppimiseks (enne eksamit), kuna keelekursuste fookus on valdavalt suhtluskeelele.

Oma keeleoskuse arengut hindasid veebiõppe kasutajad 100-punkti skaalal keskmiselt hindegaga 67, sealjuures 104 inimest hindasid arengut maksimumpunktidega. Iseseisva veebipõhise keeleõppe tulemusel hakkaksid 76% vastajatest kasutama eesti keelt senisest rohkem vabal ajal, oluliselt rohkem hakati eesti keeles lugema (64%) ja eesti keelt tööl ning koolis kasutama (64%) (joonis 11).

JOONIS 11. KAS HAKKASID ALATES VEEBIÕPPE KASUTAMISEST EESTI KEELT ROHKEM KASUTAMA? (N=694)

Veebi keeleõppevormi kasutamist soovitaksid teistele 96% vastajatest, kuna seda peetakse efektiivseks ja arusaadavaks keele õppimise või keeleoskuse täiendamise viisiks. Samuti oli see paljudele hea ja mugav keeleõppe alternatiiv just eriolukorra ajal. Iseseisva õppe puhul on tulemusteni jõudmiseks oluline kannatlikkus ja järjepidevus. Mitmete vastajate meelest on õpetaja olemasolu ning inimeste vaheline suhtlus keele õppimise juures hädavajalikud. Küll aga toimib veebipõhine õpe hästi nende jaoks, kellel pole võimalik mistahes põhjustel keelekursustel osaleda ning nende jaoks, kes kasutavad digiõpet paralleelselt muude keeleõppe võimalustega.

„Ma läbisin nii Keeletee kui Keeleklikk kursuse ning need võimaldasid mul alustada Integratsiooni Sihtasutuse A2 taseme kursusel eelnevalt ühelgi teisel kursusel osalemata. Keeletee oli suureks abiks A2 kursusega samaaegselt kasutades. Edasijõudnute kursus oleks teretunud.“ (osalejate küsitlusele vastaja)

„Veebiplatvormid on andnud 80% mu eesti keele oskusest. Ma läbisin Keeleklikk ja Keeletee kursused. Veebipõhiste platvormide eelis on see, et saad iseseisvalt valida õppimiseks kõige produktiivsema aja päevast ning määrata õpitava materjali koguse.“ (osalejate küsitlusele vastaja)

„Keele õppimine rakenduse kaudu oli minu jaoks väga keeruline. Raske oli ennast distsiplineerida ja pühendada piisavalt aega, et toimuks selge areng, puudus päris suhtlus ja harjutamine. Ma usun, et on inimesi, kes on iseseisvalt õppimises edukamad, kuid mina eelistan päris kursust.“ (osalejate küsitlusele vastaja)

Keeleõpetajad tõid välja, et õppijatele tuleks rohkem õpetada erinevate digiõppevahendite kasutamist, kuna materjale on palju ning õppijatel peab iseseisvalt õppimiseks olema väga tugev sisemine motivatsioon.

„Aga praegu me peaks rohkem õpetama kasutama erinevaid digiõppevahendeid. (...) Iseseisvalt juurde õppimise soovitus kaob materjalide virr-varri ära. Iseseisvalt õppimist tuleks neile õpetada.“ (Narva eesti keele maja keeleõpetaja)

Kokkuvõttes on tasuta iseseisva veebiõppe võimalused kasutajate poolt väga positiivselt vastu võetud. Täiendavad veebipõhised õppevahendid aitavad kursusel õpitut kinnistada ning omal käel juurde harjutada. Iseseisva veebiõppe on muudest keeleõppe tegevustest enim mõjutanud eesti keele kasutamist vabal ajal. Küll aga on iseseisva õppe puhul olulised õppija enda kannatlikkus ja järjepidevus. Õpetajate meelest tuleks keeleõppijatele iseseisvat õppimist rohkem toetada, suunates neid asjakohaste materjalideni ning tutvustades efektiivseid õppevahendeid ja -meetodeid.

1.5. NÕUSTAMISTEENUS (TEENUS 1)

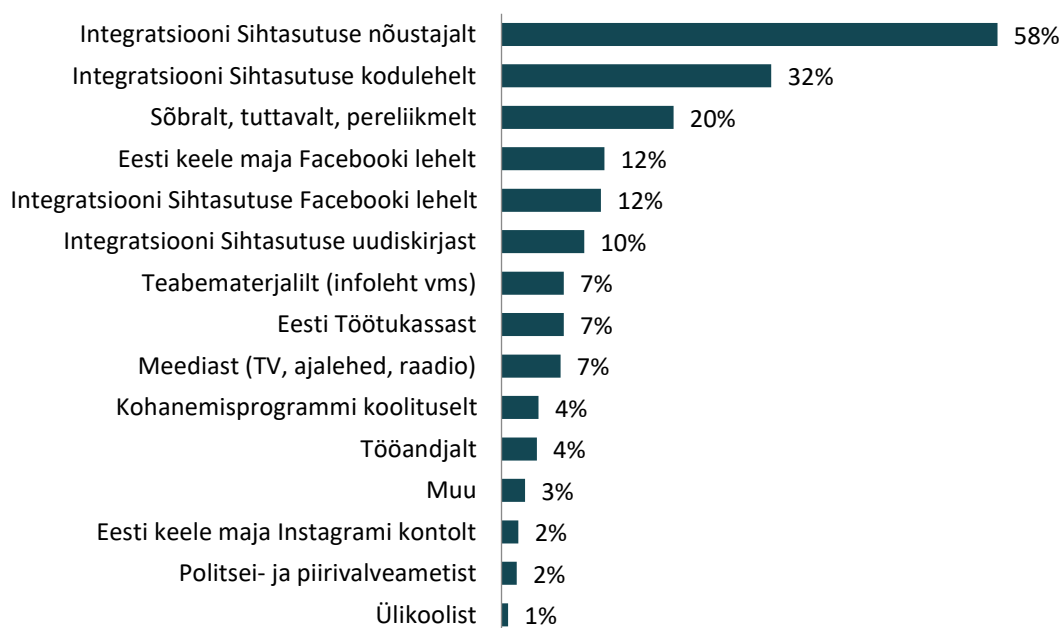
Nõustamisteenuse eesmärk on aidata muu emakeelega isikutel lõimumist toetaval infomaastikul paremini orienteeruda. Näiteks aidata välja selgitada keeleõppes huvitatud isiku keeletase, leida kõige sobivam keeleõppe vorm või kursus ning koostada keeleõppe plaan.³⁰ Nõustamise tulemusena on samuti võimalus saada koht eesti keele majade poolt tagatud tasuta eesti keele kursusele.

Integratsiooni Sihtasutuse aastaaruannete põhjal³¹ said nõustamisteenust 2018. aastal 1275 isikut, 2019. aastal 3952 isikut ja 2020. aastal 7537 isikut³². Nõustamisteenus on kättesaadav erinevates kanalites – nii telefoni, e-kirja kui ka personaalse nõustamisena. Lisaks töötab alates 2018. aastast ka nõuandevveeb, kust on võimalik iseseisvalt küsimustele vastuseid leida.³³ COVID-19 viiruse levikust tingitud eriolukorra ajal reklaamiti enam ka e-nõustamise võimalust, mille tulemusel toimus 87% nõustamistest e-kanalite kaudu³⁴

Järgnevalt on välja toodud kokkuvõtlik tagasiside nii teenuses osalenute kui teenust osutavate nõustajate poolt. Teenuses osalenute tagasiside põhineb tegevustes ja teenustes osalenute küsitlustulemustel, millele vastas muuhulgas 521 nõustamisteenust kasutanud vastajat. Teenust osutavate nõustajate tagasiside põhineb intervjuudel, mis viidi läbi kahe eesti keele maja nõustajaga. Eelnevalt käesolevale uuringule ei ole Integratsiooni Sihtasutus nõustamisteenust saanud klientide rahulolu mõõtnud või nende hulgas süstemaatilisi tagasisideküsitlusi läbi viinud.

Nõustamisteenust kasutanud küsitlusele vastajate hinnangul vastas teenus nende vajadustele keskmiselt 78% ulatuses, sh 157 inimest andsid maksimaalse hinnangu (100). Teave teenuse olemasolu kohta pärines valdavalt Integratsiooni Sihtasutuse nõustajalt (58%) ning Integratsiooni Sihtasutuse kodulehelt (32%), täpsemalt esitatud joonisel 12.

JOONIS 12. KUST SAITE INFOT NÕUSTAMISTEENUSE KOHTA? (N=521)

Valdav osa nõustamisest (67%) leidis aset näost-näku kohtumisena Integratsiooni Sihtasutuses kohapeal. Vähem kui kolmandik kordadest oli tegemist telefoni teel (29%), e-posti teel (22%) ning veebi vahendusel

³⁰ Integratsiooni Sihtasutuse kodulehekül. Veebilink: www.integratsioon.ee/noustamine

³¹ Integratsiooni Sihtasutuse majandusaasta aruanded. Veebilink: <https://integratsioon.ee/aastaaruanded>

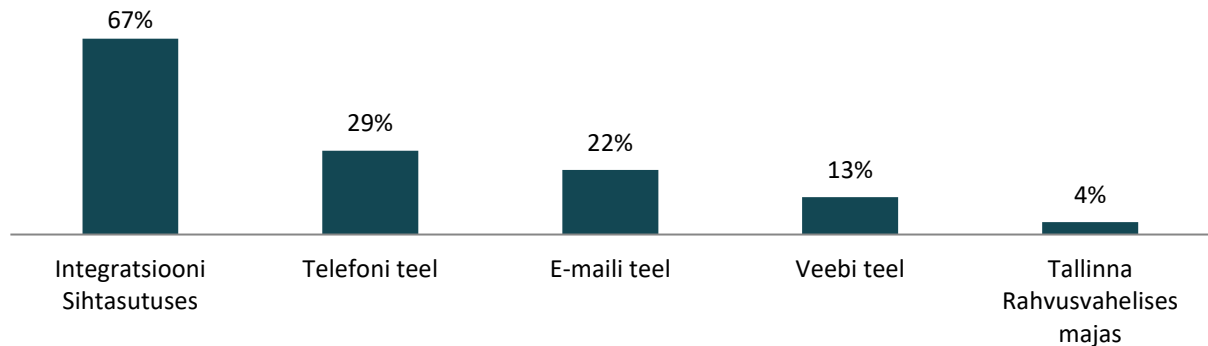
³² Nõustamisteenuse (Teenus 1) statistika puhul arvestati 2020. aastal osalemise kordasid, mistõttu võib sama osaleja esineda statistikas korduvalt. 2018. ja 2019. aastal arvestati statistikas osalejaid.

³³ Integratsiooni Sihtasutuse kodulehekül. Veebilink: www.integratsioon.ee/nouandevveebi-kusimused.

³⁴ Integratsiooni Sihtasutuse majandusaasta aruanded. Veebilink: <https://integratsioon.ee/aastaaruanded>.

(13%) toimunud nõustamisega. 4% vastajatest said nõustamisteenust Tallinna Rahvusvahelises majas Ülemiste linnakus (joonis 13).

JOONIS 13. MILLISE KANALI KAUDU KASUTASID NÕUSTAMISTEENUST? (N=521)

95% nõustamisel osalenud vastajatest said nõu keeleõppe teemadel, 11% töötamise ja ettevõtluse teemadel ning 10% sotsiaal- ja elukohateenuste teemadel. Oluliselt vähem nõustati inimesi hariduse omandamise (5,5%) ning kodakondsuse taotlemise (5%) osas. 85% nõustamisteenuse kasutajatest märkisid, et nõustaja aitas nende keeletase välja selgitada ning 88% leidsid nõustamisteenuse järel endale sobiva keeleõppe vormi. Mitmed vastajad tõid välja, et nõustaja oli neid pärast keeletaseme välja selgitamist keelekursusele registreerinud, aidates vältida veebi teel registreerimist, mis osutub tihti stressirohkeks ja/või edutuks protseduuriks. Nõustamisteenust soovitsid teistelegi 96% teenusesaajatest.

Nõustamisteenuse valdkonna juhi hinnangul on nõustajad samuti teinud väga head tööd ning saavad nõustamisteenust saanud inimestelt ka head tagasisidet. Inimesed on rõõmsad ja tänavad, et nõustamine ei piirdu vaid infovoldiku jagamisega, vaid läbi nõustamise jõuavad inimesed ka teiste keelemajades toimuvate üritusteni, mille tulemusel tekib keelemajast nende jaoks oluline tugipunkt. Just see on lisandväärtus, mida keelemaja saab pakkuda lisaks traditsioonilisele keeleõppele – luua keskkond, kus inimesed saavad kokku tulla ja omavahelisi suhteid või kogukondi luua.

„Kui inimesed saavad oma juhendid ja allikad, kust edasi uurida, siis sellele tuleb ka positiivne tagasiside. /.../ Oluline on selgitada et inimene aru saaks, kuidas ja mis võimalused tal on, miks ta ei saanud seekord kursusele ja kuidas ta peaks edasi käituma. Enamuse puhul on ikkagi saavutatud mingi tulemus – on saanud kursusele, vajaliku info, on maha rahustatud, saanud oma probleemid lahendatud. /.../ Need kõik on positiivsed tulemused nõustamisteenusest lähtudes.“ (keelemaja nõustaja)

Nõustajate endi sõnul on nende töö aga muutunud üsna administratiivseks, kus kõige tihemini tuleb ette lihtsat info vahendamist, mis valdavalt on juba Integratsiooni Sihtasutuse kodulehel olemas. Samuti pööratakse nõustaja poole tihti juba konkreetse sooviga ennast vaid keelekursuste ootenimekirja lisada ja sisulist infot ei otsigi. Siia alla kuuluvad ka need kliendid, kellel on keeleõpet vaja vaid töökoha jaoks, kuid enesel suurem soov õppeks puudub, ja seega teevad selle saavutamiseks täpselt nii palju kui nõutud. Nõustajad ise sooviksid rohkem tegeleda klientide pikemaajalise nõustamisega, kus on suurem rõhk keeleõppija sisulisel nõustamisel ning tema suunamisel ja toetamisel tema eesmärkide saavutamisel – personaalse keeleõppe kogemuse analüüsimine ja selle alusel õppeplaani koostamine, erinevatele keelemajade tegevustele ja üritustele edasi suunamine jmt.

Nõustamisteenuse administratiivset poolt tõid muuhulgas ühe kitsaskohana välja ka küsitlusele vastanud - nõustamisteenuse kasulikkus erinevat olenevalt inimese enda teadlikkusest ning teemast, millega abi vajatakse. Kui informatsioon on Integratsiooni Sihtasutuse kodulehel olemas ning inimene pädev seda üles leidma, siis ei pruugi nõustamisteenus inimesele uusi teadmisi pakkuda.

„Mina leidsin keelekursuste kohta informatsiooni internetist. Nõustaja ei rääkinud mulle midagi uut, mida ma poleks juba teadnud. Aga soovitaksin nõustamisteenust inimestele, kes ei ole teadlikud.“ (nõustamist saanud vastaja)

Nõustajate seisukohast lähtudes on teiseks kitsaskohaks nõustamise käigus kogutud andmete ajakohasena hoidmine. Kui inimene tuleb nõustamisele, siis täidetakse temaga koos ära tema keeletaset ja vajadusi kaardistav ankeet, mis sisestatakse andmebaasi. Ankeedi peamiseks eesmärgiks on kaardistada vastava inimese keelekursuse tase (millise keeletaseme kursusele ta suunduma peaks) ning selles osalemiseks sobiv aeg (nt millised päevad sobivad, kas pigem saadakse osaleda hommikuti või õhtuti), mille alusel järgmisel talle sobival kursusel kohta pakkuda. Kuna kursustele pääsemiseks on aga üsna pikad järjekorrad, siis võib inimese elukorraldus olla selle aja jooksul muutunud, eelnevalt ankeeti märgitud osalemiseks sobiv aeg talle enam ei sobi ning ta on sunnitud sellest kohast loobuma. Selle olukorra leevendamiseks võiks andmebaasis olevate andmete muutmist lihtsamaks muuta – hetkel on neid võimalik uuendada vaid uuele nõustamise tulekuga, mis tekitab ebamugavusi nii kliendile kui nõustajale. Andmebaasi eesmärgiks peaks samuti olema võimalus jälgida nõudlust erineva taseme keelekursuste järele, kuid kohati tundub, et seda ei ole kursuste planeerimisel ja avamisel alati arvesse võetud. Näiteks on varasemalt mainitud andmebaasist näha, et nõudlus on suurim ja järjekorrad just eriti pikad madalama keeletaseme kursustele, kuid avatakse kursuseid, millele on nõudlus madal ja kus kohti jääb ülegi.

See võib muidugi tekitada suurt rahulolematust nende hulgas, kes kursustele kohe ei pääse ning siin saavad selle pettumuse ja pahameele osaliseks tihti just nõustajad. Nõustaja on seeläbi mõnevõrra ka keelemajade visiitkaardiks – jääda olukorras rahulikuks, inimestele olukorda selgitada, maandada pingeid ja olukorda lahendada. Mõningaseks leevenduseks rahulolematuse vastu on nt teiste keeleõppe võimaluste tutvustamine ja alternatiivide väljapakumine, sh muudele eesti keele majade tegevustele suunamine.

Kokkuvõttes võib öelda, et nõustamisteenust peetakse kasulikuks, kuna nõustajad on kompetentsed, vastavad küsimustele arusaadavalt ning pakuvad asjalikku ja konkreetset informatsiooni. Teisalt tuleks uuesti üle vaadata nõustamisteenuse eesmärgid ja pakumine, et tegemist ei oleks liigselt vaid administratiivset infot jagava teenusega, vaid tegeleks ka teenusesaajate sisulise nõustamise ja suunamisega.

1.6. TAGASIPÖÖRDUJATE NÕUSTAMINE (TEENUS 2)

Alates 2019. aasta maikuust töötab Tallinna keelemajas rahvusaaslaste nõustaja, kes annab nõu Eestisse tagasi pöörduda soovivatele eestlastele ning ka neile, kes on juba naasnud ning oma uut elu Eestis alustanud³⁵. Nõustaja aitab planeerida sujuvamat tagasipöördumist Eestisse, sh juhendab ja annab nõu teemadel nagu elukoha registreerimine, ravikindlustus ja perearsti teenused, haridus, töö ja ettevõtlus ning juhiluba ja auto registreerimine^{36, 37}. Nõustamine hõlmab nii praktilist infot kui ka Eestis taas kohanemisega seotud teemasid.

Järgnevalt on välja toodud kokkuvõtlik tagasiside nii teenuses osalenute kui teenust osutava tagasipöördujate nõustaja poolt. Teenuses osalenute tagasiside põhineb tegevustes ja teenustes osalenute küsitlustulemustel, millele vastas muuhulgas 310 tagasipöördujate nõustamisteenust kasutanud vastajat. Teenust osutavate nõustajate tagasiside põhineb intervjuul, mis viidi läbi eesti keele majas töötava tagasipöördujate nõustajaga. Enne käesolevat mõjuanalüüsi ei ole Integratsiooni Sihtasutus tagasipöördujate nõustamisteenusega rahulolu mõõtnud või regulaarseid tagasisideküsitlusi läbi viinud.

Mõjuanalüüsi käigus läbiviidud küsitluse raames märkis 310 inimest (31%), et on saanud tagasipöördujate nõustamisteenust ning hindasid teenust 69% ulatuses vajadustele vastavaks. Pooled teenuse kasutajatest

³⁵ Integratsiooni Sihtasutuse majandusaasta aruanded. Veebilink: <https://integratsioon.ee/aastaruanded>

³⁶ Integratsiooni Sihtasutuse kodulehekül. Veebilink: <https://www.integratsioon.ee/tagasipoordujale>.

³⁷ Integratsiooni Sihtasutuse kodulehekül. Veebilink: <https://www.eesti.ee/et/kodakondsus-ja-dokumendid/eestisse-tagasipoeerdujale/>

said informatsiooni teenuse kohta Integratsiooni Sihtasutuse nõustajalt ning enam kui kolmandik Integratsiooni Sihtasutuse kodulehelt.

Tagasipöördujate nõustamisteenust pakuti enim näost-näku kohtumise teel Integratsiooni Sihtasutuses (52%), seejärel e-posti teel (39%), telefoni teel (29%) ning veebi teel (14%). Tallinna Rahvusvahelises majas pakuti teenust vaid 2% küsimustikule vastanud teenuse saajatest.

Tagasipöördujate nõustaja sõnul tuntakse peamiselt huvi järgnevate teemade vastu:

- kuidas tagasipöördumise protsessi alustada?
- kuidas korraldada laste haridustee jätkamist?
- milliseid toetusi Eesti tagasipöördujatele pakub?

Teenuse pakkumisel peetakse oluliseks keskenduda kahele asjaolule. Esimene on tagasipöördujate laiem kohanemise ja lõimumise teema, mis puudutab nii kultuurilist kohanemist kui ka keeleõpet. Kogukonnad on kiiretes muutustes ja teisest kultuuriruumist tagasipöördunu peab selle kõigega uuesti harjuma. Eriti kontrastne on see näiteks Ameerikast tagasipöördunud eestlastele, kus töö- ja teeninduskultuur kui ka elanike temperament ja kombed on hoopis teised. Lisaks on ka selliseid tagasipöördujaid, kes pole ise kunagi Eestis elanud ning kellel puudub seeläbi tegelik ettekujutus kohapealsest elust, mistõttu on oluline nende ootusi ja teadmisi juba eelnevalt selles osas juhtida ning kohapeal ka psühholoogilist tuge pakkuda.

„Ma arvan, et mitmele inimesele on vaja pakkuda emotsionaalset või psühholoogilist tuge. /.../ Need kes on näiteks 30 aastat Ameerikas olnud, neil on tekkinud mingi taju või illusioon sellest, milline siin on, aga tulekul ei suudeta kuidagi suhestuda. Ta pole siin kümme aastat käinud ja tal on mingi vana mälestus, aga reaalsus on teine.“ (keelemajade tagasipöördujate nõustaja)

„Paljud, kes Soomest tulevad, kardavad tööandjatega suhteid, /.../ ollakse skeptilised. Pean proovima nende arusaamu leevendada, aga samas andma ikkagi võimalikult realistliku pildi sellest, et Eestis on töökultuur veidi teistsugune kui Soomes.“ (keelemajade tagasipöördujate nõustaja)

Teine on nõustamine kohanemisega seotud küsimustes, mis puudutavad igapäevaseid tegevusi ja toimetulekut. Igasugused muutused ja kolimine on üldjuhul stressirohke, eriti kui see toimub ühest riigist teise, kus tuleb oma elu praktiliselt nullist uuesti üles ehitada - vaja on taotleda ID-kaardid, leida uus elu- ja töökoht, lastele uus kool, kuni selliste väikeste asjadeni välja nagu oma lemmiktoidupoe leidmine, liiklusõrgustiku tundmaõppimine jne. Kõigi nende tegevuste kokkukujumine võib tekitada väga suurt stressi. Seetõttu on väga oluline jõuda tagasipöördujate juurde enne nende saabumist, et nad oleksid kogu protsessi enda jaoks juba eelnevalt läbi mõtestanud ja seeläbi ka erinevad võimalikud sammud ja tegevused ära teinud. Vähemalt sama oluliseks on tagasipöördunutele pakkuda ka kohapealset tugivõrgustikku - et oleks keegi, kes on olnud samas olukorras, mõistab neid muresid ning oskab ka sellekohast nõu anda.

Kohapealse kohanemise tarbeks on lisaks rahvaskaaslaste nõustajale alustatud pilootprojektina tagasipöördujate kogemusnõustamisega. Selleks leidis Integratsiooni Sihtasutus 2019. aastal koostööpartnerid, kes korraldaksid Eestisse tagasipöördunute kohanemist toetavaid kogemuskohatumisi. Projekti käigus osales nõustamisel 70 tagasipöördujat ning teenuse korraldamisel olid kaasatud OÜ Arengulooja, OÜ Innervisor, OÜ Kreegimarja ja FIE Ada Kiipus. Teenust piloteeriti Harjumaal ja Läänemaal ning kohtumised toimusid igal kuul oktoobrist detsembrini. 2020. aastal korraldati sarnaseid kohtumisi 20, kus osales ligi 150 tagasipöördujat. Tagasipöördujate nõustaja peab selliseid kogemusnõustamisi kohanemise mõistes väga oluliseks ning näeks vajadust ka selle teenuse osakaalu suurendamist.

Seda kinnitavad ka küsitlustulemused. Enam kui pooled (58%) tagasipöördujate nõustamist saanud inimestest soovisid, et Integratsiooni Sihtasutus aitaks leida kontakti teiste tagasipöördujatega. Samuti toodi välja huvi lastele kohanemist soodustavaid tasuta tegevuste osas, nt psühholoogi teenus, kohanemisprogramm või huviringid, kus oleks võimalik tutvuda omaealistega ning kogemusi jagada. Ühtlasi toodi välja vajadus väga konkreetsete oskuste järele, näiteks teadmised Eesti maksusüsteemist.

„Hetkel olen juba tagasi pöördunud ning tuge oleks vaja teiste inimestega tutvumisel ja ühise võrgu leidmisel.“ (tagasipöörduja)

„Lastele tasuta psühholoogi teenust, koolis tuge ja paremat kohanemisprogrammi.“ (tagasipöörduja)

Kolmandaks oluliseks punktiks on rahaline toetus. Kuna ühest riigist teise kolimine on väga kulukas, siis pakkusid tagasipöördujad küsitluses välja, et nad sooviksid saada rahalist tuge. Rahalise toetuste osutamine on tegelikult juba toimiv teenus, kuid toetuse saamiseks on vaja täita kindlad kriteeriumid³⁸.

Tagasipöördujate nõustamisteenuse osas näidatakse üles väga kõrget rahulolu - 93% nõustatutest soovitaksid tagasipöördujate nõustamisteenust ka teistele, kuna nõustamisteenus pakub teavet ning muudab läbi nõustaja toetuse edasiste sammude osas enesekindlamaks.

Kahjuks jõutakse aga praegu veel üsna väikse osani teenust vajavast sihtrühmast. Tulevikuambitsiooniks on viis, kuidas tõsta nõustamisteenuse olemasolust just nende tagasipöördujate teadlikkust, kes on ise juba tagasipöördumise peale mõelnud või seda juba teinud. Üheks võimaluseks on teavitus- ja turundusmaterjalide jagamine kohtades, kuhu tagasipöördujad suure tõenäosusega satuvad, näiteks Politsei- ja Piirivalveameti ruumides, konsulaarasutustes jne. Mitteametlikuks eesmärgiks on jõuda vähemalt 5%-ni tagasipöördujatest.

Lisaks vähestele teadlikkusele on üheks olulisemaks murekohaks noorte keeleõpe. Kuna Eestis on alaealiste keeleõpe üldhariduskoolide ülesanne, siis keelemajad seda võimalust ei paku. Samas on esinenud juhtumeid, kus tagasipöördujate lapsed ei valda piisaval tasemel eesti keelt ja seetõttu on nende koolihariduse jätkamine raskendatud. Kirjeldatud juhtumid puudutavad 16-18 aastaseid tagasipöördujate lapsi, kellel on kõige keerulisem sobivat eesti keele õppevormi leida. Noorematele, alg- ja põhikooli ealistele lastele peab kool pakkuma keelelise erivajaduse tuge.

Kokkuvõtteks võib öelda, et tagasipöördujate nõustamise teenus on kahtlemata vajalik. Eriti oluline on nõustamisteenusele lihtsa ja kasutajasõbraliku juurdepääsu tagamine, et info jõuaks selgelt ja kiirelt tagasipöördujateni, kes realselt on Eestisse naasmist planeerimas või seda juba teinud. Tulevikus võiks teenuse haaret kindlasti kasvatada ning muuhulgas kaaluda ka teenusepakkumise laiendamisele – näiteks psühholoogilise toe pakkumine ning ennast praeguseks hästi tõestanud kogemuskohatumistega jätkamine.

1.7. TEENUSTES JA TEGEVUSTES MITTEOSALEMISE PÕHJUSED

Keelemajade tegevuste ja teenuste mõju hindamiseks kaasati uuringusse ka võrdlusgrupp, ehk inimesed, kes kuuluvad keelemajade sihtrühma (Eestis elavad mitte-eestlased), kuid kes pole seni keelemajade tegevustes osalenud või nende teenuseid kasutanud. Võrdlusgrupi kaasamine võimaldab võrrelda tegevuste/teenuste puhasmõju lõimumisprotsessile (võrreldes tegevustes ja teenustes osalenutega) ning selgitada välja muid tegevusi ja teenuseid puudutavaid asjaolusid, sh miks nad seni pole keelemajade poolt pakutavaid teenuseid tarbinud või tegevustes osalenud ja kuivõrd huvitatud nad oleksid tulevikus seda tegema.

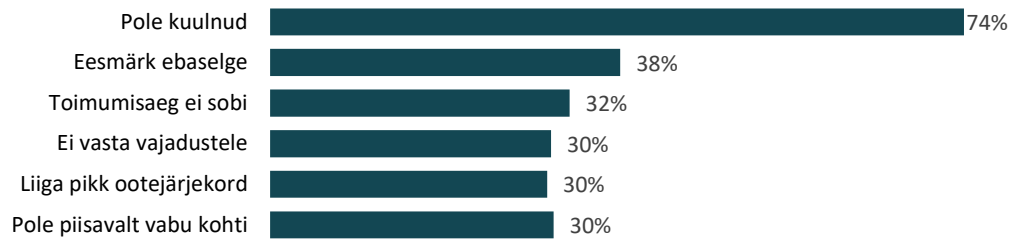
---

³⁸ Kultuuriministri määruse 31.12.2018 nr 23 (RT I, 06.12.2019) 2 § 5 kohaselt saab tagasipöördumistoetust taotleda Eesti kodakondsusesse kuuluv või Eesti elamislooma omav etniline eestlane, kes on Eestist vähemalt kümne aasta eest emigreerunud või välisriigis sündinud ning kes tuleb Eestisse tagasi koos alaealiste lastega või oma alaealiste laste juurde või; on Eestist emigreerunud või välisriigis sündinud ning püsivalt Eestisse naasnud kuni 30-aastane välismaal magistri- ja doktoriõppe läbinud või; Eestist vähemalt kümne aasta eest emigreerunud või välisriigis sündinud osalise või täieliku töövõime puudumisega isik; on naasnud püsivalt Eestisse elama hiljemalt kaheksa kuud enne taotluse esitamist ja tagasipöörduja ning temaga koos tagasipöörduvate laste elukoht on Eesti Vabariigi rahvastikuregistris registreeritud; vajab oma majandusliku ja sotsiaalse seisundi tõttu toetust Eestisse tagasipöördumiseks, sest tema perekonna käsutuses on igapäevaseks toimetulekuks vahendid, mis jäävad Eestis kehtestatud toimetuleku piirmäärast alla poole.

Järgnevalt on välja toodud võrdlusgrupi tagasiside, mis põhineb Integratsiooni Sihtasutuse tegevustes ja teenustes mitte-osalenute küsitlustulemustel, millele vastas 213 sihtrühma esindajat ning kolmel rühmaintervjuul, mis viidi läbi nii vene kui inglise keelt kõnelevate sihtrühma esindajatega.

Järgneval joonisel on välja toodud kuus peamist teenustel ja tegevustel mitte-osalemise põhjust kõigi tegevuste/teenuste üleselt, mida küsitlustele vastanud välja töid. Jooniselt 14 on näha, et peamiseks põhjuseks on ülekaalukalt vähene teadlikkus keelemajade erinevatest tegevustest ja teenustest, mida on kokku välja toonud ligi kolmveerand vastajatest (74%).

JOONIS 14. TEENUSTES MITTEOSALEMISE PÕHJUSED (TOP 6) (N=213)

Siiski esineb tegevustes ja teenustel mitte-osalemise põhjendustes ka mõningasi erinevusi. Näiteks keelekursuste puhul toodi oluliste põhjustena muuhulgas välja kohtade arvu ebapiisavust, liialt pikka ootejärjekorda ning ebasobivat toimumisaega. Nõustamisel osalemise puhul on muuhulgas enam välja toodud põhjuseks ka selle teenuse eesmärgi ebaselgus.

Mitte-osalenutega läbi viidud rühmaintervjuude puhul toodi välja, et lisaks vähesele teadlikkusele teenuste korraldusest ja sisust on keelemajade tegevustes ja teenustel osalemise juures oluliseks takistuseks ka isiklik ajapuudus ning vähene vajadustunnetus. Eesti riigis on üsna lihtne hakkama saada ka inglise või vene keelega, kuna eestlaste keeleoskus on üldjuhul väga hea.

Keeleõppe motivatsiooni pidurdavad muuhulgas ka eestlased ise. Eestis inglise keelt kõnelevad mitte-eestlased mainisid rühmaintervjuus, et eestlased ei anna neile võimalusi nendega keelt praktiseerida ning kipuvad nendega suhtlemisel pigem kiiresti inglise keelele üle minema. Kuid just keele praktiseerimine eesti keelt kõnelevate inimestega tava-suhtluse vormis oleks see, mis sihtrühmale kõige enam huvi pakuks.

Siia õppima või tööle tulnud mitte-eestlaste puhul on demotiveerivaks asjaoluks ka ebakindlus oma tuleviku osas, ehk oma rolli mängib kindlasti ka see, kas planeeritakse Eestisse pikemalt elama jääda või mitte. Kuna eesti keel on väga raske ning selle rääkijaid on maailmamastaabis üsna vähe, siis koosmõjus kõikide eelnevate põhjustega ei pruugi see mitte-eestlaste silmis ennast alati ära tasuda.

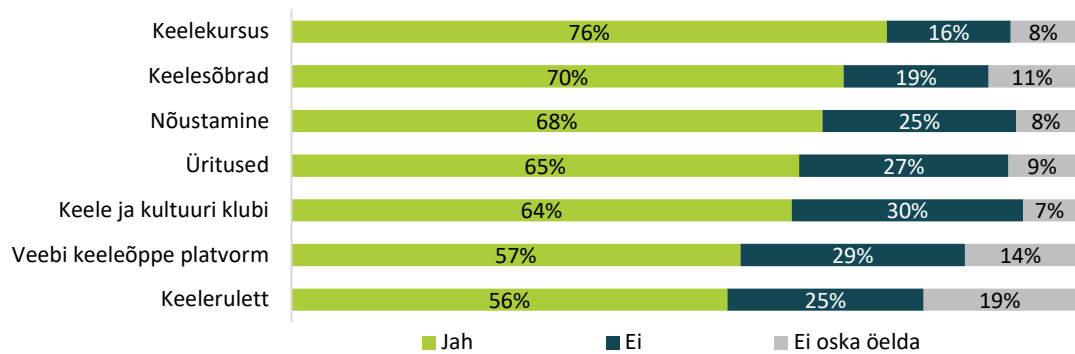
Erinevate ürituste ja tegevustes osalemise puhul mainiti takistusena ka keelebarjääri, kuna seal on üldjuhul eelduseks, et osalejatel oleks juba olemas mingisugune keeleoskuse baastase, mida pole paljudel siiani olnud võimalik saavutada. Üks rühmaintervjuus osalenu tõi oma baastaseme puudumise välja ka põhjusena, miks ta ei ole siiani osalenud keelemajade keelekursustel, kuna tema arusaama kohaselt pakutakse keelemajades kursuseid vaid alates A2 tasemest.

Kursuste ja tegevuste kestus ega intensiivsus ei ole küsitluse tulemuste kohaselt oluliseks mitteosalemise põhjuseks. Ometi toodi ühes rühmaintervjuus välja, et eelistaksid pigem veebikursuseid, kuna nendes osalemiseks ei ole vaja eraldi kuhugi sõita ning see teeb nendes osalemise oluliselt lihtsamaks ja võimalikumaks.

Teenustel ja tegevustes mitte-osalenute sihtrühmalt küsiti muuhulgas ka seda, et milliste teenuste tarbimisest või tegevustes osalemisest nad huvitatud oleksid. Joonis 15 ilmestab vastajate huvi teenustel osalemise vastu ning kõige enam pakuks vastajatele huvi osaleda keelekursustel, keeleõprade programmis ning nõustamisteenusel. Huvi kõigi teiste teenuste ja tegevuste vastu on samuti olemas ja pigem suur – kõikide teenuste ja tegevuste puhul on huvitatud vähemalt üle poole vastajatest. Kõige enam kahtlusi tekitavad osaliste hulgas keelerulett ning veebis olevate keeleõppe platvormide kasutamine, millest huvitatuse osas ei osata niivõrd hästi oma seisukohta võtta. See tuleneb ilmselt vähesest teadlikkusest nende teenuste ja tegevuste sisust.

JOONIS 15. HUVI TEENUSTEL OSALEMISE VASTU (N=213)

Huvi erinevate teenuste ja tegevuste vastu oleneb kindlasti ka sihtrühma enda huvist ja vajadusest keelt õppida. Näiteks on vene keelt kõnelevatel mitte-osalenutel võrreldes inglise keelt kõnelevate osalejatega suurem huvi osaleda ka klassikalistel keelekursustel, kuna keeletaseme saavutamine on nende jaoks üheks olulisemaks kriteeriumiks kodakondsuse eksami sooritamisel või heale töökohale saamisel. Paljud inglise keelt kõnelevad sisserändajad on aga enam huvitatud just suhtluskeele omandamisest, mis hõlbustaks nende toimetulekut igapäevastes situatsioonides ning üleüldiselt eestlastega suhtlemisel.

Kokkuvõttes saab järeldada, et keelemajade poolt pakutavate teenuste ja tegevuste vastu on huvi kahtlemata suur, kuid neis osalemist pärsvad lisaks vähesele teadlikkusele mitmed muud põhjused. Kui keelekursustel osalemise puhul on lisaks vähesele teadlikkusele olulisemateks takistusteks ka isiklik ajapuudus, pikad järjekorrad ja ebasobivad kursuste toimumise ajad, siis keelt praktiseerivate tegevuste puhul on olulisemateks märksõnadeks potentsiaalsete osalejate keelebarjäär ja eestlaste enda vähene koostöövalmidus mitte-eestlastega keele praktiseerimisel.

1.8. INTEGRATSIOONI SIHTASUTUSE JA EESTI KEELE MAJADE SOTSIAALMEEDIA KANALID

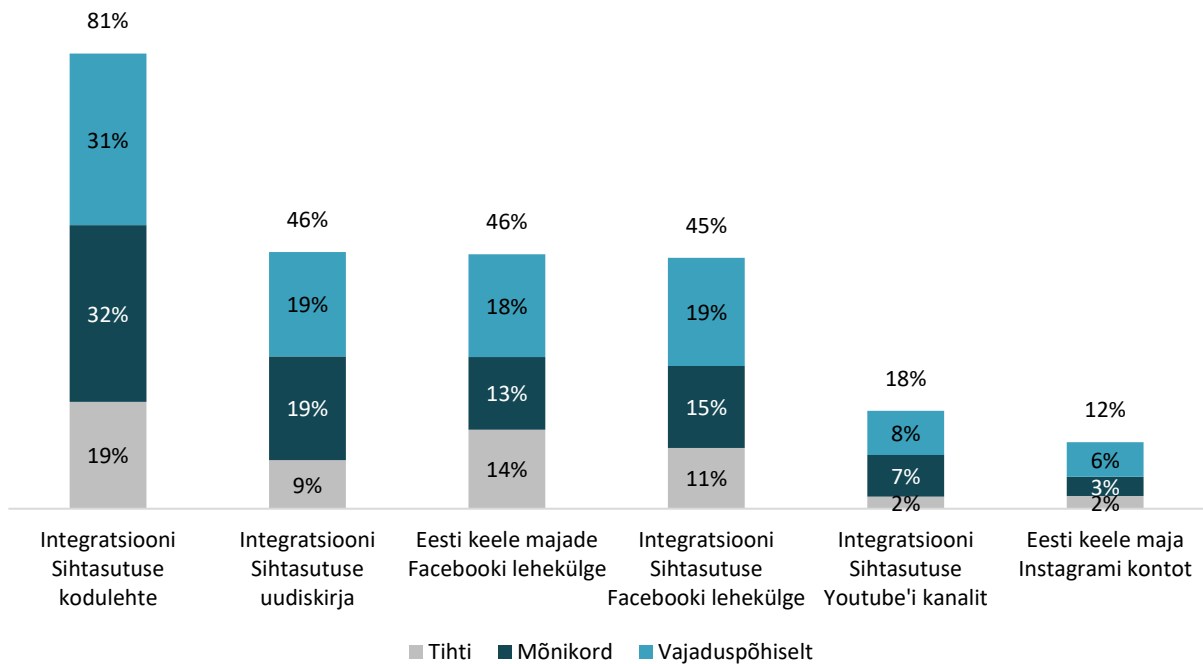
Lisaks sihtasutuse kodulehele on eesti keele majade teavituskanaliks sotsiaalvõrgustikud Facebook ja Instagram, millel on oma oluline roll Integratsiooni Sihtasutuse kommunikatsiooniplaanis. Sotsiaalmeedias tehtavate postituste ja sisu kaudu soovitakse tõsta sihtrühma ja laiema avalikkuse teadlikkust eesti keele maja eesmärkidest, tegevustest, teenustest ja tulemustest.³⁹ Eesti keele maja kontot on 2020. aasta detsembri seisuga Facebook'is meeldivaks märkinud 3714 inimest ning jälgijaks 4475 inimest, Instagramis on eesti keele majal 723 jälgijat. Keelemajade sotsiaalvõrgustikke haldavad sihtasutuse kommunikatsioonijuht, eesti keele majade juhid ning õpetajad. Peetakse ka eesti keele maja blogi narvaeestikeelemaja.home.blog.⁴⁰

Valdav osa (81%) küsitlusele vastanutest on infokanalina kasutanud Integratsiooni Sihtasutuse kodulehte, kuid tihti on seda teinud vähem kui viiendik vastajatest – pigem külastatakse kodulehte mõnikord või vajaduspõhiselt (joonis 16). Integratsiooni Sihtasutuse ja eesti keele majade Facebooki lehte on külastanud alla poolte vastajatest (45% ja 46%). Kõige vähem on vastajad kokku puutunud Integratsiooni Sihtasutuse YouTube'i kanali (18%) ning eesti keele maja Instagrami kontoga (12%).

³⁹ Eesti keele maja tegevuskava 2020.

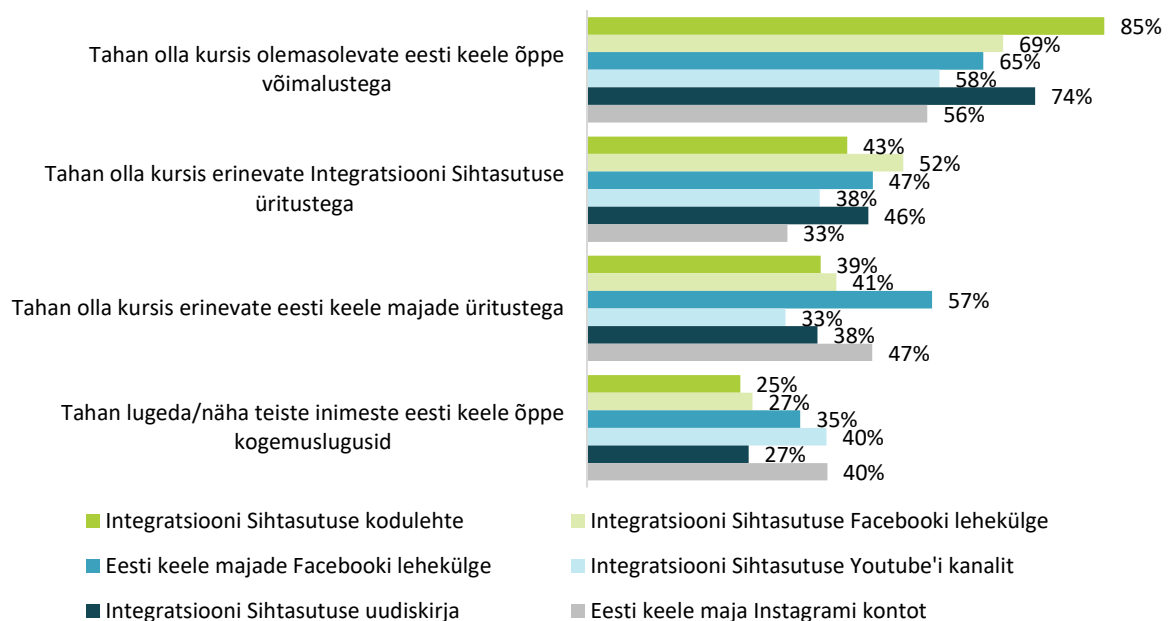
⁴⁰ Integratsiooni Sihtasutuse majandusaasta aruanded. Veebilink: <https://integratsioon.ee/aastaruanded>

JOONIS 16. KAS OLED KASUTANUD JÄRGNEVAID INFOKANALEID? (N=1009)

Infokanalite külastamise ning sotsiaalmeedia kontode jälgimise peamine põhjus on läbivalt soov olla kursis olemasolevate eesti keele õppimise võimalustega (joonis 17). Kuivõrd kodulehe ja Facebooki lehekülgede külastamise eesmärk on ka erinevate üritustega kursis olemine, siis Integratsiooni Sihtasutuse YouTube'i kanalit ja eesti keele majade Instagrami kontot jälgitakse rohkem ka teiste inimeste kogemuste nägemiseks ning nendele kaasa elamiseks. Neid tulemusi on võimalik tulevikus võtta arvesse infokanalite ja sotsiaalmeedia sisu planeerimisel.

JOONIS 17. SOTSIAALMEEDIA KANALITE KÜLASTAMISE PÕHJUSED (N=1009)

Integratsiooni Sihtasutuse koduleht on küsitlusele vastanute seas peamine infokanal, millele järgnevad sihtasutuse uudiskiri ning Facebooki leht. Infokanaleid külastatakse peamiselt vaid vajaduspõhiselt. Tihedamalt külastatavaid infokanaleid jälgitakse eeskätt keeleõppe võimaluste ning üritustega kursus olemiseks. Seevastu YouTube'i kanalit ning Instagrami jälgitakse peamiselt kogemuslugudega tutvumiseks.

2. EESTI KEELE MAJADE TEGEVUSTE MÕJU LÕIMUMISELE

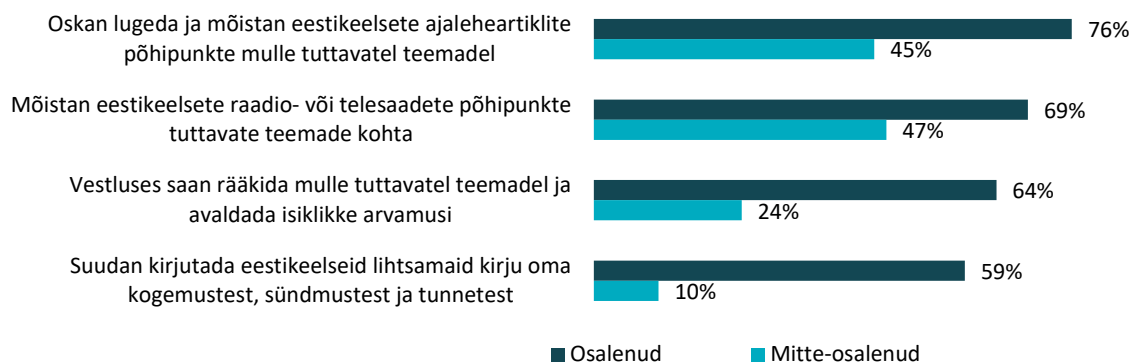
Mõjuanalüüsi üheks eesmärgiks oli muuhulgas uurida kuivõrd ja mis osas erinevad keelemajade tegevustes ja teenustel osalenute ja mitteosalenute hinnangud keeleõppe võimaluste, keeleoskuse ja lõimumise kohta. Analüüsi selliseid aspekte nagu vähelõimunud püsielanike hinnang oma keeleoskusele, suhestumine ühiskonnaga, võrdsete võimaluste tajumine võrreldes eestlastega, ebavõrdse kohtlemise tajumine, kultuuriüritustest osavõtmine, infoallikate kasutus ning eestikeelne suhtlusringkond ja eesti keeles suhtlemine. Nimetatud aspektid näitavad kuivõrd lõimununa inimesed end Eesti ühiskonnas tunnevad.

Järgnevalt on analüüsitud mõlema sihtrühma küsitlustulemusi lõimumist iseloomustavate teemade kaupa.

2.1. KEELEOSKUSE HINDAMINE

Küsimustikule vastajatel paluti hinnata enda eesti keele oskust ning tulemustest on selgelt näha, et tegevustes osalenute hinnangud on võrreldes mitteosalenutega oluliselt kõrgemad igas neljas hinnatud aspektis – lugemine, kuulmine, rääkimine ja kirjutamine (joonis 18).

JOONIS 18. KEELEOSKUS (TEGEVUSTES OSALENUD N=1009; MITTE-OSALENUD N=213)

Kolmveerand teenustel ja tegevustes osalenud vastajatest märkisid, et nad oskavad lugeda ja mõistavad eestikeelsete uudiste ja artiklite põhipunkte nendele tuttavatel teemadel, samal ajal mitteosalenute hulgas on sama väitnud veidi alla poole vastajatest. Eestikeelseid raadio- või telesaadete põhipunkte tuttavatel teemadel mõistab enam kui kaks kolmandikku (69%) osalenutest ning veidi alla poole mitteosalenutest. Mõnevõrra tagasihoidlikumalt hindavad osalenud oma vestlus- ning kirjutamisoskusi, kuigi ka siin on rohkem pigem oskajaid kui mitteoskajaid – 64% osalenutest leiab, et on võimeline vestluses kaasa rääkima omale tuttavatel teemadel ja avaldada isiklikke arvamusi ning 59% suudab kirjutada eestikeelseid lihtsamaid kirju oma kogemustest, sündmustest ja tunnetest. Märkimisväärselt madalamalt on siin oma oskusi hinnanud aga teenustel mitteosalenud, kus vestluses suudab kaasa rääkida ligi veerand (24%) ning lihtsamaid eestikeelseid kirju kirjutada vaid 10% küsitlusele vastanutest. Viimase aspekti puhul on seega hinnangud teenustel osalenute ja mitteosalenute vahel lausa kuuekordne. Suured käärid on sees ka hinnangutel oma vestlusvõimekusele (64% vs 24%).

MITTE-OSALENUD

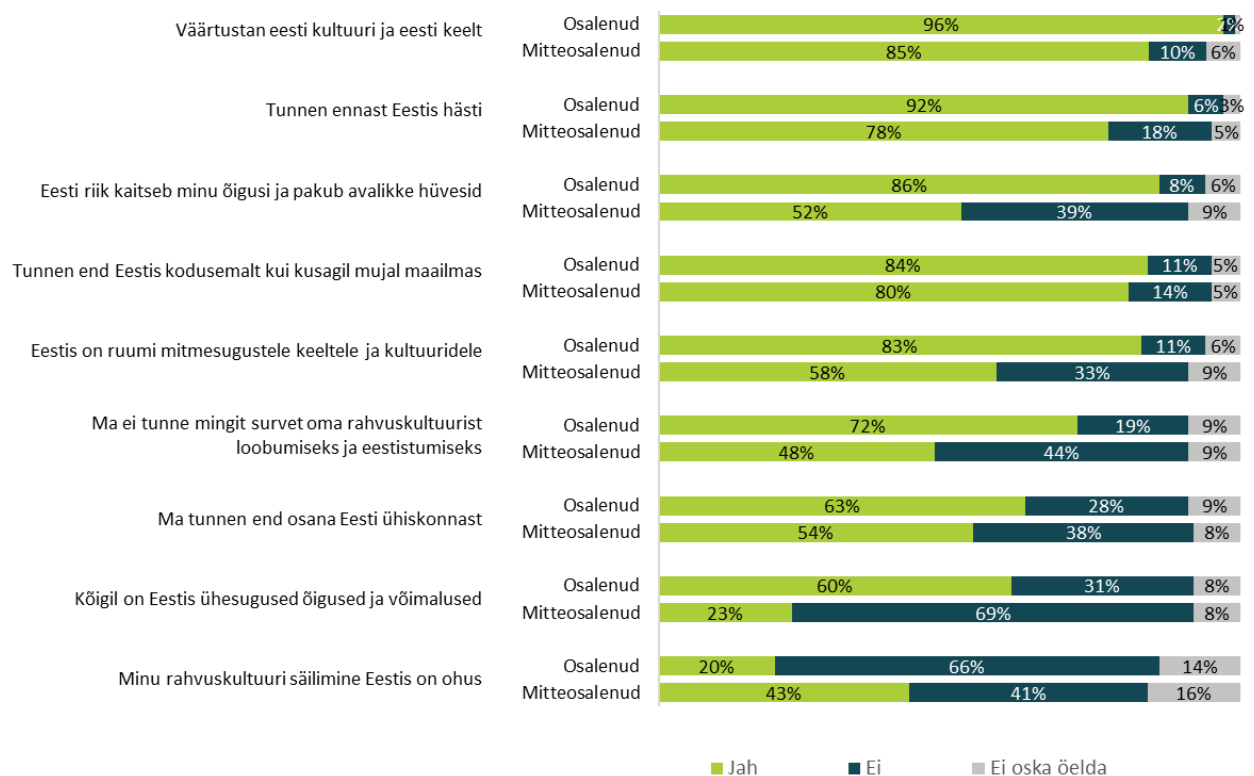
Oma eesti keele oskust hindavad tegevustes mitte-osalenud pigem kehvaks. Kõige kõrgemini hinnatakse oma keeleoskust eestikeelsete raadio- või telesaadete ning eestikeelsete ajaleheartiklite lugemisel vastajale tuttavatel teemadel. Madalamalt hinnatakse oma oskusi suhtlemisel ning kirjutamisel. Erinevate taustatunnuste lõigetes on näha, et kõrgemaks hindavad oma oskusi kuni 34 aastased vastajad ja seda eriti lugemise ja kuulamise korral. Olulisem vahe on hinnangutes ka siin sündinud või pikemaajaliselt elanud vastajate ning uussisserändajate sihtrühma vahel, kus viimane hindab oma oskusi oluliselt madalamaks.

2.2. SUHESTUMINE ÜHISKONNAGA

Üheks oluliseks teemaks on suhestumine ühiskonnaga, mida mõõdeti erinevate väidetega nõustumise abil. Väidetele oli võimalik vastata skaalal: jah, kindlasti; pigem jah; pigem ei; kindlasti mitte; ei oska öelda. Järgneval joonisel on omavahel ühendatud vastusevariandid jah, kindlasti/pigem jah ning pigem ei/kindlasti mitte.

Tulemustest on näha, et osalenute ning mitteosalejate hinnangud erinevad üsna kontrastselt enamuse väidete puhul, sealjuures on iga väite puhul positiivsemalt häälestatud tegevustes osalenute sihtrühm (joonis 19). Sarnaselt on mõlemad sihtrühmad hinnanud vaid ühte väidet, mis puudutab ennast Eestis koduselt tundmisega – selle väitega on nõustunud 84% osalenutest ning 80% mitteosalenutest. Ülejäänud väidete puhul on nõustajate osakaal teenustel osalenute hulgas märgatavalt suurem. Ainsa erandina saab siin välja tuua väidet „minu rahvuskultuuri säilimine on ohus“, millega on nõustunute osakaal suurem mitteosalenute hulgas ning mis näitab samuti mitteosalenute negatiivsemat seisukohta ühiskonnaga suhestumisel.

JOONIS 19. KUIVÕRD NÕUSTUD JÄRGMISTE VÄIDETEGA? (TEGEVUSTES OSALENUD N=1009; MITTE-OSALENUD N=213)

Sihtrühmaüleselt on kõige enam nõustunud väidetega „väärtustan eesti keelt ja kultuuri“, „tunnen ennast Eestis hästi“ ning „tunnen ennast Eestis kodusemalt kui kusagil mujal maailmas“, millega nõustub mõlemas sihtrühmas ligi kaheksa kümnest või enam vastanutest. Probleemaatiliseks on aga mõlema sihtrühma puhul madalam nõustumine väidetega „tunnen ennast osana Eesti ühiskonnast“ ja „kõigil on Eestis ühesugused õigused ja võimalused“. See tähendab, et kuigi Eestis tuntakse ennast koduselt ja hästi, siis tuntakse meie ühiskonnas siiski mõningast lõhe „meie“ ja „nemad“ vahel. Õiguste ja võimaluste osas tunnevad eriti tugevat ebavõrdsust just teenustes mitteosalenud.

OSALENUD

Teenustel ja tegevustes osalenute puhul analüüsiti väidetega nõustumist demograafiliste tunnuste põhjal ning ilmnes, et väidete lõikes esines kõige rohkem erisusi vastavalt vastajate kodakondsusele ning Eestis

elamise ajale, mille põhjal saab grupeerida vastanuid vähelõimunud püsielanikeks ning uussisserändajateks. Eesti kodakondsusega inimesed väljendasid võrreldes muu kodakondsusega inimestega suuremat ühiskonnaga suhestumist pea kõikides aspektides, kuid Eesti kodakondsusega inimesed ja vähelõimunud püsielanikud uskusid vähem, et Eestis on ruumi mitmesugustele keeltele ja kultuuridele. Samuti tundsid Eesti kodakondsusega inimesed ning vähelõimunud püsielanikud vähem, et riik kaitseb nende õiguseid ning pakub avalikke hüvesid. Viimane võib tuleneda sellest, et uussisserändajad on tulnud Eestisse viimaste aastate jooksul ning pidanud otsima informatsiooni riigis toimetulemiseks, mistõttu nad on pakutavaga rohkem kursis ning võimalik, et hindavad pakutavaid hüvesid kõrgemalt. Vastavalt ootustele tunnevad vähelõimunud püsielanikud ja Eesti kodakondsusega inimesed end rohkem osana Eesti ühiskonnast ning tunnevad end Eestis kodusemalt kui mujal maailmas kui uussisserändajad ning muu kodakondsusega inimesed. Küll aga tunnevad end Eestis kodusemalt kui mujal maailmas eelkõige Ida-Virumaa elanikud. Teisalt väärtustavad uussisserändajad Eesti kultuuri ja eesti keelt enam kui vähelõimunud püsielanikud. Eestis tunnevad ennast hästi pigem meessoost vastajad. Uussisserändajad, muu kodakondsusega inimesed, meessoost vastajad ning Harjumaal elavad inimesed tunnevad, et Eesti riik kaitseb nende õigusi ja pakub avalikke hüvesid kõrgemal määral kui vähelõimunud püsielanikud, Eesti kodanikud, naised ning Ida-Virumaal elavad inimesed. Uussisserändajad ja naissoost vastajad usuvad, et Eestis on kõigil ühesugused õigused ja võimalused ning Eestis on ruumi mitmesugustele keeltele ja kultuuridele. Samuti usuvad võrdsetesse õigustesse ja võimalustesse Harjumaal elavad vastajad. Võrreldes uussisserändajatega tunnevad vähelõimunud püsielanikud oma rahvuskultuurist loobumiseks ja eestistumiseks väiksemat survet. Oma rahvuskultuuri säilimist Eestis näevad ohus olevat pigem Harjumaal elavad vastajad ning uussisserändajad.

Analüüsi käigus vaadati, kas keelemajade tegevuste ja/või teenuste riskasutamine muudab sihtrühmad lõimunumaks Eesti ühiskonda. Teisisõnu analüüsiti, kas inimeste suhestumine ühiskonnaga sõltub sellest, kui mitmel keelemaja teenusel või tegevuses nad on osalenud. Statistiliselt oluline seos ilmnes lõimumise ja teenuste koosmõju vahel kahe väite puhul. Nimelt, mida rohkemates keelemajade tegevustes on inimene osalenud, seda rohkem leiab ta, et Eestis on ruumi mitmesugustele keeltele ja kultuuridele ning kõigil on Eestis ühesugused õigused ja võimalused sõltumata rahvusest ja/või emakeelest.

Lisaks võrreldi omavahel ühes tegevuses ning kahes ja enam tegevuses osalenud inimeste vastuseid. Analüüsi tulemus näitas, et inimesed, kes on osalenud enam kui ühes tegevuses, tunnevad end rohkem osana Eesti ühiskonnast ning tunnevad end Eestis kodusemalt kui kusagil mujal maailmas.

MITTE-OSALENUD

Valdav enamik tegevustes mitte-osalenud vastajaid tunneb ennast Eestis kodusemalt kui kusagil mujal maailmas ning üleüldiselt tuntakse ennast Eestis elades hästi. Samas on siin kindlasti oluline ära märkida, et 90% mitte-osalenute küsitlusele vastanutest on kas Eestis sündinud või tulnud siia elama juba varajases lapsepõlves. Nende hulgas, kes on sündinud väljaspool Eestit ning siia elama asunud pigem hilisemas elujärgus, on koduselt tundmise osas andnud madalamaid hinnanguid.

Osana ühiskonnast tunneb ennast veidi üle poole vastajatest. Ka siin on tunne tugevam neil, kes on Eestis sündinud või elanud siin lapsepõlvest saadik. Lähtudes fookusgruppides räägitust, on keelebarjäär ning kultuuri vähene tundmine siin kahtlemata olulised tegurid, kuna pärsivad ühiskonnas erinevate rahvuste esindajate üksteisest arusaamist ning omavahelist suhtlust, mis omakorda soodustab eelarvamuste tekkimist. Samuti on venekeelsele elanikkonnale jäänud mulje, nagu keeleõppimine ning lõimumise edendamine oleks justkui vaid nende kohustuseks seatud, kuid tegelik lõimumisprotsess on palju sügavam ning nõuab mõlemapoolseid pingutusi.

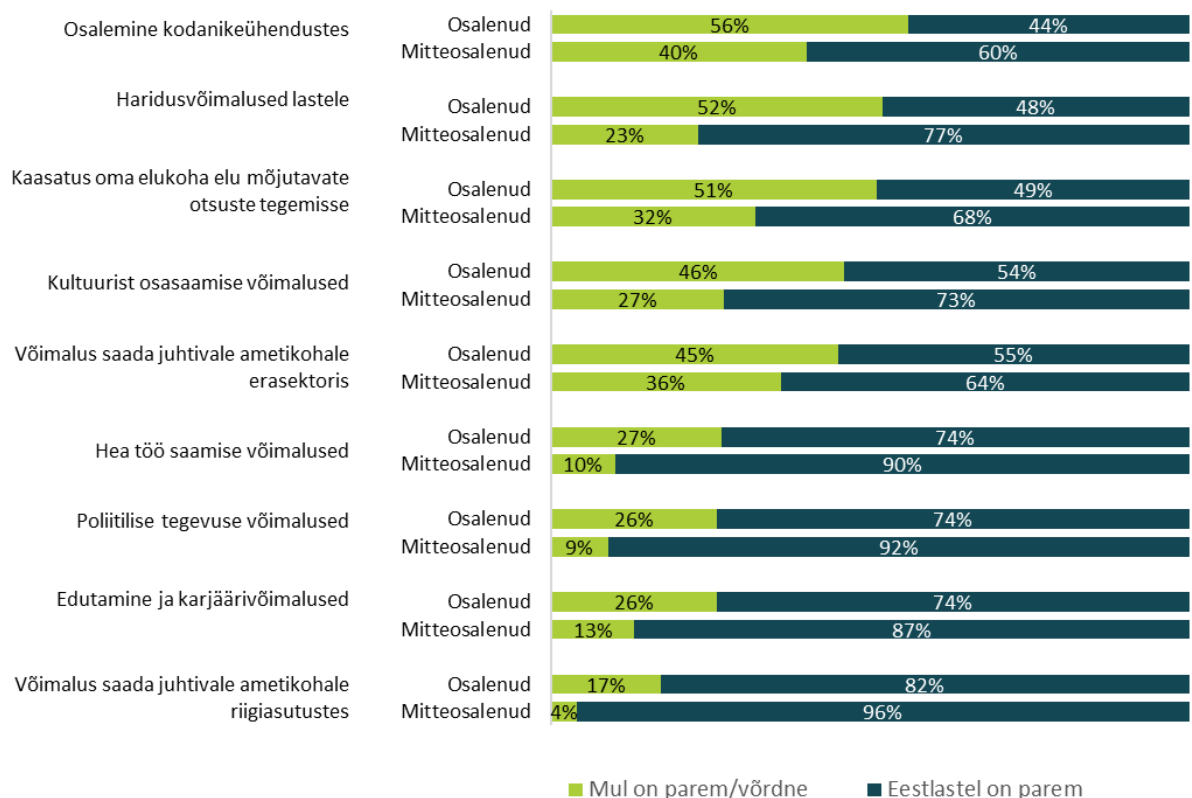
Lõimumist puudutavate väidete plokis nõustuti kõige vähem sellega, et Eestis on kõigil ühesugused õigused ja võimalused, mis tuleb selgelt esile ka teiste küsimuste vastuste tulemustest.

2.3. VÕRDESED VÕIMALUSED

Uuringus osalenutelt küsiti, kuidas nad hindavad oma võimalusi võrreldes eesti keelt emakeelena kõnelevate isikutega erinevates valdkondades (vt joonis 20). Küsimusele oli võimalik vastata skaalal: mul palju parem; mul veidi parem; võrdne; eestlastel veidi parem; eestlastel palju parem. Järgneval joonisel on omavahel ühendatud vastusevariandid mul palju parem/veidi parem/võrdne ning eestlastel veidi parem/palju parem.

Kahe sihtrühma tulemusi võrreldes on selgelt märgata üsna olulist vahet eesti keele majade tegevustes osalenute ja mitte-osalenute vahel, kus viimane tunneb oluliselt suuremat ebavõrdsust kõikide aspektide lõikes.

JOONIS 20. VÕIMALUSED VÕRRELDES EESTLASTEGA (TEGEVUSTES OSALENUD N=1009; MITTE-OSALENUD N=213)

MITTE-OSALENUD

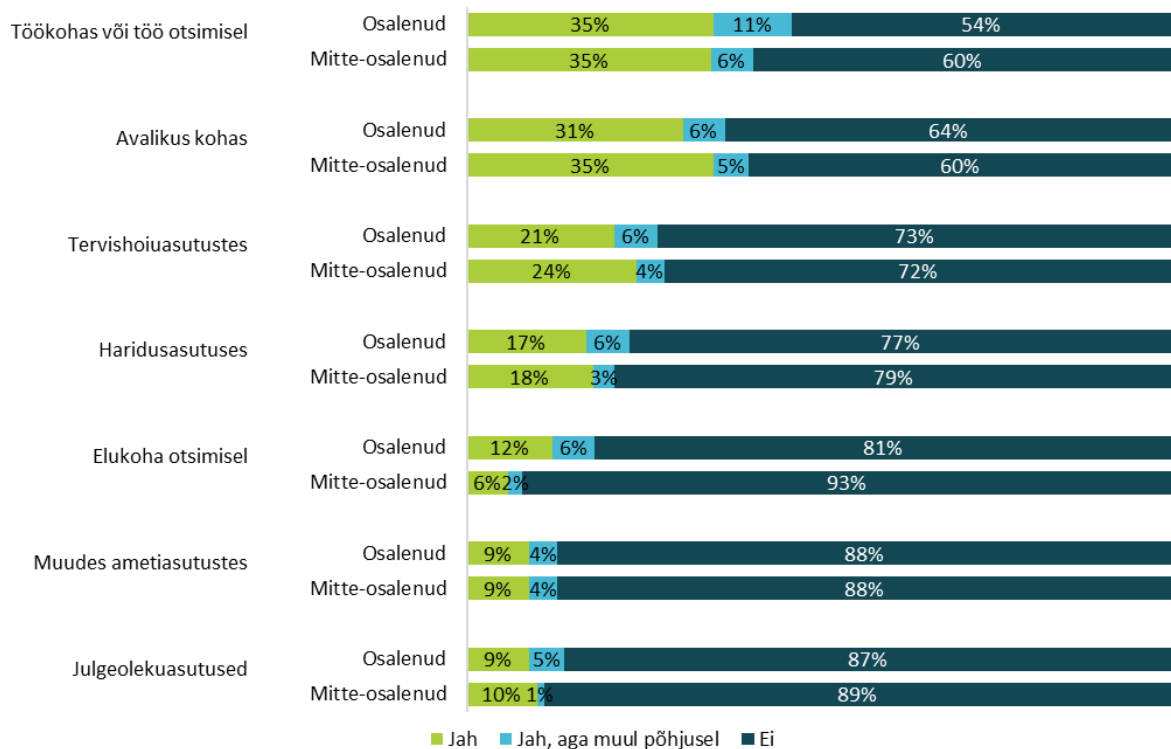
Kui lõimumist puudutavate väidete plokis nõustuti kõige vähem sellega, et Eestis on kõigil ühesugused õigused ja võimalused, siis see tuleb selgelt esile ka käesoleva küsimuste ploki vastuste tulemustest. Valdavalt peetakse siin all silmas võrdsed võimalusi heale töökohale saamiseks, sealhulgas juhtivatele ametipositsioonidele ametlikes asutustes ning poliitilise tegevuse tegemisel. Ühe suure takistusena nähakse siin kindlasti oma eesti keele oskust. Oma võimalusi hinnatakse enam võrdsemaks era- ja kolmandas sektoris tegutsemisel.

2.4. EBAVÕRDNE KOHTLEMINE

Uuringus osalenutelt küsiti, kas nad on viimase paari aasta jooksul Eestis kokku puutunud olukorraga, kus mõnda tema lähedast või teda ennast on keeleoskuse tõttu ebavõrdselt koheldud (vt joonis 21). Küsimusele oli võimalik vastata skaalal: jah; jah, aga muul põhjusel; ei. Tulemused on mõlema sihtrühma lõikes üsna sarnased, kus kõige enam on ebavõrdsust tunnetatud töökohas või töökoha otsimisel ning

avalikes kohtades (nt kohvikud, poed, pangad jmt), mida märkisid ära ligi kolmandik mõlemast sihtrühmast. Kõige vähem on ebavõrdset kohtlemist tajunud julgeolekuasutuste ja muude ametiasutuste poolt (nt Töötukassa, kohalikud omavalitsused jmt).

JOONIS 21. EBAVÕRDNE KOHTLEMINE KEELEOSKUSE TÕTTU (TEGEVUSTES OSALENUD N=1009; MITTE-OSALENUD N=213)

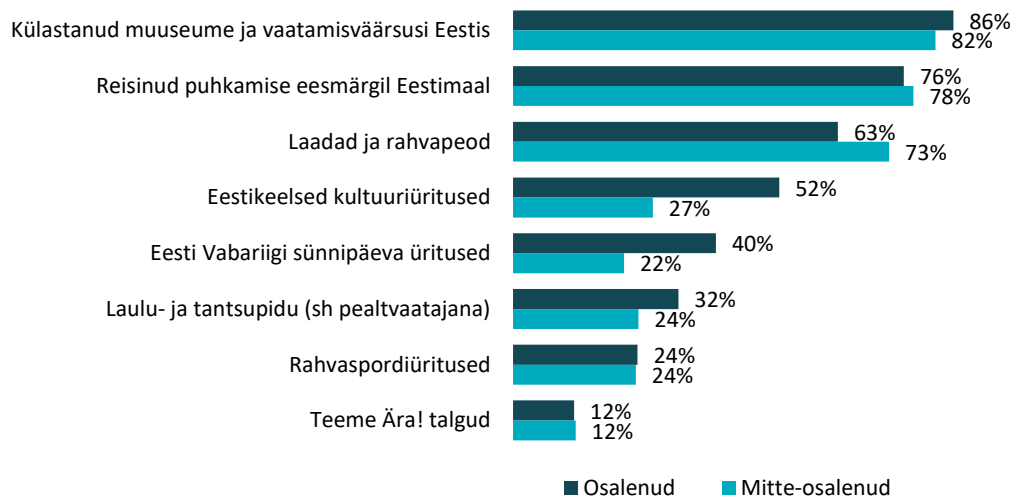

Tervishoiu asutustes on ebavõrdset kohtlemist tajunud ligi viiendik osalenutest ning ligi veerand mitte-osalenutest, haridusasutuste puhul on samad näitajad vastavalt 17% ja 18%. Elukoha otsimise puhul on mõnevõrra suuremat ebavõrdsust tajunud osalenute sihtrühm (12% vs 6%).

2.5. ÜRITUSTEL OSALEMINE

Ühise ühiskonna- ja kultuuriruumi loomise juures on oluline roll ka erinevate paikade, tegevuste ja kultuurisündmuste küllastamisel. Mõlema sihtrühma käest küsiti, kas nad on viimase aasta jooksul mõnda järgnevatest tegevustest teinud või etteantud üritustest küllastanud (joonis 22).

JOONIS 22. ÜRITUSTEL OSALEMINE (OSALEJAD) (TEGEVUSTES OSALENUD N=1009; MITTE-OSALENUD N=213)

Tulemused on jällegi mõlema sihtrühma hulgas üsna sarnased, kus kõige enam ollakse külastanud erinevaid muuseume ja vaatamisväärsusi ning reisinud Eestis ringi puhkamise eesmärgil. Mõlemad sihtrühmad on samuti üsna aktiivselt külastatud erinevaid laatu ja rahvapidusid, kus on aktiivsemaks pooleks olnud mitte-osalejate sihtrühm. Kõige vähem ollakse antud loetelus olnud üritustest käinud Teeme Ära! talgutel, mida on mõlemast sihtrühmast teinud 12% vastanutest.

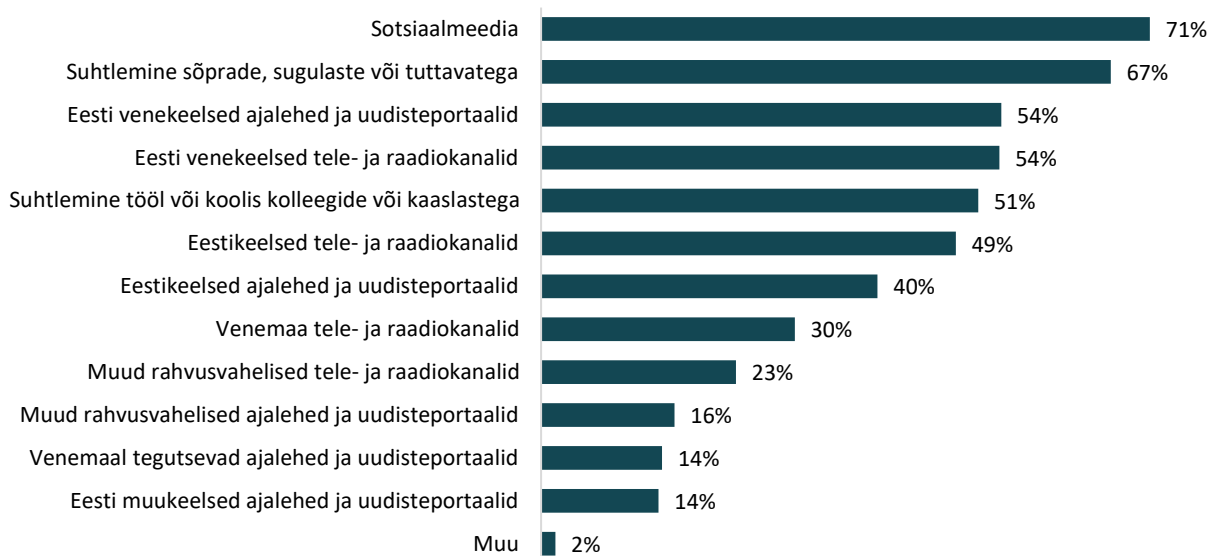
Mõningased erinevused tulevad kahe sihtrühma vahel sisse ürituste puhul, mis on enam seotud eesti keelega – eestikeelsed kultuuriüritused, Eesti Vabariigi sünnipäeva üritused ja laulu- ja tantsupeo külastamine. Seal on oluliselt aktiivsemaks pooleks olnud keelemajade tegevustes osalenud, kuid samas ei saa siin kindlalt väita, kas tegemist oli n-ö iseseisva külastusega või keelemajade tegevuste programmi raames tehtud külastustega.

MITTE-OSALENUD

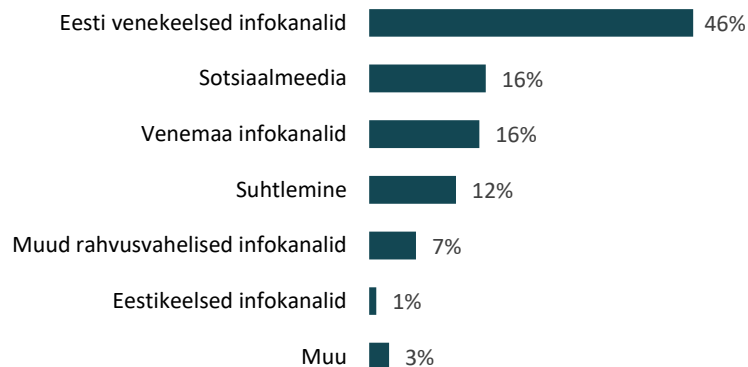
Erinevate ürituste külastamise puhul tulevad mõningased erinevused välja näiteks soo, Eestis elatud aja ning haridustaseme lõikes. Üldjuhul on aktiivsemad üritustest osavõtjad naised, uussisserändajad ning kõrgharitud vastajad.

2.6. INFOALLIKATE KASUTUS

Lõimunud ühiskonna üheks alustalaks on ühises inforuumis elamine, mistõttu küsisime sihtrühmade käest nende infotarbimise harjumuste kohta (joonis 23). Tegevuses osalenud kasutavad peamiste infoallikatena sotsiaalmeediat (71%) ning suhtlemist (59%), rohkem sõprade ja tuttavatega ning veidi vähem kolleegidega. Kuna sotsiaalmeedia on niivõrd oluline infoallikas, tuleks edaspidi välja selgitada, milliseid sotsiaalmeedia kanaleid inimesed peamiselt kasutavad, et seeläbi sihitult rohkemate inimesteni jõuda. Populaarsuselt kolmandana kasutatakse Eesti venekeelseid kanaleid (54%) ning seejärel Eesti infokanaleid (44%). Oluliselt väiksem osakaal on Venemaa infokanalitel (22%) ning muudel rahvusvahelistel infokanalitel (19%). Muude allikate (2%) juures toodi välja internet laiemalt ning erinevate koguduste kaudu liikuv teave.

JOONIS 23. MILLISEID JÄRGNEVAID KANALED KASUTAD INFOALLIKANA, UUDISTE JA TEADMISTE HANKIMISE VAHENDINA? (OSALENUD) (N=1009)

MITTE-OSALENUD⁴¹

Ligi pooled mitteosalenute sihtrühmast kasutavad oma **peamise** infoallikana Eesti venekeelseid kanaleid (joonis 24). Venemaa infokanaleid ning sotsiaalmeediat kasutab peamise allikana mõlemaid 16%, sõprade ja tuttavatega suhtlemist 12% ning muid rahvusvahelisi kanaleid 7%. Eestikeelsed kanalid märkis ära vaid 1% vastajatest.

JOONIS 24. MILLISEID JÄRGNEVAID KANALED KASUTAD INFOALLIKANA, UUDISTE JA TEADMISTE HANKIMISE VAHENDINA? (MITTE-OSALENUD) (N=213)

Mõningased erinevused esinevad ka sotsiaaldemograafilistes lõigetes, kus näiteks meeste esmaste kanalite jaotus on võrreldes naiste omaga mõnevõrra killustunud. Muuhulgas on naiste seas mõnevõrra rohkem kasutusel sotsiaalmeedia ning Eesti venekeelsed tele- ja raadiokanalid, meeste hulgas aga Eesti venekeelsed uudisportaalid. Erinevused tulevad esile ka vähelõimunute ja uussisserändajate meediatarbimisel, kus uussisserändajad kasutavad peamiselt kolme kanalit – Eesti venekeelsed tele- ja raadiokanalid, Venemaa tele- ja raadiokanalid ning sotsiaalmeedia. Vähelõimunute hulgas on Venemaa

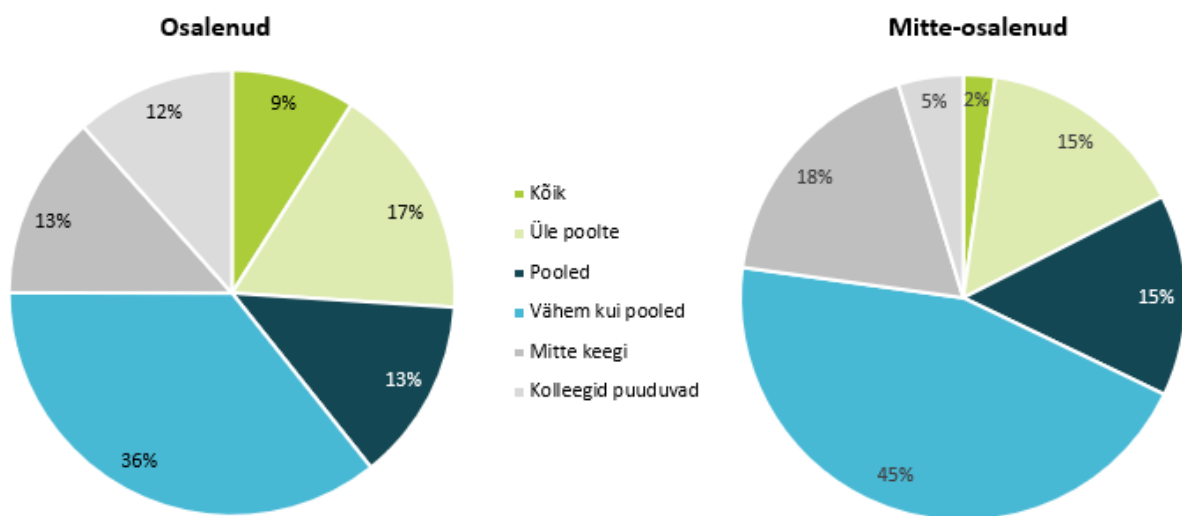
⁴¹ Küsimus oli mitte-osalenute ankeetküsitluses esitatud erineva loogikaga võrreldes tegevustes osalenute sihtrühmaga. Osalenud said valida mitu varianti, mitte-osalenud said valida vaid ühe peamise kanali.

meediakanalite tarbimine väiksem ning eelistatakse pigem Eesti venekeelseid uudisteportaale. Ka haridustase on siinkohal üheks võimalikuks eristajaks, kus kuni keskharidusega vastajate jaoks on esmased kanalid võrreldes kõrgharitudetega rohkem killustunud ja muuhulgas oma esmase kanalina toonud rohkem välja sotsiaalmeediat, samal ajal kui kõrgharidusega toetuvad rohkem Eesti venekeelsele meediale.

2.7. EESTIKEELNE KESKKOND JA SUHTLUSRINGKOND

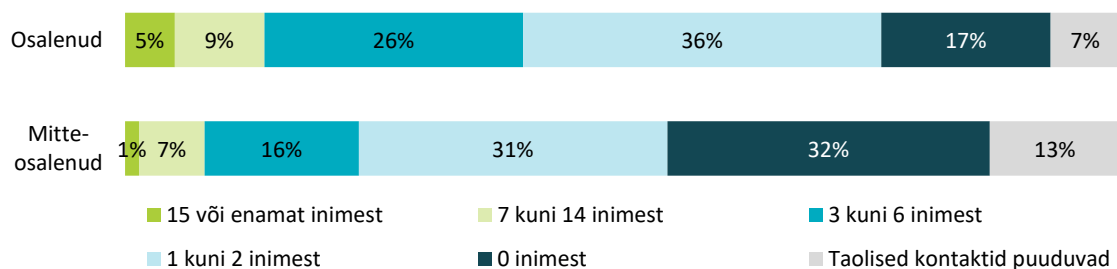
Keeleõppe ja lõimumise edukuse juures on oluliseks eestikeelses keskkonnas viibimine, kuna see soodustab keele igapäevast praktiseerimist ning omavahelist suhtlust. Seetõttu küsiti vastajatelt, kuivõrd suure osa moodustavad nende töö- või koolikaaslastest eesti keelt rääkivad inimesed (joonis 25).

JOONIS 25. KUI PALJUD SINU TÖÖ- VÕI KOOLIKAASLASTEST RÄÄGIVAD EESTI KEELT? (TEGEVUSTES OSALENUD N=1009; MITTE-OSALENUD N=213)

Tulemustest on näha, et mõlemad sihtrühmad kipuvad pigem olevat rohkem vene- kui eestikeelses töö- ja koolikeskkonnas – suurima osakaalu vastajaid moodustavad mõlemas sihtrühmas need, kelle töö- ja koolikeskkonnas on eesti keele rääkijaid vähem kui pooled. Omavahelises võrdluses viibivad keelemajade teenustes osalenud mitte-osalenutega võrreldes eestikeelses keskkonnas enam. Näiteks 9% vastanud osalenutest töötavad või õpivad täielikult eestikeelses keskkonnas, samal ajal kui mitte-osalenute hulgas on sama näitaja vaid 2%. Samuti on mitte-osalejate sihtrühmas suurem osakaal vastajaid, kelle töö- või koolikaaslaste hulgas pole ühtegi eesti keele kõnelejat.

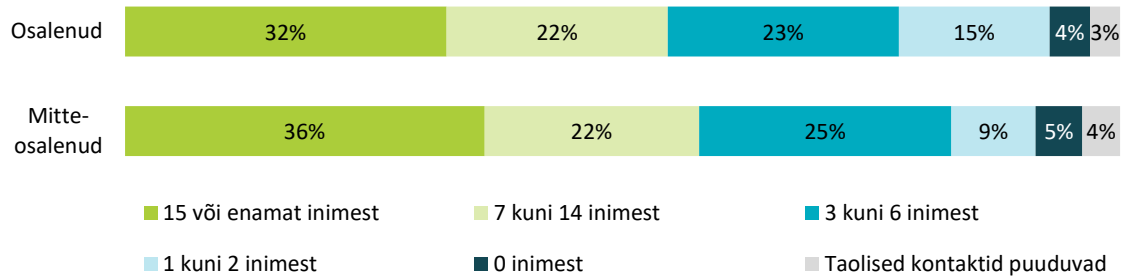
JOONIS 26. EESTI KEELT KÕNELEVAD KONTAKTID SOTSIAALMEEDIAS JA SUHTLUSRAKENDUSTES (TEGEVUSTES OSALENUD N=1009; MITTE-OSALENUD N=213)

Eelnevaid tulemusi toetavad ka järgnevate küsimuste tulemused, kus vastajatelt küsiti, kui suure osakaalu moodustavad nende suhtlusringkonnast eesti keelt rääkivad inimesed ja kui suure nendega sama emakeelt kõnelevad inimesed. Eesti keelt rääkivate inimeste osakaal (joonis 26) on osalenute sihtrühmas märgatavalt suurem, kus vähemalt ¼ vastanutest on suhtlusrakenduses vähemalt 1-2 eesti keelt rääkivad

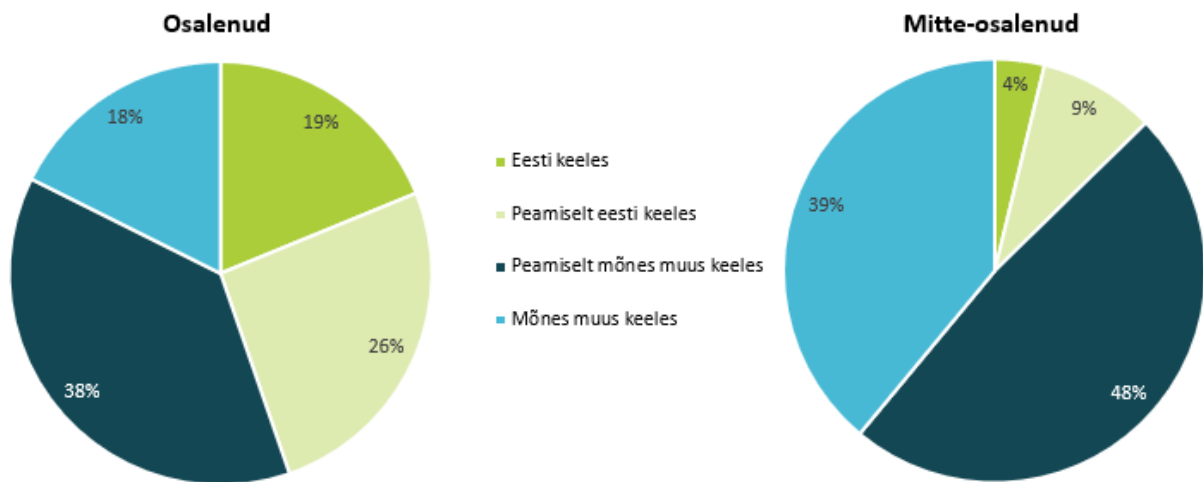
inimest. Mitte-osalenute puhul on sama näitaja 55%. Sama emakeelt rääkivate inimeste osakaal oma mõlema sihtrühma puhul suhteliselt sarnane (vt joonis 27).

JOONIS 27. SAMA EMAKEELT KÕNELEVAD KONTAKTID SOTSIAALMEEDIAS JA SUHTLUSRAKENDUSTES (TEGEVUSTES OSALENUD N=1009; MITTE-OSALENUD N=213)

Olulist vahet on märgata ka järgneva küsimuse tulemuste puhul, kus küsiti, millises keeles oma eesti keelt rääkiva kontaktiga peamiselt suheldi (vt joonis 28). Kui osalenute puhul toimus suhtlemine täielikult või peamiselt eesti keeles ligi pooltel juhtudel, siis mitte-osalenute puhul vaid 13% osal juhtudest. Suurem osa juhtudest räägitakse siiski oma suhtlusringkonnas olevate eesti keelt rääkivate inimestega peamiselt või täielikult mõnes muus keeles, sh vastaja enda emakeeles.

JOONIS 28. EESTI KEELT EMAKEELENA KÕNELEVATE KONTAKTIDEGA SUHTLESIN PEAMISELT... (TEGEVUSTES OSALENUD N=1009; MITTE-OSALENUD N=213)

Siinkohal tuleb aga silmas pidada, et eestlased ei anna alati muud keelt kõnelevate inimestele võimalust nendega eesti keeles rääkida. Seda toodi välja keelekursustel mitte-osalenute intervjuus mitme osaleja poolt, kes on oma jõududel eesti keelt proovinud õppida. Nende kogemuse kohaselt kipuvad eestlased mitte-eestlastega suheldes automaatselt, olenevalt oma suhtluspartneri ning enda keeleoskusest, muule keelele üle minema, olgu see siis vene või inglise keel.

Eelnevatest tulemustest on selgelt näha, et keelemajade tegevustes osalenute ja mitte-osalenute keelekeskkond on üsna erinev. Keelemajade tegevustes osalenud viibivad ise rohkem eestikeelses keskkonnas ning omavad muuhulgas ka rohkem eesti keelt kõnelevate inimeste kontakte. Samuti praktiseerivad keelemajade teenustes ja tegevustes osalenud eesti keelt rohkem – eesti keelt kõnelevate kontaktidega räägitakse täielikult või peamiselt eesti keeles veidi alla pooltel juhtudel, samas kui mitte-osalenute puhul on see näitaja vaid 13% juhtudest.

3. SEIREMUDELI METOODIKA KIRJELDUS

Eesti keele majade tegevuste ja teenuse mõju seiremudel (edaspidi mudel) hindab kuivõrd on tegevustes ja teenustes osalemine toetanud isikute lõimumist ühiskonda, sh nende hoiakuid lõimumise osas ja rahulolu eesti keele majade tegevuste ja teenustega. Tegemist on isikustamata mudeliga, mis vaatab Integratsiooni Sihtasutuse tegevustes ja teenustes osalejate keskmisi lõimumise ja rahulolu näitajaid 12-kuulise sammuga.

Efektiivne ja sisuline seiremetoodika eeldab läbimõeldud mõõdikute määratlemist ning nende välja arvutamiseks vajalike sisendandmete kogumist. Käesolev peatükk kirjeldab andmete kogumist ning võimalikke mõõdikuid lõimumise ja rahulolu seiramiseks.

3.1. ANDMETE KOGUMINE

Mudeli jaoks vajalike andmete kogumine toimub Integratsiooni Sihtasutuse poolt väljasaadetavate küsimustike kaudu. Küsimustike edastamine on seotud Integratsiooni Sihtasutuse poolt arendatava uue kliendisuhete haldamise süsteemiga (inglise keeles CRM ehk *Customer Relationship Management*). Isiku sisenemisel Integratsiooni Sihtasutuse tegevustesse ja isiku andmekaardi loomisel saadetakse kliendile automaatselt kutse sisenemisküsimustiku täitmiseks ning 12-kuulise sammuga kutsed täita tagasiside küsimustikke. Kuna andmed on isikustamata, siis puudub vajadus kasutada isikustatud küsimustikulinke ning isik kutsutakse ühise veebilingi kaudu kas sisenemis- või tagasiside küsimustikku täitma. Tagasiside küsimustike saatmine jätkub 12-kuulise sammuga kuni isiku andmekaart on vastavalt loodava CMR süsteemi reeglitele kustutatud või tehtud selle juurde vastav märge, et isik ei osale enam Integratsiooni Sihtasutuse tegevustes.

Mudeli jaoks vajalikke sisendandmeid kogutakse kahe küsimustiku abil: sisenemisküsimustik ja tagasiside küsimustik. Küsimustikud koosnevad kolmest erinevast küsimuste ploki⁴²:

1. Taustaküsimused, mis võimaldavad määratleda teenustes osalejate profiili ning koguda taustainfot, et tõlgendada lõimumis- ja rahulolunäitajaid (vt Tabel 4).
2. Lõimumisküsimused, mille eesmärgiks on koguda infot lõimumishoiakute kohta ning seirata Integratsiooni Sihtasutuse tegevustes osalejate muutusi lõimumises (vt Tabel 5).
3. Rahuloluküsimused, mis võimaldavad koguda tagasisidet Integratsiooni Sihtasutuse tegevuste kohta ning hinnata osalenute rahulolu teenustega (vt Tabel 6).

Andmete kogumine on pidev protsess ning andmed laekuvad jooksvalt. Sisenemisküsimustikus osalemise palve saadetakse iga uue isikukaardi loomisel ning 12-kuuline ajaline samm on kliendi perspektiivist. Sellest tulenevalt on vajalik sisendandmete kogumiseks ja salvestamiseks on vajalikud. Nende arenduste puhul tuleks arvesse võtta andmete allalaadimise lihtsust ja analüüsiks vajalikke näitajate kättesaadavust. Samuti

⁴² Sisenemisküsimustikus rahuloluküsimusi ei kajastata.

soovitame säilitada võimalus filtreerida andmeid laekumisaja järgi, see võimaldab vajadusel teatud kohortide sisenemis- ja tagasiside küsimustikke paremini võrrelda.

Võimalikuks raskuskohaks võib olla vastajate motiveerimine tagasiside andmisel. Kuigi küsitluste aastane samm vähendab vastamisega kaasnevat koormust Integratsiooni Sihtasutuse tegevustes osalejatele, siis tasub kaaluda kas mõne kingituse (nt kinkekaardid, eestikeelsed raamatud ja filmid) või täiendava keeleõppe võimaluse loomist vastajate vahel. Lisaks tuleks Integratsiooni Sihtasutuse teenustes osalejatele anda tagasisidet küsitluste ja analüüsi tulemuste kohta, et tekitada neil suuremat huvi tulevikus osalemiseks ning aidata neil isiklikku arengut paremini asetada laiemasse pilti.

3.2. SEIREMUDELI MÕÕDIKUD

Seiremudelid eristatakse lõimumise ja rahulolu mõõdikuid. Mõõdikute arvutamiseks vajalikud sisendandmed soovitame loodavast andmebaasist alla laadida korra aastas. Kuna andmekogumise samm on kaksteist kuud ning sisulisemaks analüüsiks on vajalik koguda teatud arv vastuseid, siis soovitame esimese välja võtte teha neliteist kuud peale andmekogumise algust⁴³. Nii lõimumis- kui ka rahulolunäitajaid soovitame vaadata kolmest vaatest: üldine keskmine, eraldi Harjumaa ja Ida-Virumaa.

3.2.1. LÕIMUMISE MÕÕDIKUD

Lõimumismõõdikute puhul on aluseks Kanada sotsiaalpsühholoogi John W. Berry akulturatsiooniteooria Berry lähenemise põhimõtted (loe lisaks peatükist „Teoreetiline raamistik“). Berry on leidnud, et vastuvõtvast ühiskonnas toetab sidususe tõstmist kõige paremini mitmekesisuse väärtustamine ressursina ning ühisidentiteedi loomine (integratsioon) mitte vähemuse sulandumine dominantsesse kultuuri (assimilatsioon)⁴⁴. Kuna integratsioon on kahe osapoolse koosloome, siis selle edukus eeldab mõlema grupi turvatunnet. Sellest johtuvalt jälgida ka näitajate puhul vähemuskogukondade rahulolu ja positiivsete hoiakute kasvu, mida tõlgendada kui kasvavat turvatunnet ja integratsiooni soodustavat arengut.

Lõimumine on mõjutatud laiematest ühiskondlikest protsessidest ja teguritest, mistõttu Eesti keele majade tegevuste ja teenuse mõju seiremudeli kontekstis pole mõistlik fikseerida sihtmäärasid (st tulemuslikkust siduda ettenähtud osakaaludega) või võrrelda Eesti keskmisega, vaid vaadata positiivsete lõimumishoiakute ja eesti keele kasutuse kasvu ajas. Lõimumismõõdikute sisendandmed kogutakse lõimumisküsimuste kaudu (vt Tabel 5, kus on välja toodud selgitused iga küsimuse juurde) ning muutusi vaadatakse tagasiside küsimustiku ja sisenemisküsimustiku vastuste vahel.

TABEL 2. LÕIMUMISE MÕÕDIKUD

Valdkond	Indikaator (lõimumisküsimuse nr)	Koondandmete formaat	Mida vaadata ja ootused muutustele
Eesti keele kasutamine	Hinnang eesti keele oskusele (1)	Osakaalud 100%-st	„Ei oska eesti keelt“ osakaalu vähenemine
	Keeleoskus kui takistus tööturul (2)	Osakaalud 100%-st	„Jah, kindlasti“ osakaalu vähenemine
	Eesti keele kasutamine vabal ajal (3)	Osakaalud 100%-st	„Taolised kontaktid puuduvad“ osakaalu vähenemine
	Eesti infoallikad (4)	Kasutajate arv (%)	„Eestikeelsed infokanalid“ märkinute (%) arvu kasv
Positiivsed lõimumishoiakud	Erinevad lõimumist ja hoiakuid puudutavad väited (5)	Osakaalud 100%-st	„Jah, kindlasti“ ning „Pigem jah“ koondosakaalu kasv iga väite puhul
	Võrdsed võimalused (6)	Osakaalud 100%-st	„Võrdne“ osakaalu kasv

⁴³ Siinkohal on eelduseks, et üleminekul uuele kliendisuhete haldamise süsteemile luuakse esimestel kuudel tavapärasest suurem arv kliendikaarte, mis võimaldab seeläbi koguda rohkem sisendit sisenemisküsimustiku kaudu ning 12-14 kuud hiljem tagasiside küsimustike kaudu.

⁴⁴ Berry, J. W. (1997). Immigration, acculturation and adaptation. *Applied Psychology: An International Review*, 46, 5-68; Berry, J. W. (2003). Conceptual approaches to acculturation. *Kõites: K. Chun, P. Balls-Organista, & G. Marin (Eds.), Acculturation: Advances in theory, measurement and application*. Washington: APA Books, 17-37.

Kuna lõimimine on pikaajaline ja kogu ühiskonda hõlmav protsess ning antud mudel vaatleb vaid INSA teenustesse sattuvaid isikuid, siis on oluline olla ettevaatlik laiapõhjaliste järelduste tegemisel. Mudel võimaldab paremini mõista INSA klientide eesti keele kasutuse ja lõimumishoiakute muudatusi, kuid selleks, et võrrelda antud gruppi laiema ühiskonnaga on vajalik täiendav süvaanalüüs, mis võtab arvesse eri taustategureid. Selleks vajalik info kogutakse taustaküsimustikega. Kui tihti taolist analüüsi läbi viia sõltub Integratsiooni Sihtasutuse sisemistest ressurssidest ja/või võimalusest kaasata välispartnereid, kuid soovituslik oleks analüüsida andmeid põhjalikult vähemalt üks kord kolme aasta jooksul. See aitab vajadusel ka kohandada andmekogumise küsimustikke.

3.2.2. RAHULOLU MÕÕDIKUD

Rahulolu mõõdikud võimaldavad koguda tagasisidet eesti keele majade klientide kasutuskogemuse kohta. Käesolev mudel vaatab rahulolu kahest eri perspektiivist: esiteks, rahulolu keele oskuse arenguga viimase 12 kuu jooksul ja Eesti keele majade tegevustes osalemise tulemusena ja, teiseks, rahulolu keele õppe korraldusega. Nende kahe aspekti eristamine aitab lisaks paremini struktureeritud analüüsile ka võimalikke muutusi tegevustes paremini suunata (st kas vajalikud on sisulised või korralduslikud muutused).

Rahulolu mõõdikute sisendandmed kogutakse rahuloluküsimuste kaudu (vt Tabel 6, kus on välja toodud selgitused iga küsimuse juurde) ning need võimaldavad fikseerida rahulolu eesti keele majade tegevuste ja teenustega möödunud 12 kuu jooksul. Mõõdikute sihtmäärade puhul oleme võtnud aluseks käesoleva uuringu analüüsi, kuid vajadusel saab neid kohandada olemasolevatele Integratsiooni Sihtasutuse eesmärkidele ja sihtmääradele vastavaks.

TABEL 3. RAHULOLU MÕÕDIKUD

VALDKOND	INDIKAATOR (RAHULOLU KÜSIMUSE NR)	KOONDANDMETE FORMAAT	MIDA VAADATA	MÕJUANALÜÜSI TULEMUS
Rahulolu eesti keele oskuse arenguga	Tegevuste vastamine vajadustele (3)	Aritmeetiline keskmine	Keskmine ületab 3.5	Keskmine 3.8
	Keeleoskuse areng (4)	Aritmeetiline keskmine	Keskmine ületab 3.5	Keskmine 3.6
	Eesti keele kasutamise muutumine (5)	Osakaalud 100%-st	'Jah' osakaal ületab 60% vähemalt ühes valdkonnas	Keskmine osakaal ületab 60%, v.a. üritustel osalemine, mis võib olla tingitud COVID19 eriolukorrast.
Rahulolu eesti keele õppe korraldusega	Takistused soovitud tegevustes osalemisele (1)	Osakaalud 100%-st	„Pole osalenud, sest ei õnnestunud registreerida tegevusele ja/või polnud vabu kohti“ osakaalud iga tegevuse lõikes alla 20%	30% vastasid, et kursusel ei olnud piisavalt vabu kohti.
	Eesti keele õppe korraldus (7)	Osakaalud 100%-st	'Väga hea' ja 'Hea' koondosakaalud ületavad 75% kõikide valdkondade lõikes.	„Väga hea“ ja „Hea“ koondosakaalud on üle 75% kõikidel keeleõppe näitajatel, v.a. kursusele registreerimine ja üleminek veebiõppele, mis on saanud kõige suuremat kriitikat.
	Keelekursuste lõpetamine (8)	Osakaalud (100%-st)	'Osalesin lõpuni' ületab 80%	87% osalesid lõpuni (89% Harjumaal, 84% Ida-Virumaal)
	Eesti keele maja tegevuste soovitamise (9)	Aritmeetiline keskmine	Keskmine ületab 90%	97% osalejatest soovitavad

TABEL 4. TAUSTAKÜSIMUSED

Seletus: Nende küsimustega saab kaardistada Integratsiooni Sihtasutuse tegevustes osalejate kui ka küsimustikes vastajate profiili ning võtta andmebaasist lõimumise ja rahulolu vastuseid eri gruppide lõikes. Küsimused 1-4 võimaldavad kirjeldada üldprofiili ning 5-9 koguda täiendavad infot, mis aitavad paremini analüüsida lõimumis- ja rahuloluküsimuste vastuseid. Küsimusega 6 kogutav info vanemate sünnikoha kohta võimaldab võrrelda andmeid statistikaameti andmetega kategoorias 'immigrantrahvastik', nt seoses lõimumisküsimustiku esimese küsimuse vastuseid keeleoskuse kohta. Statistikaameti definitsiooni kohaselt on tegemist isikutega, kelle mõlemad vanemad sündinud välismaal. Kui üks vanem sündinud Eestis, siis loetakse 'põlisrahvastiku' osaks.

NR	KÜSIMUS	VASTUSE VARIANDID
1	Sugu	Mees Naine
2	Vanus	15-24 25-34 35-49 50-64 65-74 75+
3	Elukoht	Harjumaa (sh Tallinn) Ida-Virumaa Muu
4	Peamine suhtluskeel	Eesti keel Vene keel Inglise keel Muu keel
5	Kodakondsus	Eesti Euroopa Liidu liikmesriigi kodanik Kolmanda riigi kodanik
6	Vanemate sünnikohad	Vähemalt üks vanem on sündinud Eestis Vanemad on sündinud mõnes muus riigis Vanemate sünniriigid teadmata
7	Kui kaua oled Eestis elanud	Olen sündinud ja elanud Eestis kogu elu Olen sündinud Eestis, kuid vahepeal elasin pikalt välismaal (olen tagasipöörduja) Olen sündinud väljaspool Eestis ja tulnud Eestisse enam kui 5 a tagasi Olen sündinud väljaspool Eestit ja tulnud Eestisse elama viimase 5 a jooksul
8	Haridustase	Põhiharidus Keskharidus Kõrgharidus
9	Tööturuolukord	Olen täisajaga tööl Olen osaajaga tööl Olen õpilane/tudeng Olen lühiajaliselt töötu (0-6 kuud) Olen pikemat aega töötu (6 või enam kuud) Olen lapsehoolduspuhkusel Olen pensionil Muu

TABEL 5. LÕIMUMISKÜSIMUSED

NR	KÜSIMUS	VASTUSE VARIANDID	SELETUS
1	Hinda palun enda eesti keele oskust	Eesti keel on emakeel ja/või kodune keel Oskan rääkida ja kirjutada Oskan igapäevase suhtlemise piires rääkida Saan igapäevase suhtlemise piires aru Ei oska eesti keelt	<i>Annab ülevaate sellest, kuidas isik näeb oma keeleoskuse taset, mis mõjutab tema valmidust eesti keelt ka kasutada igapäevategevustes.</i> <i>Antud sõnastuse kasutamine võimaldab võrrelda Integratsiooni Sihtasutuse tegevustes osalejate keeletaset Statistikaameti andmebaasiga „IR45: 15-74-AASTANE IMMIGRANTRAHVASTIK Aasta, Näitaja, Kodakondsus, Eesti keele oskus ning Põlvkond⁴⁵“.</i> <i>Võrreldavus vanuse ja immigrantrahvastiku tingimustele vastavuse korral.</i>
2	Kui kaotaksite oma praeguse töökohta, mida Te arvate, kas Teie eesti keele oskus takistab Teil leida oma ametioskustele ja kogemustele vastavat töökohta Eestis?	Jah, kindlasti Tõenäoliselt jah Tõenäoliselt mitte Kindlasti mitte Ei oska öelda	<i>Võimaldab hinnata kas tööalaselt nähakse keeleoskuses probleemi.</i>
3	Kui palju on sul lähedasi kontakte (töökaaslasti, sõpru või pereliikmeid), kellega suhtled eesti keeles?	Taalised kontaktid puuduvad 1 kuni 2 inimest 3 kuni 9 inimest 10 või enam inimest	<i>Annab ülevaate sotsiaalsest lõimumisest.</i>
4	Palun märki, milliseid järgnevaid kanaleid kasutate infoallikana, uudiste ja teadmiste hankimise vahendina?	<i>(Võimalus märkida mitu vastust)</i> Eestikeelsed infokanalid Eesti venekeelsed infokanalid Eesti muukeelsed infokanalid Venemaa infokanalid Muud rahvusvahelised infokanalid Sotsiaalmeedia Suhtlemine sõprade, sugulaste või tuttavatega (sh kolleegidega)	<i>Eesmärgiks on saada infot selle kohta, mis keeles informatsiooni tarbitakse ning millises informuumis viibitakse.</i>
5	Kuivõrd sa nõustud järgmiste väidetega: 1. Ma tunnen end osana Eesti ühiskonnast 2. Tunnen ennast Eestis hästi 3. Väärtustan eesti kultuuri ja eesti keelt 4. Osalen vähemalt korra aastas eestikeelsetel kultuuriüritustel, etendustel ja kontsertidel 5. Eestis on ruumi mitmesugustele keeltele ja kultuuridele 6. Kõigil on Eestis ühesugused õigused ja võimalused sõltumata rahvusest ja/või emakeelest 7. Ma ei tunne mingit survet oma rahvuskultuurist loobumiseks	<i>(Iga väite puhul eraldi)</i> Jah, kindlasti Pigem jah Pigem ei Kindlasti mitte Ei oska öelda	<i>Võimaldab hinnata lõimumishoiakuid, mis annab ka infot selle kohta, kuidas tunnetatakse eestlaste vastuvõtlikkust muude rahvusgruppide suhtes ja kas riiki usaldatakse.</i>

⁴⁵ Statistikaameti andmebaas. Veebilink:https://andmed.stat.ee/et/stat/sotsiaalelu__tooturg__immigrantrahvastik/IR45

NR	KÜSIMUS	VASTUSE VARIANDID	SELETUS
6	<p>Kuidas hindad muu emakeelega isikute võimalusi võrreldes eesti keelt emakeelena kõnelevate isikutega järgnevatel valdkondades?</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Edutamine ja karjäärivõimalused 2. Kultuurist osasaamise võimalused 3. Haridusvõimalused lastele 4. Kaasatus oma kodukohta mõjutavate otsuste tegemisse 5. Võimalus saada juhtivale ametikohale 6. Osalemine kodanikeühendustes 7. Osalemine poliitikas 	<p><i>(Iga valdkonna puhul eraldi)</i></p> <p>Muud emakeelt kõnelev isikul palju parem</p> <p>Muud emakeelt kõnelev isikul veidi parem</p> <p>Võrdne</p> <p>Eesti keelt emakeelena kõnelev isikul veidi parem</p> <p>Eesti keelt emakeelena kõnelev isikul palju parem</p>	<p><i>Lõimumishoiakud diskrimineerimise ja võrdsuse vaatenurgast, mis aitab fikseerida avatust lõimumisele. Kui isik tunneb end diskrimineeritult, siis ta pigem vastandub keskkonnale, mis takistab lõimumist.</i></p>

TABEL 6. RAHULOLUKÜSIMUSED

NR	KÜSIMUS	VASTUSE VARIANDID	SELETUS
1	<p>Millistes tegevustes ja kui tihti olete osalenud? Palun vali kõik sobivad variandid.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Käinud Integratsiooni Sihtasutuse nõustamisel 2. Käinud Integratsiooni Sihtasutuse tagasipöördujate nõustamisel 3. Osalenud Integratsiooni Sihtasutuse tasuta eesti keele kursustel A1-C1 tasemel 4. Osalenud eesti keele majade eesti keele harjutamiseks suunatud üritused (nt filmiõhtu, õppekäik, laager) 5. Osalenud eesti keele maja keelesõprade projektis 6. Küllastanud keelekohvikut 7. Osalenud eesti keele ja kultuuri tundmise klubis 8. Osalenud tandemõppes 9. Osalenud keeleruletis 10. Kasutanud veebi keeleõppe platvorme (nt Keelekliik, Speakly, keeletee) 	<p><i>(Iga variandi puhul eraldi)</i></p> <p>Pole osalenud</p> <p>Pole osalenud, sest ei õnnestunud registreerida tegevusele ja/või polnud vabu kohti</p> <p>Olen osalenud ühe korra</p> <p>Olen osalenud 2-4 korda</p> <p>Olen osalenud 5 korda või rohkem</p>	<p><i>Võimaldab fikseerida tegevusi, mille kohta tagasisidet antakse. Küsimuses loetletud tegevused peaksid ajas muutuma ning peegeldama eesti keele majade poolt möödunud aastal pakutud teenuseid. Hetkel lisasime nimistusse teenused, mille kohta kogusime tagasisidet käesoleva uuringu raames.</i></p> <p><i>Küsimusega saab ka ülevaate nendest isikutest, kes on soovinnud osaleda tegevustes (eelkõige keelekursustel), sest pole olnud vabu kohti.</i></p>
2	<p>Kust sa tegevustest või teenustest teada said?</p>	<p><i>(võimalus märkida mitu valikuvarianti)</i></p> <p><i>Integratsiooni Sihtasutuse nõustajalt</i></p> <p><i>Integratsiooni Sihtasutuse kodulehelt</i></p> <p><i>Integratsiooni Sihtasutuse uudiskirjast</i></p> <p><i>Integratsiooni Sihtasutuse Facebooki lehelt</i></p> <p><i>Eesti keele maja Facebooki lehelt</i></p> <p><i>Eesti keele maja Instagrami kontolt</i></p> <p><i>Teabematerjalilt (infoleht, voldik, flaier, kleeps vm)</i></p> <p><i>Sõbralt, tuttavalt, pereliikmelt</i></p> <p><i>Tööandjalt</i></p> <p><i>Ülikoolist</i></p> <p><i>Meediast (TV, ajalehed, raadio)</i></p>	<p><i>Tegemist pole rahuloluküsimusega, mistõttu lisamine küsimuste hulka sõltub Integratsiooni Sihtasutuse hetkevajadusest koguda infot EKM tegevusi ja teenuseid puudutavate andmeallikate kohta. Kui mõnel aastal see puudub, siis soovitame küsimustikust eemaldada, et seda lühemaks muuta.</i></p> <p><i>Loetletud valikuvariante saab kohandada vastavalt vajadustele (nt detailsemaks).</i></p>

NR	KÜSIMUS	VASTUSE VARIANDID	SELETUS
		<i>Eesti Töötukassast</i> <i>Politsei- ja piirivalveametist</i> <i>Kohanemisprogrammi koolituselt</i>	
RAHULOLU TEGEVUSTEGA (küside ainult siis, kui on märkinud end osalema vähemalt ühes tegevuses)			
3	Kui suures osas vastasid need tegevused sinu vajadustele? <i>[Loetelu tegevustest, mis märgistati esimese küsimuse juures ära kui 'olen osalenud ...']</i>	<i>(Iga variandi puhul eraldi)</i> Skaala 1-5 (1-üldse mitte, 5-täielikult)	<i>Üldine rahulolu hinnang osaletud teenustele vajaduste vaates.</i>
4	Kui tegevused ei vastanud sinu ootustele, siis kuidas saaksime neid parandada?	[vaba väli]	<i>Võimalus koguda kommentaare ja vabu vastuseid seoses ootustele mittevastamisega.</i>
5	Kui rahul olete oma keeleoskuse arenguga keeleõppe tegevuste tulemusena aasta jooksul?	Skaala 1-5 (1-üldse mitte, 5-täielikult)	<i>Hinnang keeleoskuse arengule. Võimaldab vaadata kas osalemine mitmes eri tegevuses mõjutab enesehinnangulist keeleoskuse arengut.</i>
6	Kas hakkasite erinevate eesti keele maja tegevustes osalemise tulemusena eesti keelt viimase aasta jooksul rohkem kasutama? 1. Tööl või koolis 2. Vabal ajal 3. Olen hakanud rohkem eesti keeles lugema (nt ajalehed, ajakirjad, raamatud) 4. Olen hakanud rohkem eestikeelsetel üritustel käima	<i>(Iga variandi puhul eraldi)</i> Jah Ei	<i>Hinnang keeleõppe mõjudele erinevates eluvaldkondades.</i>
RAHULOLU KEELEKURSUSTEGA (küside ainult siis, kui on tegevuses osalenud – st märkinud esimese küsimuse juures kolmanda valiku)			
7	Vastasid, et käisid eesti keele kursustel. Kus keeleõppe aset leidis? Palun vali kõik sobivad variandid.	Eesti keele majas Keeltekoolis <i>(Kui vastaja valib "keeltekoolis", siis avaneb loetelu asupaikadest, kus kursused aset leiavad. See võimaldab hiljem keeltekooole eristada.)</i>	<i>Võimaldab siduda vastused erinevate keeltekoolidega ja koguda tagasisidet keskselt.</i> <i>Praegusel kujul ei kajasta veebi keeleõppe platvorme keelekursustena, kuid võimalus lisada ka see variant kui soov hinnata veebikursuse korraldust.</i>
8	Kuidas hindate eesti keele õppe korraldust keelekursustel? 1. Üldine korraldus (sh infovahetus õppekorraldajaga ja registreerimine) 2. Õppemetoodika 3. Õpetaja 4. Õppematerjalid 5. Kursuse pikkus ja ülesehitus 6. Kursuse sobivus minu keeletasemele	<i>(Iga variandi puhul eraldi. Kui vastaja märgib 'halb' või 'väga halb', siis küsimustikus avaneb võimalus lisada selgitus avatud vastusena)</i> Väga hea Hea Rahuldav Halb Väga halb	<i>Tagasiside keelekursuste korraldusele. Küsimuses välja toodud loetelu võib vajadusel täiendada.</i>
9	Kas osalesid keelekursuse lõpuni või kui katkestasid osalemise enne lõppu, siis millisel põhjusel?	Osalesin lõpuni Katkestasin osalemise, sest mulle ei sobinud enam kursuse toimumise aeg Katkestasin osalemise, sest mulle ei sobinud õppe intensiivsus	<i>Annab ülevaate erinevatest katkestamise põhjustest.</i>

NR	KÜSIMUS	VASTUSE VARIANDID	SELETUS
		Katkestasin osalemise, sest mulle ei sobinud õppemetoodika või õpetaja Katkestasin osalemise, sest kursuse keeleõppe tase ei vastanud minu keeletasemele Katkestasin osalemise mõnel muul põhjusel	
KÜSITLUSE LÕPP			
10	Kas sa soovitaksid Eesti keele maja tegevusi ja teenuseid ka teistele?	Skaala 1-5 (1-üldse mitte, 5-täielikult)	Võimaldab hinnata üldist rahulolu Eesti keele majade tegevuste ja teenustega.
11	Kas sooviksid midagi veel lisada?	[vaba väli]	Võimalus vastajal lisada täiendavaid kommentaare ja vabu vastuseid.

3.3. SEIREMUDELI TÄIENDAMINE

Seiremudelit on võimalik peale andmekogumise algust täiendada ning ajakohastada, et küsimustikud peegeldaksid muutuseid keelemajade tegevustes ja teenustes ning vastaksid Integratsiooni Sihtasutuse vajadustele. Erinevate muudatuste sisseviimisel tuleb tähelepanu pöörata andmete ja mõõdikute võrreldavuse säilitamisele.

Esmakordselt soovitame küsimustikud läbi vaadata ja täiendusi teha peale esimest põhjalikumast andmeanalüüsi⁴⁶. Analüüsi järgselt saab paremini hinnata kas eri küsimustike kaudu kogutud andmed on piisavad või tuleks neid muuta. Muudatuste ja täienduste sisse viimisel tuleks arvesse võtta küsimustike eripärasid:

1. Taustaküsimuste eesmärk on toetada lõimumis- ja rahulolunäitajate analüüsi ning esimese põhjalikuma andmeanalüüsi järgselt tasub hinnata kas kogutud taustaandmed olid asjakohased, kas midagi oleks vaja juurde lisada või saab hoopis kaaluda mõne kategooria eemaldamist, et muuta küsimustik kompaktsemaks. Taustainfot tasub koguda ainult nende tegurite kohta, mida asutatakse analüüsis või plaanitakse kasutada selleks hilisemal ajahetkel.
2. Kuna seiremudeli lõimumisküsimused ja -mõõdikud hindavad hoiakute muutumist ajas, siis tuleks eelistada täiendavate küsimuste või valikuvariantide lisamist olemasolevate küsimuste sõnastuse muutmisele. Sõnastuse muutmise korral ei pruugi eri etappides kogutud andmed olla enam võrreldavad ning sellest tulenevalt pole võimalik hinnata muutuseid lõimumises⁴⁷.
3. Rahuloluküsimuste puhul on suurem paindlikkus küsimuste sõnastuste ja valikuvariantide muutmisel, sest nende puhul pole peamiseks eesmärgiks vaadata muutust ajas, vaid fikseerida rahulolu eesti keele majade tegevuste ja teenustega möödunud 12 kuu jooksul. Kui mõne küsimuse puhul aga soovitakse vaadata muutuseid ajas, siis sarnaselt lõimumisküsimustega eelistada täiendavaid (ala)küsimusi sõnastuse muutmisele.

⁴⁶ Tulenevalt küsimustike 12-kuulisest sammust toimuks see eelduslikult 14-15 kuud peale andmete kogumise algust, et tagada piisav sisend analüüsiks.

⁴⁷ Illustreeriv näide: Kui lõimumisküsimustiku viienda küsimuse neljanda väite puhul ("Osalen vähemalt korra aastas eestikeelsetel kultuuriüritustel, etendustel ja kontsertidel", vt Tabel 5) tekib soov küsida lisaks eestikeelsetele üritustele sisendit ka muukeelsete kultuuriürituste kohta, siis tuleks hoiduda olemasoleva väite sõnastuse muutmisest, vaid lisada täiendavalt uus väide ("Osalen vähemalt korra aastas kultuuriüritustel, etendustel ja kontsertidel (olenemata keelest)"). Kui sõnastust muuta, siis pole järgmise andmekogumise käigus saadud andmed võrreldavad varem kogutud andmetega, mis puudutasid ainult eestikeelseid üritusi. Kui lisada aga täiendav väide, siis säilib võimalus võrrelda eestikeelsete kultuuriürituste vastuseid igas andmekogumise sammus ning kahe andmekogumise etapi järel saab analüüsida sisendit kõigi kultuuriürituste kohta.

JÄRELDUSED JA SOOVITUSED

Eesti keele majad Tallinnas ja Narvas avati 2018. aastal eesmärgiga soodustada vähelõimunud püsielanike ja uussisserändajate eesti keele õpet pakkudes nii klassikalisi keelekoolitusi kui mitmekülgseid tegevusi efektiivsemaks ja paindlikumaks keeleõppeks. Keelemajad on tegevusi järk-järgult edasi arendanud ja kohandanud, et vastata paremini sihtrühmade ootustele. Keelemajade tegevusi kommuniqueeritakse sihtrühmadele erinevate kanalite kaudu, tegevustes osalemise nõudlus on võrdlemisi suur.

Antud analüüsi käigus uuriti keelemajade tegevustes ja teenustel osalenute rahulolu ja mõju lõimumisele; samuti analüüsiti kuivõrd teadlikud ja huvitatud on tegevustes mitte-osalenud keelemajade pakutavatest teenustest. Järgnevalt on esitatud järeldused ja nendest tulenevad ettepanekud keelemajade teenuste ja tegevuste läbiviimiseks tulevikus nii, et need vastaksid veelgi paremini sihtrühma vajadustele ja ootustele.

Rahulolu keelemajade tegevuste ja teenustega

1. Keeleõppe puhul ollakse kõige vähem rahul kursustele registreerimisega, kuna kohad täituvad väga kiiresti. Seevastu nõustajad väljendasid, et see probleem on baastaseme kursustega ning kõrgema taseme kursustel jääb kohti tihti üle. Kursuste avamisel arvestada reaalselt nõudlust, et baastaseme kursuste kohti jätkuks kõigile ning kõrgema taseme kursuste kohti ei jääks üle.
2. Keeleõppe huvilistes tekitavad rahulolematust keelekursuste pikad ootejärjekorrad. Keelekursuse järjekorda registreerides tuleb ankeeti märkida endale sobiv aeg, kuid ajaks, mil kursus reaalselt kätte jõuab, ei pruugi konkreetne aeg õppijale enam sobida. Probleemi lahendamiseks võimaldada kursuse taotluse ankeedi andmeid muuta ootejärjekorras, enne kursuste komplekteerimist.
3. Keeleõppijad väljendasid mõningast rahulolematust seoses õpetajate fookusega keelekursustel ning ka keeleõpetajad ise tunnistasid, et erinevate oskustega õpilaste taseme ühtlustamiseks kulub palju lisaressursi. Kui samal kursusel osalevad erineva keeletasemega inimesed, siis see põhjustab nõrgemate maha jäämist ning tugevamate rahulolematust kursuse tempoga. Õpetajad soovitasid kasutada kursuste komplekteerimisel põhjalikumalt objektiivset keeletaseme hindamist (nt teste), mitte üksnes inimeste enese hinnangut.
4. Kõige enam eelistatakse keeleõpet, mis võimaldab suhtlemist keelekandjatega, nagu keelesõbrad ja tandemõpe. Lisaks keele praktiseerimisele soodustab keelesõbra programm väga hästi lõimumist eestlaste ja muu keeleoskusega elanike vahel. Selliste tegevuste veelgi paremaks juurutamiseks pakkuda mentoritele, keelesõpradele jms osapooltele rohkem tuge ja juhised keeleõppe läbiviimiseks ning määrata selged reeglid keeleõppe tegevusest väljumiseks.
5. Klubitegevuste puhul kritiseeriti tingimust, mis lubab keeleõppe huvilisel registreerida end klubitegevusse vaid ühel korral. Seni on taoline piirang tulnud tegevuse välise rahastamise üldistest reeglitest. Edaspidi on soovituslik leida võimalus, et mõjuva põhjusega katkestajatel oleks võimalik end uuesti registreerida või osalemist jätkata.
6. Keeleõpet toetavatele üritustele on suur nõudlus, kuid korraldajad seisavad silmitsi probleemiga, et paljud, kes end tasuta üritustele registreerivad, ei ilmu kohale, mistõttu on ürituste planeerimine (sh eelarve planeerimine, ruumide broneerimine, vabatahtlike mobiliseerimine) suhteliselt keeruline. Selle vältimiseks leida võimalusi registreerunute paremaks motiveerimiseks.
7. Nõustamisteenuse eesmärk on toetada vähelõimunut personaalse lähenemise kaudu, aidata orienteeruda lõimumist toetaval infomaastikul ning leida vajalikud teenused. Lisaks selgitatakse parema keelekursuste korraldamise huvides nõustamise käigus välja isiku keeleoskuse tase ja registreeritakse ta sobivale kursusele ilma pika ootejärjekorrata. Selle tulemusel on

nõustamisteenuse sisu kaldunud järk-järgult rohkem keelekursustele registreerimise ja administreeriva info jagamise suunas. Soovitatav on üle vaadata nõustamisteenuse sisu ja protsess, et nõustajate ressursid oleks suunatud rohkem inimeste toetamisele personaalse lähenemise kaudu.

8. Lisaks selgus, et nõustajad vahendavad suures osas Integratsiooni Sihtasutuse veebilehel avaldatud informatsiooni. Kuigi analüüsis osalenud sihtgruppid olid Integratsiooni Sihtasutuse veebilehega üldiselt rahul, siis on soovitatav veebilehe sisu ja ülesehitus üle vaadata ja kujundada kasutajasõbralikumaks.
9. Seni keelemajade tegevuses mitteosalenud on teenustest huvitatud, kuid probleemiks on madal teadlikkus. Potentsiaalsete sihtgruppideeni jõudmiseks on vajalik sihipärasemalt suunata keelemajade tegevuste kommunikatsiooni erinevate kanalite kaudu.
10. Järk-järgult kasvab tagasipöördujate arv. Analüüsi tulemusel selgus, et tagasipöördujad hindavad kõrgelt nende kiiremaks kohanemiseks suunatud keelemajade teenuseid. Tagasipöördujate kohanemise veelgi edukamaks toetamiseks on soovitatav edasi arendada neile suunatud teenuseid – näiteks luua tagasipöördujate võrgustik, kus viiakse kokku juba Eestisse tagasi pöördunud inimesed nendega, kes tagasi pöördumist alles planeerivad, samuti pakkuda psühholoogia alast tuge vaimse tervise säilitamiseks ning välja töötada 16-18 aastate nooretele sobivad eesti keele praktiseerimise võimalused.

Keelemajade tegevuste mõju lõimumisele

11. Keelemajade teenustes ja tegevustel osalenud hindavad oma võimalusi Eestis paremaks kui mitteosalenud. Analüüsi tulemusel selgus, et lõimumisele omab suuremat mõju tegevuses osalemine, mitte niivõrd korduvalt või erinevates tegevustes osalemine. Sellest tulenevalt peaks esmaseks eesmärgiks olema sihtgruppide laiendamine ja uute osalejateni jõudmine (nt uussisserändajate kogukonnad), mitte niiväga samade osalejate kaasamine tegevustesse korduvalt. Soovitame töötada välja erinevad kliendiringi laiendamise strateegiad eraldi Tallinna ja Narva sihtgruppide jaoks ning virtuaalkeskkonna jaoks.
12. Uute sihtgruppide kaasamisega võib kaasneda vajadus arendada uusi tegevusi. Tegevuste ja teenuste disainimise ja arendamise tuleks kaasata senised tegevustes osalejad, sest nad mõistavad muukeelsete kogukondade motivatsioone ja soove paremini. Lisaks süvendaks nende kaasamine omanikutunnet keelemajade tegevuste õnnestumises ning soodustaks positiivsete lõimumishoiakute teket.
13. Antud analüüs kinnitas juba varasemates uuringutes tõdetud fakti, et paljud muukeelsed isikud elavad Eestis teises keeleruumis, st tööl ja vabal ajal suheldakse peamiselt oma emakeeles ja mitte eesti keeles. Samas ilmnes analüüsist, et keelemajadel on väga oluline roll täita eesti keele praktiseerimist võimaldava keskkonnana, seda eriti Narvas. Praegu juba püütakse tegevustega täita kogukonnakeskuse rolli, kuid sellele võiksid lisanduda mõtestatud ja strateegilised kogukonnaloome tegevused.
14. Keelemajade teenustel ja tegevustes osalenute suhtlusringkond on muutunud oluliselt rohkem eesti keelt kõnelevaks, mis pakub häid keele kasutamise praktiseerimise võimalusi. Seda positiivset efekti saaks süvendada läbi eestlaste laiema kaasatuse ning kontaktide tekke. Selleks soovitame teha koostööd partnerasutustega (nt ülikoolidega) kaasates näiteks tudengeid pedagoogikapraktika või teemaürituste raames (nt ajalootudengid korraldaksid teemaüritusi vm).

LISA 1. KÜSITLUSTELE VASTANUTE PROFIL

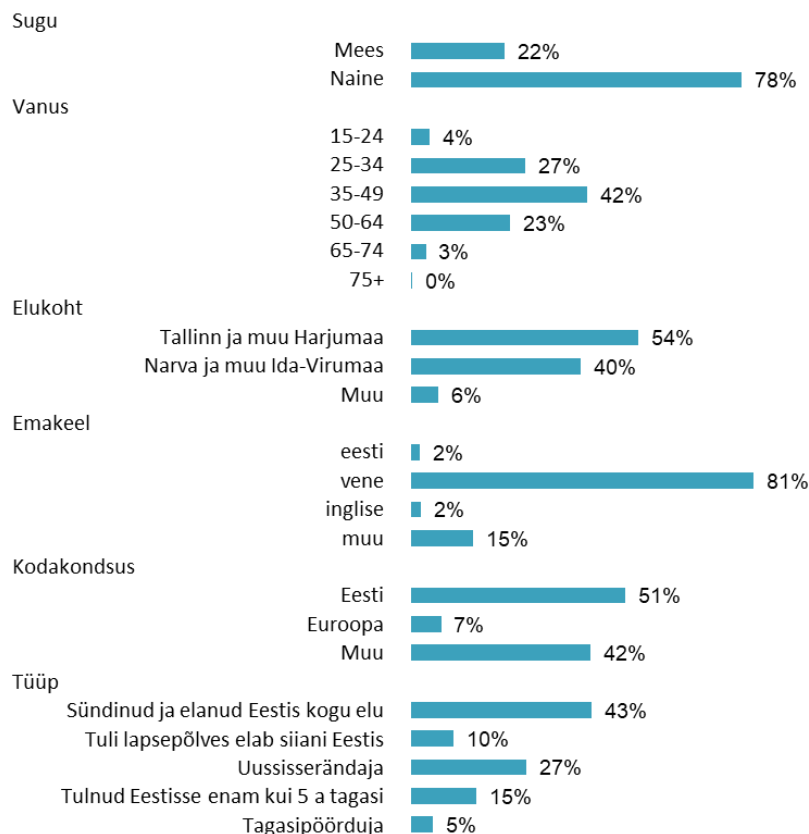
EESTI KEELE MAJADE TEENUSTEL JA TEGEVUSTES OSALENUTE KÜSITLUS

Veebiküsitlusele vastas 1009 inimest, kellest 77% (n=783) olid naised ja 22% (n=226) mehed. Vastajate elukoht on peamiselt Harjumaa (n=542; 54%) ja Ida-Virumaa (n=403; 40%). Ülejäänud vastajad (n=64; 6%) märkisid elukohaks muud piirkonnad, millest olid enim esindatud Tapa (n=11) ning välisriigid (n=12), sh Itaalia, Soome ja Venemaa. Enim oli vastajate seas vähelõimunud püsielanikke (n=529, 52%), seejärel uussisserändajaid (n=428; 42%) ning ootuspäraselt olid kõige tagasihoidlikumalt esindatud tagasipöördujad (n=52; 5%).

Vastajate jaotus piirkonna ja sihtrühmade lõikes on toodud allolevas tabelis.

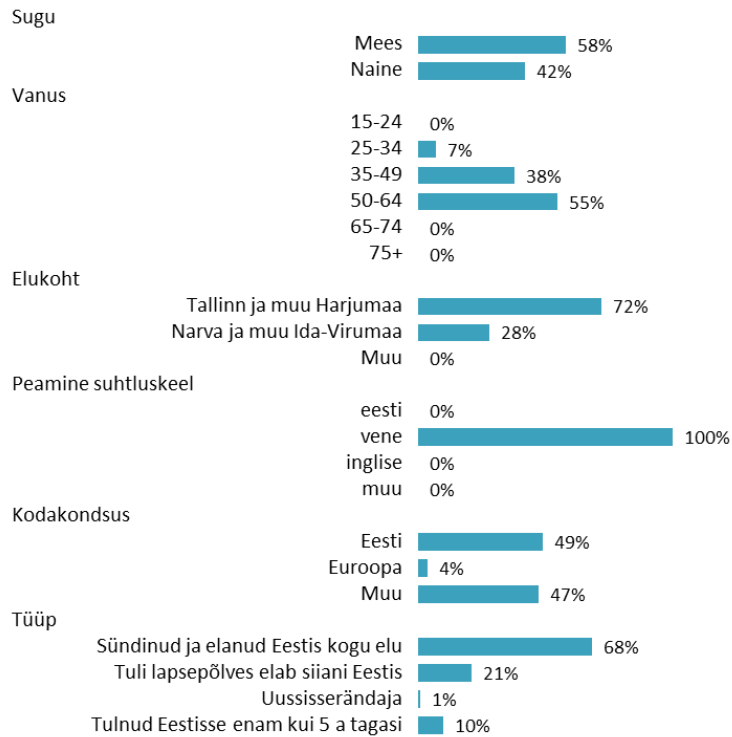
	Uussisserändaja	Vähelõimunud püsielanik	Tagasipöörduja	Kokku
Harjumaa	314	195	33	542
Ida-Virumaa	70	318	15	403
Muu	44	16	4	64
Kokku	428	529	52	1009

Vastajate jaotus sotsiaaldemograafiliste näitajate lõikes on toodud alloleval joonisel.

EESTI KEELE MAJADE TEENUSTEL JA TEGEVUSTES MITTE-OSALENUTE KÜSITLUS

Veebiküsitlusele vastas 213 inimest, kellest 42% (n=89) olid naised ja 58% (n=124) mehed. Vastajate elukoht oli valdavalt Tallinnas ja Harjumaal (n=153; 72%), järgnesid Narva ning Ida-Virumaa (n=60; 28%). Ühegi teise piirkonna elanikke valimisse ei sattunud. Enim oli vastajate seas vähelõimunud püselanikke (sündinud siin või tulnud siia elama lapsepõlves) (n=190, 89%), hilisemalt sisserrännanute osakaal oli valimis üsna väike (n=23, 11%).

LISA 2. INTERVJUEERITUTE NIMEKIRI

Kokku viidi läbi 9 personaal- ja 9 fookusgruupiintervjuud, intervjuudes osales kokku 46 inimest.

NR	TEGEVUS/TEENUS	INTERVJUU	INTERVJUEERITAV(AD)
1	Tegevus 1 – Eesti keele majades toimuvad suhtluskeele kursused (A1-C1 tase)	Personaal	Tallinna eesti keele maja keeleõpetaja Krista Tukk
2		Personaal	Narva eesti keele maja keeleõpetaja Monika Sooneste
3		Fookusgrupp	1 eesti keele maja keelekursusel osalenud inimene
4		Fookusgrupp	3 eesti keele maja keelekursusel osalenud inimest (vene keeles)
5	Tegevus 2 – Partnerite korraldatud eesti keele kursused (A1-C1 tase)	Personaal	OÜ Kersti Võlu Koolituskeskuse keeleõpetaja Viivi Treier
6		Personaal	Folkuniversitetet Estonia keeleõpetaja Ellen Aunin
7		Fookusgrupp	4 Tallinna partnerite keelekursusel osalenud inimest
8		Fookusgrupp	4 Ida-Virumaa partnerite keelekursusel osalenud inimest (vene keeles)
9	Tegevus 3 – Eesti keele harjutamisele suunatud üritused	Personaal	Kultuurimooduli projektijuht Valeria Mihhailova
10		Personaal	OÜ Mitteldorf keeleklubide projektijuht Paul Keskküla
11	Tegevus 4 – Keelesõbra programm	Fookusgrupp	4 keelesõbra programmi keelementorit
12		Fookusgrupp	1 keelesõbra programmi keelekaaslane (vene keeles)
13	Teenus 1 – Nõustamine	Personaal	Integratsiooni Sihtasutuse Tallinna nõustaja Maria Aasma
14		Personaal	Integratsiooni Sihtasutuse Narva nõustaja Jelena Kulpina
15	Teenus 2 – Tagasipöördujate nõustamine	Personaal	Tagasipöördujate nõustaja Kaire Cocker
16	Tegevustes mitteosalenud	Fookusgrupp	14 tegevustes mitte osalenud inimest (inglise keeles)
17		Fookusgrupp	3 tegevustes mitte osalenud inimest (vene keeles)
18		Fookusgrupp	3 tegevustes mitte osalenud inimest (vene keeles)